Муқәддәс Китап

Инжил 6-қисим

«Римлиқларға»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Инжил 6-қисим

«Римлиқларға»

Расул Павлус Рим шәһиридики җамаәткә язған мәктуп

Кириш сөз

Төрт изаһат

Рәббимиз Әйса Мәсиһ өлүмдин тирилип асманға көтирилгәндин кейин узун өтмәй, Рим империйәси тәвәсидә вә Яврупа, Африқа, Оттура Асия һәм Һиндистанда нурғун етиқатчи җамаәтләр пәйда болди. Рәббимизниң расуллири Павлус, Петрус, Юһанна, Яқуп, Йәһуда вә башқилар етиқатчиларни риғбәтләндүрүш вә уларға үгитиш үчүн бу җамаәтләргә наһайити көп мәктупларни яки салам хәтләрни язди. Инҗилда булардин җәмий 21 мәктуп биз үчүн сақлинип кәлмәктә. Җамаәтләр баштин башлап бу мәктупларниң Муқәддәс Роһниң йолйоруғи вә вәһийиси билән йезилғанлиғини билип йәткәчкә, уларни қәтъийлик билән сақлиди, шундақла улардин нурғун көчүрмиләрни йезип башқа җамаәтләргә әвәтишкә башлиди. Худаға миң тәшәккүр болсун, мана шу сәвәптин бу қиммәтлик язмилар муқәддәс Инҗилниң бир қисми болуп, һазир қолимизда туриду.

Оқурмәнләргә ярдими болсун үчүн расул Павлус һәмдә башқа расулларниң мәктуплирини оқуштин авал мәктуплирида ишлитилгән бәзи алаһидә сөз-ибариләр тоғрилиқ тохтилишимизға тоғра келиду.

(1) «Роһ», «җан», «тән» вә «әт» тоғрилиқ

Худа дәсләптә инсанни яратқанда «роһ, җан, тән»ни бирләштүрүп яратқан еди. «Роһ» болса инсанниң асаси яки асасий вуҗуди, ирадиси, «һаят күчи» дегәнликтур. Бизниң ким екәнлигимиз роһумиздин билиниду. «Җан» болса инсанниң зеһни, ой-пикирлири вә һессиятлиридин тәркиб тапиду. «Тән»ниң мәнаси һәммимизгә аян.

Худаниң инсанға болған мәхсити инсанни «роһий» яки «роһаний» адәм қилиштин ибарәт еди. «Роһий» дегинимиз инсанниң барлиқ ишлири «роһ»тин кәлсун, дегәнликтур; демәк, инсанниң роһи Худаниң Роһи билән алақидә болғанда, Худаниң ирадисини чүшинип билип, униң җени арқилиқ тенини башқурған һалда ирадисини әмәлгә ашуруш дегәнликтур. Башқа нуқтидин ейтқанда, роһ ғоҗайин, җан ғоҗидар, тән қул болиду. Роһ болса Худаниң Роһи билән алақидә болуп Худаниң ирадисини билдүриду. «Җан» (инсанниң һессиятлири, ой-пикирлири вә зеһнидин тәркиб тапқан) болса ғоҗидар болуп, роһниң хәвәр-әмирлирини тенигә йәткүзиду. Шундақ қилип тән хизмәткар болуп Худаниң ирадисини беҗа кәлтүриду. Бирақ Адәм атимиз гуна садир қилғандин кейин, мошу тәртип әксичә болуп қалған. Инсанниң роһи өз тенигә ғоҗайин болмай, әксичә өзиниң етидики тәләпләр өзигә ғоҗайин болуп, өз «җени»ға, йәни һессиятлири, ой-пикирлири вә зеһнигә тәсир йәткүзүп, уларни башқурушқа башлиған. У өз роһи арқилиқ Худаниң Роһи билән болған алақисидин мәһрум болуп, өлүктәк болған. Гуна етидә маканлишип, инсан өз етиниң тәләплирини һәммә ишлар арисида биринчи орунға қойған.

Расуллардин Павлус, Петрус, Юһанна, Яқуп вә Йәһудалар Рәббимиз Әйса Мәсиһниң «роһ» вә «әт» тоғрисидики тәлимигә әгишип, өз мәктуплири яки салам хәтлиридә «әт» дегән сөзни үч хил мәнада ишлитиду: —

(1) Әсли мәнасида; адәмниң тенини көриситиду;
(2) «Инсан»ни яки «пүткүл инсанлар»ни көрситиду; бу мәнада ишлитилгәндә биз «әт егиси» яки «әт егилири» дәп тәрҗимә қилдуқ;
(3) «Гунаниң қурали» дегән мәнада; демәк, гуна әтлиримизни қурал қилип у арқилиқ бизни аздуридиғанлиғи вә башқуридиғанлиғини көрситиду.

«Әт» дегән сөз муқәддәс китапта тунҗа қетим «Яр.» 6:3дә көрүлгәндә, «адәмни башқуридиған гунаниң қурали», «адәмни башқуридиған ғоҗайин» дегән мәнада болған: — «**Мениң Роһум һәрдайим инсан билән** (инсанни виҗдани билән тоғра йолға киргүзүш үчүн) **күрәш қилмайду; чүнки инсан пәқәтла «әт»тур**». Адәм атимиз гуна садир қилип чүшкүнләшкәндин кейин, Нуһ пәйғәмбәр дәвригә кәлгичә инсанниң гуналиқ тәбиити барғансери очуқ көрүнүшкә башлиди вә ахирида топан җазасини кәлтүрди. «**Инсан пәқәт «әт»тур**» дегән сөз мана шундақ әһвал астида ейтилған. Инсан Худаниң Роһи астида әмәс, бәлки «әт», йәни «гуна маканлашқан әт» астида яшап, өз ети униңға һөкүмранлиқ қилип уни дайимлиқ гунакар қилған. Шуниң билән Худа уни «**пәқәтла әттур**» деди.

Расул Павлус көпинчә (грек тилида йезилған) мәктуплирида «әт»ни шу мәнасида («Рим.» 5:7-айәттин башлап) ишлитиду. Бәзи тәрҗиманлар грек тилидики «әт»ни «гунакар тәбиәт», «инсаний гунакар тәбиәт», яки «инсаний тәбиәт» дәп тәрҗимә қилиду; бизниңчә бундақ тәрҗиминиң тоғра тәрәплири болсиму, «әт»ниң толуқ мәнасини ипадиләп кетәлмәйду вә бәзи әһвалда сәл уқушмаслиқларни туғдуриду. Шуңа әйни сөз бойичә биз пәқәт «әт» дәп тәрҗимә қилдуқ. Жуқиридикиси тән вә әт үстидики баянлиримиз болсиму, муқәддәс китапта инсанниң тенини яки җисманий қисмини напак, паскина дегән сөз йоқ. Худа тенимизни яратқан, тән интайин карамәт бир нәрсидур (мәсилән, «Зәб.» 139:14-16). Мәсилә шуки, гуна тенимизни, йәни етимизни өз макани қилған («Рим.» 6:6-айәттә вә 6:12-13дә бу һәқиқәтләр очуқ көрүниду).

Расулларниң мәктуплирида «әт» жуқириқи биринчи вә иккинчи мәнасидиму учрайду; шу йәрләрдә оқурмәнләр алди-кәйни сөзлиридин буни ениқ көрәләйду.

(2) «Мәсиһтә», «Рәбдә», «Роһта», «Худада» вә «әттә» дегән сөзләр тоғрилиқ

«Мәсиһтә» расул Павлусниң әң яхши көридиған ибарилиридин бири болуп, униң мәнаси: «Мәсиһниң ғоҗайинлиғи вә йетәкчилиги астида, Мәсиһ билән бир болғанда, Мәсиһгә бағланғанда, Мәсиһгә мәнсуп болуп, Униң йетәкчилигидә, Униңдин илтипат, күч-қудрәтни алғанда...» қатарлиқлар. «Рәбдә», («Рәббимиздә») яки «Мәсиһ Әйсада», «Роһта» вә «Худада» дегән ибариләрму йәнә Рәб яки Мәсиһ Әйса, (муқәддәс) Роһ вә Худа билән болған жуқириқи тәрәптики мунасивтләрни билдүриду.

Бу ибариләрниң әкси «әттә болуш» дегән ибаридур. У адәмниң «әт»ниң ғоҗайинлиғи вә илкидә болуш, униңдин айрилмаслиқ, «әтниң, шундақла әт ичидә турған гунаниң қуллуғида болуш» қатарлиқларни ипадиләйду.

(3) Ишәнгүчиләрниң Тәврат қануни билән мунасивити тоғрилиқ

Тәврат қанунини оқуп чиққанларға мәлумки, униң жәмий бәш жәһәттә тәлиплири бар: —

(1) Әхлақ жәһәттики тәләпләр. Булар пәқәт «Мисирдин чиқиш» 20-бапта хатириләнгән «он әмир-пәрһиз»ла әмәс, бәлки Тәвратниң башқа йәрлиридә хатириләнгән әхлақ тәләплирини өз ичигә алиду. «**Худадин башқа һеч қандақ илаһиңлар болмисун**», «**Ата-анаңларға һөрмәт қилиңлар**», «**оғрилиқ қилмаңлар**», «**хошнаңни өзәңни сөйгәндәк сөйгин**», «**һеч қандақ палчилиқ қилмаңлар**» қатарлиқлар буниңға охшаш нурғун әхлақ тоғрисидики тәләпләр бар. Ишәшимиз камилки, бундақ тәләпләрни һәр дәвирдики ишәнгүчиләр толиму һәққаний, дурус, есил дәп қарайду.

(2) Йәһудий хәлқиниң шараитиға вә саламәтлигигә уйғун бәзи әмәлий тәләпләр: Мәсилән, «**Кишиләрни шу йәрдин жиқилип кәтмисун дәп өйүңларниң өгүзиниң төрт әтрапиға тосма там ясаңлар**» (Йәһудий хәлқи дайим өгүзлиридә тамақ йәйду, ухлайду), «**Тәрәт қилидиған йәр туралғу жайлириңлардин айрим жайда болсун**».

(3) Қанунға хилаплиқ ишларға қарита тегишлик жазалар; мәсилән: «**Әгәр мәлум бир адәмниң калиси башқа бирисиниң калисини үсүп өлтүрүп қойған болса, улар үскүчи калини сетип пулини тәң үләшсун һәм өлгән калиниң гөшиниму шундақ қилсун**», қатарлиқлар.

(4) «Образ жәһәттики» тәләпләр. Мәсилән, «**Үстүңгә икки хил рәхттин тикилгән кийимни киймә**», «**Кала вә ешәкни тәң қошқа қатқили болмайду**» қатарлиқлар.

(5) Ибадәт чедириға яки ибадәтханиға вә шуниңдәк һейт-байрамларға мунасивәтлик бәзи рәсим-қаидиләр, жүмлидин адәмниң гунайини тиләйдиған вә башқа қурбанлиқларға бағланған әмирләр.

(Жуқириқи 4- вә 5-әмирләрниң һәммиси «символлуқ, бешарәтлик» әмирләр дәп һесаплиниду, чүнки улар кәлгүси замандики, Мәсиһтә болидиған нижатни көрситиду).

Әнди расул Павлусниң «**Биз «Мәсиһтә»** (Мәсиһ арқилиқ) **Тәврат қануниниң илкидин халас болдуқ**», «**Мәсиһтә Тәврат қануниға нисбәтән өлдуқ**» («Рим.» 7:7-8) дегән сөзлири қанунниң қайси жәһәтлирини көрситиду? Бизниңчә бу һәр бир жәһәттин ейтилиду.

Мәсиһниң келиши билән У инсанларниң барлиқ гуналирини Өз үстигә елип, «әң ахирқи қурбанлиқ» болуп, Тәврат қанунида көрситилгән барлиқ бешарәтлик, символлуқ тәләпләрни бирақла әмәлгә ашурди. Бу тәләпләр Униң қурбанлиғи билән һеч кимгә керәк әмәс болуп қалди, әлвәттә. Бирақ Мәсиһниң өлүми ишәнгүчиләрниң Тәврат қанунидики башқа тәләплири билән болған мунасивитиниму пүтүнләй өзгәртивәтти.

Һәр бир дәвирдә Худаниң инсанға болған тегишлик әхлақ тәләплири өзгәрмәйду, әлвәттә. Һалқилиқ иш шуки, инсан әслидила гунакар болғанлиғи үчүн бу тәләпләргә һәргиз әмәл қилалмайду. Бу тәләпләрни расул Павлус «Рим.» 8:4дә «**қанунниң һәққаний тәливи**» дәйду. Әмәлийәттә, «Тәврат қануни»дики әхлақ тәләплири Худаниң инсанға болған пүтүн әхлақ тәләплирини ипадилимәйду (Мәсиһниң бу тоғрилиқ тәлимини көрүң — «Матта» 5-7-баплар). Товва қилған һәр бир ишәнгүчи Тәврат қанунидики әхлақ тәләплирини интайин есил, интайин яхши дәп қарайду вә Худаниң шан-шәриви үчүн

буларға әмәл қилишни арзу қилиду; бирақ ишәнгүчи өзигә тайинип уларға әмәл қилалмайдиғанлиғини убдан билиду. У өзиниң қанунға әмәл қилишқа болған үнүмсиз тиришишлирини ташлап қойған вә өзини ишәнгүчи сүпитидә «**қанунға нисбәтән өлгән**» дәп һесаплайду. Етиқатчи Худаниң йеңи әһдисигә ишинип, Худаға тайинип: — «Худаниң маңа ата қилған Роһи арқилиқ У Өзиниң әмирлирини әмәлгә ашуриду» дәп ишиниду. Һазир әмәл қилғучи, ишлигүчи, сахавәтлик ишларни қилғучи у әмәс, бәлки Худаниң Өзидур. Худа Өз муһәббитини қәлбимизгә қуйғандин кейин («Рим.» 5:8) У Өзи биз арқилиқ Өз әмәллирини жүргүзиду, Өз муһәббитини башқиларға көрситиду: — «**Башқиларни сөйгән киши өз йеқиниға һеч қандақ яманлиқ қилмайду. Шуниң үчүн, меһир-муһәббәт болса, Тәврат қанунининң тәливини әмәлгә ашурғучидур**» («Рим.» 13:10).

(4) Бир-биримизни қуруш» (етиқатни қуруш, «роһий қуруш»)

Расуллардин Павлус һәм Петруслар йәнә бир ибариниму пат-пат ишлитиду. У болсиму «адәмни қуруш» яки «адәмниң етиқадини қуруш»тин ибарәт. Бириси өзини Мәсиһкә тапшурғинидила андин униң роһи вә жәнида Худаниң «йеңи бир қурулуш»и дәрһал башлиниду. Бу қурулуш болса хиш вә лайдин қурулған бена әмәс, бәлки пүтүнләй йеңи характер вә мүҗәз, йеңи адәтләр вә йоллар, йеңи позитсийәләр, йеңи көз-қарашлар вә чүшәнчләр, бурун «мүмкин әмәс» дәп қарилип кәлгән ишларни «мүмкин» дәйдиған йеңи бир ишәштин тәркиб тапқан қурулуштин ибарәт болиду. Худаға итаәт қилидиған һәр бир басқуч бу қурулушни алға сүриду. Мәсиһтә болған ака-ука, ача-сиңилларму ярдәм бериду. Қериндашлиримизниң һәр бир йеңи тәлими, риғбәт сөзи, муһәббәт ипадилириниң һәммиси йәнә бир «қиммәтлик хиш»ни қурулушқа қошуп қойғанлиқ болиду. Дунияда турған барлиқ күнлиримиздә бу қурулуш тохтимай давамлишиду; Худаға тәшәккүр, бенаниң узунлуғи, кәңлиги, яки қурулуш материяллириниң қиммәтлигигә һеч қандақ чәк қоюлмиғандур! Шу йол билән биз «бир-биримизни қуралаймиз».

Әнди йеңи қурулуш болса Худаниң макан қилишиға мувапиқ «ибадәтхана» болиду («1Кор.» 3:9-17, «Гал.» 2:18, «Әф.» 2:18-22, «1Пет.» 2:1-10ни көрүң).

Расулниң мәктупни йезиш мәхсәтлири

Узундин бери Мәсиһий җамаитидики алимлар бу хәтни Павлус Коринт шәһирдики җамаәт билән болған вақитта язған, дәп қарап кәлди. Бәзи кона көчүрмә язмиларда мошундақ хәвәрму қошулуп пүтүклүктур. Расулниң йезиш мәхсәтлири мәктупиниң өзидә оқурмәнләргә аян қилиниду; улар қисқичә: —

(1) Рим шәһиридики етиқатчиларни риғбәтләндүрүш;
(2) Инҗил, йәни «хуш хәвәр»ниң толуқ мәзмунини баштин-ахирғичә қәдәмму-қәдәм аян қилиш («Инҗил» грек тилида «хуш хәвәр» дегән мәнада).
(3) Йәһудий ишәнгүчиләр вә Йәһудий әмәс ишәнгүчиләрниң бир-бирини чүшиниш, бир-бирини қобул қилиш, қәдирләш, сөйүш, шундақла бирликтә болушқа өтүнүш.

Жуқириқи 2-мәхсәт түпәйлидин, «Римлиқларға» дегән мәктуп һәр бир ишәнгүчи үчүн бебаһа ғәзнидур. «рРимлиқларға»ни чүшәнгән етиқатчини «әтраплиқ қуралландурулған адәм», «йолдин асаназдурулмайдиған адәм» дегили болиду.

Мәзмун: —

1-3-бап:	Инсанларниң гунакар һалити; гунаниң қандақ келип чиққанлиғи; Йәһудий вә Йәһудий әмәсләрму Худа алдида банә-сәвәп көрситәлмәйдиғанлиғи; Худаниң ниҗатлиқ җавави.
4-бап:	Етиқатниң йоли — Ибраһим
5-бап:	Етиқатчиниң җилтизи Адәм ата әмәс, бәлки Мәсиһдур.
6-бап:	Гунаға нисбәтән өлүш
7-бап:	Тәврат қануниға нисбәтән өлүш
8-бап:	Мәсиһтә ғаливийәтчи болуш
9-11-баплар:	Исраил тоғрилиқ — Униң кәлгүси немә болар? Худаниң ахирқи мәхсәтлири
12-15-баплар:	Җекиләш вә риғбәтләндүрүш
16-бап:	Ахирқи саламлар

Изаһат: — Йәнә тәкрарлаймизки, кириш сөз, мавзу вә изаһатлар оқурмәнләргә ярдими болсун үчүн тәрҗиман тәрипидин берилди. Улар муқәддәс китапниң әслий текст-айәтлириниң бир қисми әмәс.

Римлиқларға

Расул Павлус Рим шәһиридики җамаәткә язған мәктуп

1 [1] Расуллуққа таллап чақирилған, Худаниң хуш хәвирини җакалашқа айрип
тайинланған, Мәсиһ Әйсаниң қули болған мәнки Павлустин салам!
[2] Худа бу хуш хәвәрниң келишини хелә бурунла пәйғәмбәрлири арқилиқ муқәддәс язми-
ларда вәдә қилған еди. [3-4] Бу хуш хәвәр Өз Оғли, йәни Рәббимиз Әйса Мәсиһ тоғрисидидур;
җисманий җәһәттин У Давутниң нәслидин туғулған; бирдин-бир пак-муқәддәс Роһ тәри-
пидин өлүмдин тирилдүрүлүш арқилиқ «күч-қудрәт Егиси Худаниң Оғли» дәп көрсити-
лип бекитилгән; [5] У арқилиқ, шундақла Униң нами үчүн барлиқ әлләр арисида Худаға
етиқаттин болған итаәтмәнлик вуҗудқа кәлтүрүлүшкә биз меһри-шәпқәткә вә расул-
луққа муйәссәр болдуқ; [6] Силәр улар арисида, Әйса Мәсиһ тәрипидин чақирилғансиләр.
[7] Шуңа, Худа сөйгән вә У «муқәддәс бәндилирим» дәп чақирған Рим шәһиридики һәм-
миңларға, Атимиз Худадин вә Рәббимиз Әйса Мәсиһтин меһри-шәпқәт вә аман-ха-
тирҗәмлик болғай!

Тәшәккүр дуаси

[8] Алди билән мән Әйса Мәсиһ арқилиқ һәммиңлар үчүн Худайимға тәшәккүр ей-
тимән; чүнки силәрниң етиқадиңлар пүткүл аләмгә пур кәтти. [9] Өз Оғли тоғрисидики
хуш хәвәрдә чин роһ-қәлбим билән мән хизмитини қиливатқан Худа Өзи мениң дуа-
лиримда силәрни шунчә үзлүксиз әсләп турғанлиғимға гувадур. [10] Мән дуалиримда,
мүмкин қәдәр Худаниң ирадиси билән силәрниң йениңларға беришқа ахир муйәссәр
болушқа һемишә өтүнимән. [11] Чүнки мән силәрни бирәр роһий илтипатқа егә қилиш

1:1 Рос. 9:15; 13:2; Гал. 1:15.

1:2 Яр. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Қан. 18:15; 2Сам. 7:12; Зәб. 131:11; Йәш. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Йәр. 23:5; 33:14; Әз. 34:23; 37:24; Дан. 9:24; Мик. 7:20.

1:3-4 **«җисманий җәһәттин у Давутниң нәслидин туғулған»** — мошу «Давут» болса Давут пәйғәмбәр, йәни Исраилға падиша болған Давут. Нурғун пәйғәмбәрләр Мәсиһ Давутниң әвладидин болиду, дәп бешарәт бәргән еди. **«бирдин-бир пак-муқәддәс Роһ»** — грек тилида «пак-муқәддәскә тәвә болған Роһ» дегән сөз билән ипадилиниду. Бизниңчә, шүбһисизки, Худаниң Өз Муқәддәс Роһини көрситиду; бәзи алимлар бу ибарини Мәсиһ Әйсаниң өз роһини билдүриду, дәп қарайду.

1:3-4 Мат. 1:1; Луқа 1:32; Рос. 2:30; 13:23; 2Тим. 2:8; Йәш. 9:5; 44:6; 54:5; Юһ. 2:19; Рим. 9:5; 1Юһа. 5:20.

1:5 **«Униң нами үчүн барлиқ әлләр арисида Худаға етиқаттин болған итаәтмәнлик вуҗудқа кәлтүрүлүшкә биз меһри-шәпқәткә вә расуллуққа муйәссәр болдуқ»** — «әлләр» мошу йәрдә Йәһудий әмәс әлләрни көрситиду. Тәвратта бәзидә Йәһудийларға нисбәтән «ят әлләр» дәп тәрҗимә қилимиз. **«Худаға етиқаттин болған итаәтмәнлик вуҗудқа кәлтүрүлүшкә...»** — грек тилида сөзмусөз пәқәт «етиқатниң итаити үчүн...» дейилиду.

1:6 **«Силәр улар арисида, Әйса Мәсиһ тәрипидин чақирилғансиләр»** — «улар арисида» — йәни Мәсиһкә етиқат қилған ят әлләр арисида. Демәк, Римлиқ етиқатчилар дәл расул Павлус уларниң хизмитидә болушқа чақирилған кишиләрдиндур. **«Әйса Мәсиһ тәрипидин чақирилғансиләр»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Мәсиһкә мәнсуп болушқа *(Худа тәрипидин)* чақирилған...».

1:7 1Кор. 1:2; Әф. 1:1.

1:8 **«силәрниң етиқадиңлар пүткүл аләмгә пур кәтти»** — Рим империйәсидикиләр Римниң қануни бойичә: «Императори «Қәйсәр»ни «Рәб Худа» дәп етирап қилишқа мәҗбур еди. Шуңа «Әйса Мәсиһ Рәббимдур» дәп етирап қилғучилар қаттиқ қаршилиққа вә көп қетим дәһшәтлик зиянкәшликкә учрашқа башлиди. Пайтәхти Рим шәһиридики пухралардин бәзилириниң Мәсиһкә бағланғанлиғи: «Рим шәһиридә Мәсиһкә әгәшкүчиләр бар екән!» дәп дунияни зил-зилгә кәлтүргән еди.

1:9 **«Өз Оғли тоғрисидики хуш хәвәрдә чин роһ-қәлбим билән мән хизмитини қиливатқан Худа...»** — грек тилида «чин роһ-қәлбим билән» пәқәт «роһумда» дейилиду. **«хизмитини қиливатқан Худа...»** — «хизмити» мошу йәрдә грек тилида алаһидә «роһий хизмәт» яки «каһинлиқ хизмәт»ни көрситиду.

1:9 Рим. 9:1; 2Кор. 1:23; 11:31; Гал. 1:20; Фил. 1:8; 1Тес. 2:5; 2Тим. 1:3.

1:10 Рим. 15:23,32.

арқилиқ мустәһкәмләш үчүн силәр билән көрүшүшкә интайин тәқәззамән; [12] йәни, мән
араңларда болсам, бир-биримизниң етиқадидин өз ара тәсәлли вә илһам алалаймиз
дәмәкчимән.

[13] Қериндашлар, мән силәрниң шуни билишиңларни халаймәнки, башқа йәрдики әл-
ликләрниң арисида хизмитим мевә бәргәндәк, силәрниң араңлардиму хизмитимниң
мевә бериши үчүн йениңларға беришни көп қетим нийәт қилдим, лекин бүгүнгичә
тосалғуға учрап келиватимән. [14] Мән һәр қандақ адәмләргә, мәйли Юнанлиқлар вә ят
таипиләргә, данишмән вә наданларға болсун, һәммисигә қәриздармән. [15] Шуниң үчүн
имканийәт маңа яр бәрсила мән Римдики силәргиму хуш хәрвәрни йәткүзүп баян қи-
лишқа қизғинмән.

Хуш хәвәрниң зор қудрити

[16] Чүнки мән Мәсиһ тоғрисидики бу хуш хәвәрдин һәргиз хиҗил болмаймән! Чүн-
ки у униңға ишәнгүчилириниң һәммисини, алди билән Йәһудийларни, андин кейин
Грекләрни ниҗатқа ериштүридиған Худаниң күч-қудритидур! [17] Чүнки хуш хәвәрдә
етиқатқа асасланған, Худаниң бирхил һәққанийлиғи етиқат қилғучиларға вәһий қи-
линғандур. Муқәддәс язмиларда йезилғинидәк: — «Һәққаний адәм ишәш-етиқади билән
һаят болиду».

Инсанийәтниң чүшкүнлүк җәрияни

[18] Чүнки һәққанийәтсизлик билән һәқиқәтни басидиған инсанларниң барлиқ иплас-
лиғиға вә һәққанийәтсизлигигә нисбәтән Худаниң қаратқан ғәзиви әрштин очуқ вәһий
қилинмақта. [19] Чүнки инсанлар Худа тоғрисида биләләйдиған ишлар уларниң көз алди-
да туриду; чүнки Худа һәммини уларға очуқ көрситип бәргән [20] (чүнки дуния апиридә
болғандин бери Худаниң көзгә көрүнмәс өзгичиликлири, йәни мәңгүлүк қудрити вә
бирдин-бир Худа екәнлиги Өзи яратқан мәвҗудатлар арқилиқ очуқ көрүлмәктә, шун-
дақла буни чүшинип йәткили болиду. Шу сәвәптин инсанлар һеч банә көрситәлмәйду)
[21] — чүнки инсанлар Худани билсиму, уни Худа дәп улуқлимиди, Униңға тәшәккүр ейт-

---

1:11 **«роһий илтипат»** — Муқәддәс Роһтин келидиған алаһидә, мөҗизилик қабилийәттин ибарәттур. Мәсилән, «1Кор.» 12-14-бапларни көрүң.
1:11 Рим. 15:29; 1Тес. 3:10.
1:13 **«силәрниң шуни билишиңларни халаймәнки...»** — бу сөзләр адәттә Рим императори ярлиқ чүшәргәндә ишлитидиған ибарә еди. Расул Павлус төвәндики гепини «Аләм императори Әйса Мәсиһ»дин кәлгән дәп пуратмақчи охшайду. Әйни сөзләр «шуни билмәслигиңларни халимайманки,...». **«әлликләр...»** — барлиқ Йәһудий әмәс милләтләр, «ят әлләр», «таипиләр».
1:13 1Тес. 2:18.
1:14 **«... һәр қандақ адәмләргә, мәйли Юнанлиқлар вә ят таипиләргә, данишмән вә наданларға болсун...»** — мошу йәрдә «ят таипиләр» Юнанлиқ әмәсләрни яки шу дәвирдики «мәдәнийәт бәлгүси болған Юнан тили»ни сөзләлмәйдиған «мәдинийәтсизләр»ни көситиду. **«мән... һәммисигә қәриздармән»** — буниң мәнаси бәлким «һәммисигә хуш хәвәрни йәткүзүшкә қәриздармән» болса керәк.
1:14 1Кор. 9:16.
1:16 **«Мәсиһ тоғрисидики бу хуш хәвәр»** — грек тилида «Мәсиһниң хуш хәвири» дегән сөздә ипадилиниду. **«Грекләр»** — *(яки «Юнанлиқлар»)* мошу йәрдә барлиқ Йәһудий әмәс милләтләр яки әлликләргә вәкил келиду. **«... ниҗатқа ериштүридиған Худаниң күч-қудритидур»** — «ниҗат» дегән Худа адәмни гунайини кәчүрүп, униңдин қутқузуп, мәңгүлүк һаятни ата қилишини көрситиду.
1:16 Зәб. 39:10-11; 1Кор. 1:18; 15:2; 2Тим. 1:8.
1:17 **«хуш хәвәрдә етиқатқа асасланған, Худаниң бирхил һәққанийлиғи етиқат қилғучиларға вәһий қилинғандур»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «хуш хәвәрдә Худадин кәлгән, баштин ахир етиқатқа асасланған бир һәққанийлиқ ашкариланғандур». **«һәққаний адәм ишәш-етиқади билән һаят болиду»** — «һаб.» 2:4.
1:17 Һаб. 2:4; Юһ. 3:36; Рим. 3:21; Гал. 3:11; Фил. 3:9; Ибр. 10:38.
1:19 Рос. 14:17.
1:20 Зәб. 18:2-3

миди; әксичә, уларниң ой-пикирлири бемәна болуп, надан қәлби қараңғулишип кәтти.
[22] Өзлирини данишмән қилип көрсәтсиму, лекин әқилсиз болуп чиқти; [23] чиримас Ху-
даниң улуқлуғиниң орниға чирип өлидиған адәмзатқа, учар-қанатларға, төрт аяқлиқ
һайванларға вә йәр беғирлиғучиларға охшайдиған бутларни алмаштуруп қойған еди.
[24] Шуңа Худа уларни қәлбидики шәһваний һәвәслири билән ипласлиқ қилишқа, шун-
дақла бир-бириниң тәнлирини номусқа қалдурушқа қоюп бәрди. [25] Улар Худа тоғри-
сидики һәқиқәтни ялғанға айландурди, Яратқучиниң орниға яритилған нәрсиләргә
чоқунуп, тавап-таат қилған еди. Һалбуки, Яратқучиға тәшәккүр-мәдһийә мәңгүгә оқул-
мақта! Амин!
[26] Мана шуниң үчүн, Худа уларни пәскәш шәһваний һәвәсләргә қоюп бәрди. Һәтта аял-
ларму тәбиий җинсий мунасивәтни ғәйрий мунасивәткә айландурди; [27] шуниңдәк, әр-
ләрму аяллар билән болидиған тәбиий җинсий мунасивәтләрни ташлап, башқа әрләргә
шәһваний һәвәсләр билән көйүп пишидиған болди. Әрләр әрләр билән шәрмәндиликкә
киришти вә нәтиҗидә уларниң мухалип қилмишлири өз бешиға чиқти.
[28] Улар Худани билиштин ваз кечишни лайиқ көргәнлиги таллиғанлиғи үчүн, Худа
уларни бузуқ нийәтләргә вә налайиқ ишларни қилишқа қоюп бәрди. [29] Улар һәр хил
һәққанийәтсизлик, рәзиллик, нәпсанийәтчилик, өчмәнликкә чөмүп, һәсәтхорлуқ, қа-
тиллиқ, җедәлхорлуқ, мәккарлиқ вә һәр хил бәтнийәтләр билән толди. Улар иғвагәр,
[30] төһмәтхор, Худаға нәпрәтлинидиған, кибирлик, махтанчақ, чоңчи, һәр хил рәзил-
ликләрни ойлап чиқиридиған, ата-анисиниң сөзини аңлимайдиған, [31] йорутулмиған,
вәдисидә турмайдиған, көйүмсиз вә рәһимсиз инсанлардур. [32] Улар Худаниң шуларға
болған адил һөкүмини, йәни шундақ ишларни қилғучиларниң өлүмгә лайиқ екәнли-
гини еniқ билсиму, бу ишларни өзлири қилипла қалмай, бәлки шундақ қилидиған
башқилардин сөйүнүп уларни алқишлайду.

Худаниң һөкүми

2 [1] Әнди әй башқиларниң үстидин һөкүм қилидиған инсан, ким болушуңдин
қәтъийнәзәр банә көрситәлмәйсән; чүнки башқилар үстидин қайси ишта һөкүм
қилсаң, шу ишта өз гунайиңни бекитисән. Чүнки әй һөкүмчи, сән өзәңму уларға охшаш
ишларни қиливатисән. [2] Бизгә мәлумки, Худаниң ундақ ишларни қилғанлар үстидин
һөкүм чиқириши мутләқ һәқиқәткә асасланғандур.
[3] Шуңа, и шундақ ишларни қилғанлар үстидин һөкүм чиқарғучи, шундақла шуниңға
охшаш ишларни қилғучи инсан, өзәң Худаниң һөкүмидин қачалаймән дәп хиял қи-
ламсән?[4] Яки Худаниң меһриванлиғиниң сени товва қилиш йолиға башлайдиғанлиғи-
ни һеч билмәй, униң меһриванлиғи, кәң қосақлиғи вә сәвир-тақитиниң моллуғиға сәл
қараватамсән? [5] Әксичә, товва қилмайдиған җаһиллиғиң вә таш җүрәклигиңдин, Худа
адил һөкүмини аян қилидиған ғәзәплик күни үчүн сән өз бешиңға чүшидиған ғәзивини
топлаватисән.

1:21 Қан. 28:28
1:23 2Пад. 17:29.
1:26 **«аялларму тәбиий җинсий мунасивәтни ғәйрий мунасивәткә айландурди»** — грек тилида «аялларму җинсий мунасивәтни тәбиий қанунийәткә хилап мунасивәткә айландурди» дейилиду.
1:26 Лав. 18:22,23.
1:32 Һош. 7:3.
2:1 2Сам. 12:5; Мат. 7:1; 1Кор. 4:5.
2:4 2Пет. 3:15.
2:5 Рим. 9:22.

6 Худа һәр кимгә өз әмәллиригә яриша иш көриду. 7 Яхши ишларни сәвирчанлиқ билән
қилип, шан-шәрәп, һөрмәт-еһтирам вә бақийлиқни издигәнләргә У мәңгүлүк һаят ата
қилиду; 8 лекин шәхсийәтчиләргә, һәқиқәткә тән бәрмәй, әксичә һәққанийәтсизликкә
әгәшкәнләргә ғәзәп-қәһр яғдурулиду; 9 яманлиқ қилидиған барлиқ жан егисигә, алди
билән Йәһудийларға, андин Грекләргә күлпәт вә дәрд-әләм чүшиду; 10 бирақ, барлиқ
яхшилиқ қилғучиларға, алди билән Йәһудийларға, андин Грекләргә шан-шәрәп, һөр-
мәт-еһтирам вә аман-хатирҗәмлик тәғдим қилиниду. 11 Чүнки Худада адәмниң йүз-ха-
тирисини қилиш йоқтур.
12 — чүнки Тәврат қанунини билмәй гуна садир қилғанларниң һәр бири Тәврат қану-
нининң һөкүмигә учримисиму, әйипкә учрап һалак болиду; Тәврат қанунини билип
туруп гуна садир қилғанларниң һәр бири бу қанун бойичә сораққа тартилиду 13 (чүн-
ки Худаниң алдида қанунни аңлиғанлар әмәс, бәлки қанунға әмәл қилғучилар һәққа-
ний һесаплиниду. 14 Чүнки Тәврат қанунини билмәйдиған әлликләр тәбиий һалда бу
қанунға уйғун ишларни қилса, гәрчә бу қанундин хәвәрсиз болсиму, Тәврат қануни
уларда көрүнгән болиду. 15 Уларниң бу қилғанлири өз қәлблиригә қанун тәләплириниң
пүтүклүк екәнлигини көрситиду; шуниңдәк, уларниң виждантлириму өзлиригә һәқиқәт-
ниң гувачиси болуп, ой-пикирлири өзини әйипләйду яки өзини ақлайду) 16 — мән йәт-
күзүп келиватқан бу хуш хәвәргә асасән Худаниң Әйса Мәсиһ арқилиқ инсанларниң
қәлбидә пүккән мәхпий ишлар үстидин һөкүм чиқиридиған күнидә жуқурида ейтилған
ишлар чоқум йүз бериду.

Йәһудийлар вә Тәврат қануни

17 Сәнчу, әгәр өзәңни Йәһудий дәп атап, Тәврат қануниға үмүт бағлап, Худаға тәвәмән
дәп махтансаң, 18 қанундин үгинип униң ирадисини билип, есил билән пәсни пәриқ
әткән болсаң, 19-20 Тәврат қанунидин билим вә һәқиқәтниң җәвһиригә егә болдум дәп
қарап, өзәңни корларға йол башлиғучи, қараңғуда қалғанларға маяк, наданларға
үгәткүчи, гөдәкләргә устаз дәп ишәнгән болсаң — 21 әнди сән башқиларға тәлим бе-
рисәну, өзәңгә бәрмәмсән? Оғрилиқ қилмаңлар дәп вәз ейтисәну, өзәң оғрилиқ қи-
ламсән? 22 «Зина қилмаңлар» — дәп вәз ейтийсәну, өзәң зина қиламсән? Бутлардин
нәпрәтлинисәну, өзәң бутханилардики нәрсиләрни булаң-талаң қиламсән? 23 Тәврат
қануни билән махтинисәну, өзәң шу қанунға хилаплиқ қилип, Худаға дағ кәлтүрәм-
сән?! 24 Худди муқәддәс язмиларда йезилғинидәк: «Силәрниң қилмишиңлар түпәй-

---

2:6 Зәб. 61:13; Йәр. 17:10; 32:19; Мат. 16:27; Рим. 14:12; 1Кор. 3:8; 2Кор. 5:10; Гал. 6:5; Вәһ. 2:23; 22:12.
2:7 **«һөрмәт-еһтирам вә бақийлиқ...»** — грек тилида «һөрмәт-еһтирам вә чиримәслик...».
2:8 2Тес. 1:8.
2:9 **«Йәһудийларға, андин Грекләргә...»** — «Грекләр» *(яки «Юнанлиқлар»)* мошу йәрдә вә 10-айәттә грек тилида , барлиқ Йәһудий әмәс әлликләр вә миллләтләргә вәкил келиду.
2:11 Қан. 10:17; 2Тар. 19:7; Аюп 34:19; Рос. 10:34; Гал. 2:6; Әф. 6:9; Кол. 3:25; 1Пет. 1:17.
2:12 **«Тәврат қануни»** — яки пәқәт «қанун» яки «муқәддәс қанун», мошу йәрдә вә төвәндики барлиқ айәтләрдә Худа Муса пәйғәмбәргә чүшәргән қанунни көрситиду. Бу қанун муқәддәс китапниң авалқи бәш қисмини тәшкил қилған; шуңа Йәһудий хәлқи бәзидә мошу бәш қисимни «қанун-йол-йоруқ» *(ибраний тилида «Торah»)* дәп атайду. Әрәб тилидики «Тәврат» мошу сөздин чиққан.
–Адәттики әһвал астида «муқәддәс қанунни билмигәнләр» Йәһудий әмәсләр *(«ят әлләр»)* ни көрситиду, «муқәддәс қанунни билгәнләр» Йәһудийларни көрситиду.
–«Тәврат» вә «Тәврат қануни» тоғрилиқ «Тәбирләр»ниму көрүң.
2:13 Мат. 7:21; Як. 1:22; 1Юһа. 3:7.
2:16 **«жуқурида ейтилған ишлар чоқум йүз бериду»** — «жуқурида ейтилған ишлар» 6-12-айәтләрдә ейтилған ишларни, демәк Худаниң сорақ қилидиғинини көрситиду.
2:16 Мат. 25:31.
2:17 **«Худаға тәвәмән дәп махтансаң...»** — грек тилида «Худада махтансаң...».
2:17 Рим. 9:4.

лидин Худаниң нами таипиләр арисида күпүрлүкка учримакта».
[25] Тәврат қануниға әмәл қилсаң, хәтнә қилинғиниңниң әһмийити болиду, лекин униңға хилаплиқ қилсаң, хәтнә қилинғиниң хәтнә қилинмиғандәк һесаплиниду.
[26] Әнди хәтнисизләр қанунниң тәләплигә әмәл қилса, гәрчә хәтнисиз болсиму, Худа тәрипидин хәтнилик һесапланмамду? [27] Тәврат қанун дәстуридин хәвәрдар вә хәтнилик туруқлуқ қанунға хилаплиқ қилғучи, и Йәһудий, қанунға әмәл қилидиған җисманий хәтнисизләр тәрипидин сениң гунайиң үстидин һөкүм чиқириливатмамду?

[28] Чүнки сиртқи көрүнүши Йәһудий болсила уни һәқиқий Йәһудий дегили болмайду, сиртқи җәһәттики җисманий хәтниниму һәқиқий хәтнә дегили болмайду, [29] роһида Йәһудий болғини һәқиқий Йәһудийдур; униң хәтнә қилинғини хәтнә қанун дәстури арқилиқ әмәс, бәлки қәлбидә, Роһтиндур. Бундақ кишиниң тәриплиниши инсанлар тәрипидин әмәс, бәлки Худа тәрипидин болиду.

3 [1] Ундақта, Йәһудий болғанниң Йәһудий әмәстин немә артуқчилиғи бар? Хәтнилик болғанниң немә пайдиси бар? [2] Әмәлийәттә, уларниң һәр җәһәттин көп артуқчилиғи бар. Биринчидин, Худаниң бешарәтлик сөзлири Йәһудийларға аманәт қилинған.
[3] Әнди гәрчә улардин бәзилири ишәшсиз чиққан болсиму, буниңға немә болатти? Уларниң ишәшсизлиги Худаниң ишәшликлигини йоққа чиқириветәрму? [4] Һәргиз ундақ қилмайду! Худа растчил һесаплинип, һәммә адәм ялғанчи һесаплансун! Худди муқәддәс язмиларда Худа һәққидә йезилғинидәк: —
«Сөзлигиниңдә адил дәп испатланғайсән,
Шикайәткә учриғиниңда ғәлибә қилғайсән».
[5] Лекин бизниң һәққанийсизлиғимиз арқилиқ Худаниң һәққанийлиғи техиму eниқ

2:24 **«Силәрниң қилмишиңлар түпәйлидин Худаниң нами таипиләр арисида күпүрлүкка учримакта»** — «Йәш.» 52:5.
2:24 Йәш. 52:5; Әз. 36:2.
2:25 **«Тәврат қануниға әмәл қилсаң, хәтнә қилинғиниңниң әһмийити болиду, лекин униңға хилаплиқ қилсаң, хәтнә қилинғиниң хәтнә қилинмиғандәк һесаплиниду.»** — демисәкму, Йәһудийлар Тәврат қануни бойичә хәтнә қилиду. Хәтниликниң өзи «Мән Худаниң адимимән» дегәнликни вә «Йәһудий болуш»ниң символи дәп қарилатти.
2:28 Юһ. 8:39; Рим. 9:7.
2:29 **«роһида Йәһудий болғини һәқиқий Йәһудийдур; униң хәтнә қилинғини хәтнә қанун дәстури арқилиқ әмәс, бәлки қәлбидә, роһтиндур»** — «Роһтиндур» болса, Муқәддәс Роһтиндур. Бәзи алимлар «Роһтин»ни «роһта» дәп чүшиниду, шундақла бундақ айәтни «...хәтнә қәлбдә, роһта,... дәстуридин әмәстур» дәп тәрҗимә қилиду. Хәтнә тоғрилиқ «Әзакиял», «Филиппилиқларға» вә «Колоссилиқләргә»дики «қошумчә сөз»лиримизни көрүң. **«Бундақ кишиниң тәриплиниши инсанлар тәрипидин әмәс, бәлки Худа тәрипидин болиду»** — ибраний тилида «Йәһуда» дегәнниң әслий мәнаси «махташ», «тәрипләш», «тәрип» дегәнликтур. Шуңа айәтниң тегидики мәнаси: ««һәқиқий Йәһудий» болуш үчүн, у Худа тәрипидин тәрипләнгән *(«Йәһуда»)* болуши керәк.
2:29 Қан. 10:16; Йәр. 4:4; Фил. 3:2, 3; Кол. 2:11.
3:2 Зәб. 147:8; Рим. 9:4.
3:3 **«Әнди гәрчә улардин бәзилири ишәшсиз чиққан болсиму, буниңға немә болатти? Уларниң ишәшсизлиги Худаниң ишәшликлигини йоққа чиқириветәрму?»** — Павлус бәлким Худаниң Исраилға қилған әһдә-вәдилирини көрситиду. Худа: «Силәр Мениң хәлқим болисиләр» дәп вәдә қилғандин кейин, бәзи Йәһудийларниң қилмишлири өзлириниң Униң хәлқи екәнлигини инкар қилған болсиму, бу қилмишлири Худаниң вәдисини йоққа чиқириветәмду?
3:3 Чөл. 23:19; Рим. 9:6; 2Тим. 2:13.
3:4 **«Сөзлигиниңдә адил дәп испатланғайсән, шикайәткә учриғиниңда ғәлибә қилғайсән»** — «Зәб.» 50:5. «Шикайәткә учриғиниңда ғәлибә қилғайсән» дегәнниң башқа бирхил тәрҗимиси: «һөкүм чиқарғиниңда ғәлибә қилғайсән». Зәбурдики бу күйдә Давут пәйғәмбәр еғир гунайини Худа вә хәлиқ алдида иқрар қилиду; у бу сөзләрни, Худа мени җазалиғанда, хәлиқ бешимға чүшидиған күлпәтниң Худадин адил җазасини билсун дәп ейтиду. Гунайини очуқ иқрар қилмиған болса бәлким хәлиқ: «Немишкә сөйүмлүк Давут падишаһимиз күлпәткә учриғанду, Худа униңға адаләтсиз муамилә қилғанмиду?» дейиши мүмкин. Униң дегини Павлусниң дегинигә опму-охшаш; Худа һәқтур һәм аләм алдида Униң һәқлиғи испатлансун; Униң һәр иштики дуруслуғи испатлансун *(вә испатлиниду!)*, хаталиқ яки ялғанчилиқниң болса биздила екәнлиги испатлансун *(вә испатлиниду!)*.
3:4 Зәб. 50:6; 115:2; Юһ. 3:33.

көрситилсә, буниңға немә дәймиз? Һәққанийсизлиқ үстигә ғәзәп төкидиған Худани
һәққаний әмәс дәймизму (мән инсанчә сөзләймән)?
6 Мундақ дейишкә һәргиз болмай-
ду! Әгәр ундақ болса, Худа аләмни қандақ сораққа тартиду?
7 Бәзиләр йәнә: «Мениң ялғанчилқимдин Худаниң һәқиқәтлиги техиму очуқ қилинса,
шундақла улуқлуғи техиму йорутулса, әнди мән йәнә немә үчүн гунакар дәп қарилип со-
раққа тартилимән?» дейиши мүмкин.
8 Ундақ болғанда немишкә (бәзиләр бизгә төһмәт
чаплимақчи болуп, гәплиримизни буривәткәндәк) «Яманлиқ қилайли, буниңдин яхши-
лиқ чиқип қалар» — дейишкә болмайду? Бундақ дегүчиләрниң җазалиниши һәқлиқтур!

Һәққаний адәм йоқтур

9 Әнди немә дейиш керәк? Биз Йәһудийлар Йәһудий әмәслердин үстүн турамдуқ? Яқ,
һәргиз! Чүнки биз жуқурида Йәһудийлар болсун, Грекләр болсун һәммисиниң гунаниң
илкидә екәнлигини испатлап әйиплидуқ.

10 Дәрвәқә, муқәддәс язмиларда йезилғинидәк: —
«Һәққаний адәм йоқ, һәтта бириму йоқтур,
11 Йорутулған киши йоқтур,
Худани издигиниму йоқтур.
12 Һәммә адәм йолдин чәтниди,
Уларниң барлиғи әрзимәс болуп чиқти.
Меһриванлиқ қилғучи йоқ, һәтта бириму йоқтур.
13 Уларниң гели ечилған қәбирдәк сесиқтур,
Тиллири каззаплиқ қилмақта;
Кобра иланниң зәһири ләвлири астида туриду;
14 Уларниң зувани қарғаш һәм зәрдигә
толған.
15 «Путлири қан тоқүшкә алдирайду;
16 Барғанла йеридә вәйранчилиқ вә пажиәлик ишлар бардур.
17 Течлиқ-арамлиқ йолини улар һеч тонуған әмәс».
18 «Уларниң нәзиридә Худадин қорқидиған иш йоқтур».

3:5 **«мән инсанчә сөзләймән!»** — демәк, пәқәт исанниң көз-қариши бойичә сөзләймән. Бу ибаридин көргили болидуки, һәр қандақ адәм товва қилмиса, гунайи түпәйлидин униң көзқарашлири туманлишип кетиду, өзи елишип қалиду.

3:7 **«Мениң ялғанчилиғим арқилиқ Худаниң һәқиқити техиму очуқ қилиниду...»** — Худа пәйғәмбәрләр арқилиқ Өз хәлқиниң бәзилири Өзигә асийлиқ қилидиғанлиғи, һәтта мәсилән Өз Мәсиһигә сатқунлуқ қилидиғанлиғи тоғрилиқ көп бешарәт бәргән еди. Шуңа «мениң ялғанчилиғим» Худаниң тоғра ейтқанлиғини испатлайду.

3:9 **«Йәһудийлар болсун, Грекләр болсун һәммисиниң гунаниң илкидә екәнлигини испатлап әйиплидуқ»** — «Греклар» мошу йәрдә барлиқ «Йәһудий әмәсләр»гә вәкиллик қилиду.

3:9 Гал. 3:22.

3:10 Зәб. 13:4; 52:4.

3:12 **«Һәққаний адәм йоқ, һәтта бириму йоқтур, ... һәммә адәм йолдин чәтниди, уларниң барлиғи әрзимәс болуп чиқти. Меһриванлиқ қилғучи йоқ, һәтта бириму йоқтур»** — *(10-13-айәт)* «Зәб.» 13:1-3 *(йәнә 52:2-5)*; «Топ.» 7:20.

3:12 Зәб. 14:1-3; 52:2-4; Топ. 7:20

3:13 **«Уларниң гели ечилған қәбирдәк сесиқтур, тиллири каззаплиқ қилмақта; кобра иланниң зәһири ләвлири астида туриду»** — «Зәб.» 5:10 вә 139:4.

3:13 Зәб. 5:10; 139:4.

3:14 **«Уларниң зувани қарғаш һәм зәрдигә толған»** — «Зәб.» 9:28.

3:14 Зәб. 9:28

3:15 Пәнд. 1:16; Йәш. 59:7.

3:17 **«Путлири қан тоқүшкә алдирайду; барғанла йеридә вәйранчилиқ вә пажиәлик ишлар бардур. Течлиқ-арамлиқ йолини улар һеч тонуған әмәс. Уларниң нәзиридә Худадин қорқидиған иш йоқтур»** — *(15-17-айәт)* «Йәш.» 59:7-8.

3:17 Йәш. 59:7,8

3:18 **«Уларниң нәзиридә Худадин қорқидиған иш йоқтур»** — «Зәб.» 35:2.

3:18 Зәб. 35:2

[19] Тəвраттики барлиқ сөзлəрниң Тəврат қануни астида яшайдиғанларға қарита ей-
тилғанлиғи бизгə аян. Буларниң мəхсити, һəр инсанниң ағзи банə көрситəлмəй тувақ-
линип, пүткүл дуниядикилəр Худаниң сориғида əйипкар екəн дəп аян қилинсун, де-
гəнликтур. [20] Шуңа, һеч қандақ əт егиси Тəврат-қануниға əмəл қилишқа интилишлири
билəн Худаниң алдида һəққаний һесапланмайду; чүнки Тəврат қануни арқилиқ инсан
өз гунайини тонуп йетиду.

Худаниң инсанни һəққаний қилиши

[21] Бирақ, һазир қанун йоли билəн əмəс, бəлки Худаниң Өзидин кəлгəн бирхил һəққа-
нийлиқ ашкариланди! Бу хил һəққанийлиққа қанунниң өзи вə пəйғəмбəрлəрниң
язмилириму гувалиқ бəргəндур; [22] йəни, Худаниң Əйса Мəсиһниң ишəш-садақəтлиги
арқилиқ етиқат қилғучиларниң һəммисиниң ичигə һəм үстигə йəткүзидиған һəққа-
нийлиғидур! Бу иштa айримчилиқ йоқтур. [23] (чүнки барлиқ инсанлар гуна садир қилип,
Худаниң шан-шəривигə йетəлмəй, униңдин мəһрум болди). [24] Чүнки етиқатчиларниң
һəммиси Мəсиһ Əйсада болған ниҗат-һөрлүк арқилиқ, Худаниң меһри-шəпқити билəн
бəдəлсиз һəққаний қилиниду.
[25] Худа Уни гуналарниң җазасини көтəргүчи кафарəт қурбанлиғи сүпитидə тайинлиди;
инсанларниң Униң қурбанлиқ қениға ишəш бағлиши билəн қурбанлиқ инавəтликтур.
Худа бу арқилиқ бурунқи замандикилəрниң садир қилған гуналириға сəвир-тақəтлик
болуп, җазалимай өткүзүветишиниң адиллиқ екəнлигини көрсəтти. [26] Буниңға охшаш
бу қурбанлиқ арқилиқ У һазирқи заманда болған һəққанийлиғиниму көрсəткəн. Шун-
дақ қилип У Өзиниң һəм һəққаний екəнлигини һəм Əйсаниң етиқадида болғучини
һəққаний қилғучи екəнлигиниму намайəн қилди.
[27] Ундақ болса, инсанниң немə махтанғичилиги бар? Махтиниш йоқ қилинди!

3:19 **«Тəврат қануни астида яшайдиғанлар»** —Йəһудий хəлқини көрситиду. **«Тəвраттики барлиқ сөзлəрниң Тəврат қануни астида яшайдиғанларға қарита ейтилғанлиғи бизгə аян. Буларниң мəхсити, һəр инсанниң ағзи банə көрситəлмəй тувақлинип, пүткүл дуниядикилəр Худаниң сориғида əйипкар екəн дəп аян қилинсун»** — «Тəвраттики барлиқ сөзлəр» мошу йəрдə бəлким жуқурида нəқил кəлтүрүлгəн, барлиқ инсанниң гунакар екəнлигини испатлиған *(Тəвраттики)* айəтлəрни алаһидə тəкитлəйду.

3:20 **Рим. 7:7; Гал. 2:16; Ибр. 7:18.**

3:21 **Рим. 1:17; Фил. 3:9.**

3:22 **«Мəсиһниң ишəш-садақəтлиги арқилиқ етиқат қилғучилар...»** — башқа бирхил тəрҗимиси: «Əйса Мəсиһкə бағлиған итиқади арқилиқ етиқат қилғучилар...». Грек тилида «ишəш, етиқат» вə «садақəтлик, ишəшлик» бирла сөз билəн ипадилиниду.

3:23 **«Чүнки барлиқ инсанлар гуна садир қилип, Худаниң шан-шəривигə йетəлмəй, униңдин мəһрум болди»** — буниң икки тəрипи бар; *(1)* Худа əслидə адəмни «Өз сүрити бойичə», йəни «Өз шан-шəриви болуши үчүн» яратқан еди. Гуна садир қилғинида инсан бу шан-шəрəпкə йетəлмиди, шуңлашқа Худаға вəкил болуштики имтияздин мəһрум болди. *(2)* гунайи түпəйлидин инсан Худаниң падишалиғида униң шан-шəривини көрəлмəйдиған болди.

3:24 **«Мəсиһ Əйсада болған ниҗат-һөрлүк арқилиқ...»** — яки «Мəсиһ Əйсаниң гунадин һөр қилиш хизмити арқилиқ...».

3:24 **Йəш. 53:5.**

3:25 **«гуналарниң җазасини көтəргүчи кафарəт қурбанлиғи»** — грек тилида бирла сөз билəн ипадилиниду. «Кафарəт» тоғрилиқ «Мис.» 29:33 вə изаһати, шундақла «Тəбирлəр»ниму көрүң. **«Худа Уни гуналарниң җазасини көтəргүчи кафарəт қурбанлиғи сүпитидə тайинлиди; инсанларниң Униң қурбанлиқ қениға ишəш бағлиши билəн қурбанлиқ инавəтликтур. Худа бу арқилиқ бурунқи замандикилəрниң садир қилған гуналириға сəвир-тақəтлик болуп, җазалимай өткүзүветишиниң адиллиқ екəнлигини көрсəтти»** — бу толуқ айəт интайин муһим. Худа бурунқи замандики товва қилған етиқатчи кишилəрниң гуналирини җазалимай кəчүрүм қилғанлириниң һəммиси Мəсиһниң кəлгүси заманда қурбанлиқ болуп, шу гуналириниң җазасини көтиридиғанлиғиға асасланған еди, шуңлашқа пүтүнлəй адиллиқ еди. «Гуналарға ... өткүзүветиш» дегəн ибарə бəлким бурунқи дəвирдики **барлиқ гуналарниму** өз ичигə алиду; бирақ Худа бу гуналарни җазалимай өткүзүвəткəн болсиму, хəқлəр товва қилмиса бəрибир ахир берип өзлири җазалирини тартиду. Һазирқи замандиму шундақ.

3:25 **Мис. 25:17; 2Кор. 5:19; Кол. 1:20; Ибр. 4:16; 1Юһа. 4:10.**

3:26 **«Шундақ қилип У Өзиниң һəм һəққаний екəнлигини һəм Əйсаниң етиқадида болғучини һəққаний қилғучи екəнлигиниму намайəн қилди»** — Мəсиһ Əйса һəр замандики барлиқ кишилəрниң һəммə гунайиниң тегишлик җазаси *(Худаниң гуна үстигə чүширидиған ғəзиви)*ни қобул қилғандин кейин Худа толиму һəққанийлиқ билəн товва қилған кишилəрни кəчүрүм қилип уларни һəққаний қилғучи болиду.

— Немә принсипқа асасән? Қанунға интилиш принсипи биләнму?
— Яқ! «Етиқат» принсипи билән!
28 Чүнки «Инсан Тәврат қануниға әмәл қилишқа интилишлири билән әмәс, бәлки етиқат
билән һәққаний қилиниду» дәп һесаплаймиз! 29 Әҗәба, Худа пәқәтла Йәһудийларниңла
Худасиму? У әлләрниңму Худаси әмәсму? Шундақ, у әлләрниңму Худасидур. 30 Худа
болса бирдур, У хәтнә қилинғанларни етиқат билән һәмдә хәтнә қилинмиғанларниму
етиқат билән һәққаний қилиду. 31 Әнди етиқат принсипи билән Тәврат қанунини бекар
қиливетимизму? Яқ, дәл буниң әксичә, уни күчкә егә қилимиз.

Ибраһимниң етиқат билән һәққаний дәп һесаплиниши, бизгә бир үлгидур

4 1 Ундақта, биз Йәһудийларниң җисманий җәһәттики атимиз Ибраһимниң еришкини
тоғрисида немә дәймиз? 2 Әгәр Ибраһим әмәллири билән һәққаний дәп җакаланған
болса, униңда махтанғидәк иш болатти (бәрибир Худаниң алдида униң махтиниш
һәққи йоқ еди). 3 Чүнки муқәддәс язмиларда немә дейилгән? —
«Ибраһим Худаға етиқат қилди;
Бу униң һәққанийлиғи һесапланди» дейилиду.
4 Ишлигүчигә берилидиған һәқ «меһри-шәпқәт» һесапланмайду, бәлки бирхил «қәриз
қайтуруш» һесаплиниду. 5 Бирақ, һеч иш-әмәл қилмай, пәқәт номуссиз гунакарларни
һәққаний қилғучи Худаға етиқат қилидиған кишиниң болса, униң етиқади һәққаний-
лиқ дәп һесаплиниду! 6 Худа қилған әмәллиригә қаримай, һәққаний дәп һесаплиған
кишиниң бәхити тоғрилиқ Давут пәйғәмбәрму мундақ дегән: —
7 «Итаәтсизликлири кәчүрүм қилинған,
Гуналири йепилған киши немидегән бәхитликтур!
8 Пәрвәрдигар гуналири билән һеч һесаплашмайдиғанлар немидегән бәхитликтур!».
9 Әнди бәхит ялғуз хәтнә қилинғанларғила мәнсуп боламду, яки хәтнә қилинмиған-
ларғиму мәнсуп боламду? Чүнки: «Ибраһимниң етиқади униң һәққанийлиғи дәп һе-
сапланди» дәватимиз.
10 Һәққанийлиқ қандақ әһвалда униңға һесапланди? Хәтнә қилиништин илгириму яки
хәтнә қилиништин кейинму? У хәтнә қилинған һалда әмәс, бәлки хәтнә қилинмиған

3:28 **«Тәврат қануниға әмәл қилишқа интилишлири билән әмәс...»** — мошу ибарә грек тилида интайин қисқартилип: «қанундики әмәлләр билән әмәс...» яки «қанунға қаритилған әмәлләр билән әмәс...» яки «қанундин чиққан әмәлләр билән әмәс...» дәп ипадилиниду. Бу ибарә «Рим.» 3:28, «Гал.» 2:16, 3:2, 5, 10диму тепилиду. Инсанниң барлиқ «Тәврат қануниға әмәл қилишқа интилишлири» өзиниң гунаға патқан бир гунакар екәнлигини испатлайду, халас.

3:28 Рос. 13:38; Рим. 8:3; Гал. 2:16; Ибр. 7:25.

3:30 **«Худа болса бирдур, У хәтнә қилинғанларни етиқат билән һәмдә хәтнә қилинмиғанларниму етиқат билән һәққаний қилиду»** — бу айәттики «хәтнә қилинғанлар» Йәһудийларни, «хәтнә қилинмиғанлар» барлиқ Йәһудий әмәсләрни билдүриду.

4:1 **«атимиз Ибраһимниң еришкини..»** — яки «атимиз Ибраһимниң үгәнгини..», «атимиз Ибраһимниң билгини..».

4:1 Йәш. 51:2.

4:3 **«Ибраһим Худаға етиқат қилди; бу униң һәққанийлиғи һесапланди»** — «Яр.» 15:6.

4:3 Яр. 15:6; Гал. 3:6; Яқ. 2:23.

4:5 **«Бирақ, һеч иш-әмәл қилмай, пәқәт номуссиз гунакарларни һәққаний қилғучи Худаға етиқат қилидиған кишиниң болса, униң етиқади һәққанийлиқ дәп һесаплиниду!»** — «һеч әмәл қилмай» дегини, һәққанийлиққа еришиш үчүн тиришиш җәһәтидин ейтилиду, «адәмләр җан бекиш үчүн ишлиши керәк әмәс» дегәнлик әмәс, әлвәттә.

4:7 Зәб. 31:1.

4:8 **«Итаәтсизликлири кәчүрүм қилинған, гуналири йепилған киши немидегән бәхитликтур! Пәрвәрдигар гуналири билән һеч һесаплашмайдиғанлар немидегән бәхитликтур!»** — *(7-8-айәт)* «Зәб.» 31:1-2.

4:8 Зәб. 31:1, 2

4:9 **«Ибраһимниң етиқади униң һәққанийлиғи дәп һесапланди»** — «Яр.» 15:6.

4:9 Яр. 15:6

һалда һесапланди! 11 Униң хәтнини қобул қилғини болса, уни хәтнә қилиништин бу-
рунла етиқади арқилиқ егә болған һәққанийлиққа мөһүр бәлгүси сүпитидә болған еди.
Демәк, у хәтнисиз туруп Худаға етиқат қилғучиларниң һәммисиниң атиси болди —
уларму етиқади билән һәққаний һесаплиниду!
12 У йәнә хәтнә қилинғанларниңму атисидур; демәк, хәтнә қилинған болуши билән
тәңла хәтнә қилинмиған вақтидиму етиқатлиқ йол маңған атимиз Ибраһимниң изли-
рини бесип маңғанларниңму атиси болғандур.
13 Чүнки Худаниң Ибраһимға вә нәслигә дунияға мирасхор болуш тоғрисидики вәдә бе-
риши Ибраһимниң Тәврат қануниға әмәл қилишқа интилгинидин әмәс, бәлки етиқат-
тин болған һәққанийлиқтин кәлгән. 14 Чүнки әгәр қанунға интилидиғанлар мирасхор
болидиған болса етиқат бекар нәрсә болуп қалатти, Худаниң вәдисиму йоққа чиқи-
рилған болатти. 15 Чүнки Тәврат қануни Худаниң ғәзивини елип келиду; чүнки қанун
болмиса, итаәтсизлик дегән ишму болмайду.
16-17 Шуниң үчүн, Худаниң вәдисиниң пәқәт Өз меһри-шәпқити арқилиқ әмәлгә ашу-
рулуши үчүн, у етиқатқила асаслиниду. Буниң билән у вәдә Ибраһимниң барлиқ әвлат-
лириға, пәқәт Тәврат қануни астида туридиғанларғила әмәс, бәлки Ибраһимчә етиқат
қилғучиларниң һәммисигиму капаләтлик қилинған. Чүнки муқәддәс язмиларда: «Сени
нурғун қовмниң атиси қилдим» дәп йезилғинидәк, Ибраһим һәммимизниң атисидур.
Дәрһәқиқәт, у өлүкләрни тирилдүридиған, мәвҗут болмиғанни бар дәп мәвҗут қили-
диған, өзи етиғад бағлиған Худа алдида һәммимизниң атиси болди. 18 Һеч қандақ үмүт
қалмисиму у йәнила үмүттә етиқат қилди вә шуниң билән униңға: «Сениң нәслиң сан-
санақсиз болиду» дәп алдин-ала ейтилғандәк нурғун қовмниң атиси болди. 19 У йүз
яшқа йеқинлап, тенини өлгән һесаплисиму, шундақла аяли Сараһниңму балияткуси-
ни өлди дәп қарисиму, йәнила етиқатта аҗизлашмиди; 20 Худаниң вәдисигә нисбәтән
етиқатсизлиқ қилип һеч иккиләнмиди, әксичә у етиқади арқилиқ күчәйтилди вә Худа-
ни улуқлиди, 21 «У немини вәдә қилған болса шуни әмәлгә ашуруш қудритигә Егидур»
дәп толуқ ишәндүрүлди. 22 Шуниң билән бу «униң һәққанийлиғи һесапланди». 23-25 Бу,
«Униң һәққанийлиғи һесапланди» дегән сөз ялғуз униң үчүнла әмәс, бәлки Рәббимиз
Әйсани өлүмдин тирилдүргән Худаға етиқат қилишимиз билән һәққаний һесаплини-
диған бизләр үчүнму йезилған; Мәсиһ болса итаәтсизликлиримиз үчүн пида йолиға
тапшурулди вә һәққаний қилинишимиз үчүн тирилдүрүлди.

4:11 Яр. 17:11.
4:14 Гал. 3:18.
4:15 **«Тәврат қануни Худаниң ғәзивини елип келиду»** — адәм Худаниң әмир-пәрманлириға әмәл қилалмиғачқа, қанун униң гунайини намайән қилиду; намайән қилиниши билән Худаниң ғәзиви униң гунайи үстигә чүшиду.
4:15 Юһ. 15:22; Рим. 5:20; 7:8; Гал. 3:19.
4:16-17 **«Тәврат қануни астида туридиғанлар»** — Йәһудий хәлиқ. **«Сени нурғун қовмниң атиси қилдим»** — *(«Яр.» 17:5)*. Худаниң Ибраһимға ейтқан бу сөзи «өткән заман» шәклидә («**қилдим**») болуп, һеч пәрзәнтсиз болған вақтида униңға ейтилған. Бу кейинки айәтләр билән зич бағлиқтур.
4:16-17 Йәш. 51:2; Яр. 17:5.
4:18 **«Сениң нәслиң сан-санақсиз болиду»** — «Яр.» 15:5.
4:18 Яр. 15:5; Ибр. 11:12.
4:19 **«У йүз яшқа йеқинлап, тенини өлгән һесаплисиму, шундақла аяли Сараһниңму балияткусини өлди дәп қарисиму...»** — демәк, у өз тенениң өлүктәк болған әһвалиға вә Сараһниң қәтъий туғмаслиғиға толиму реаллиқ вә еғирбесиқлиқ билән қарайтти, бирақ бу ишлар униң етиқадиға һеч тәсир йәткүзмиди.
4:20 Юһ. 8:56; Ибр. 11:11, 18.
4:21 Зәб. 113:11
4:22 Яр. 15:6.
4:23-25 **«Мәсиһ болса итаәтсизликлиримиз үчүн пида йолиға тапшурулди вә һәққаний қилинишимиз үчүн тирилдүрүлди»** — «пида йолиға тапшурулди» дегән ибарә болса, у рәзил адәмләрниң қоли билән өлүмгә тапшурулди, лекин буларниң һәммиси инсанийәтни қутқузуш үчүн Худаниң улуқ плани еди, дәп көрситиду.
4:23-25 Рим. 15:4.

Худа билән енақ өтүш

5 1 Шуңа етиқат билән һәққаний қилинған екәнмиз, Рәббимиз Әйса Мәсиһ арқилиқ Худа
билән енақ мунасивәттә болимиз. 2 У арқилиқ етиқат йолида бизни чиң турғузидиған
бу меһри-шәпқитиниң ичигә кириш һоқуқиға муйәссәр болдуқ, шуниңдәк Худаниң
шан-шәривигә бағлиған үмүтүмиздин шат-хорам болимиз. 3-4 Шундақ болупла қалмай,
мүшкүл әһваллар ичидә шатлинимиз; чүнки мүшкүллүк сәвирчанлиқни, сәвирчанлиқ
чидамлиқни, чидамлиқ үмүтни елип келиду, дәп билимиз. 5 Вә бу үмүт бизни йәргә
қаритип қоймайду, чүнки бизгә ата қилинған Муқәддәс Роһ арқилиқ Худаниң меһир-
муһәббити аллибурун қәлбимизгә қуюлуп ешип ташти.
6 Чүнки биз пәқәт амалсиз қалғинимизда, Мәсиһ биз ихлассизлар үчүн Худа бекиткән
вақитта өзини пида қилди. 7 Бирисиниң һәққаний адәм үчүн женини пида қилиши
наһайити аз учрайдиған иш; бәзидә яхши адәм үчүн бириси пида болушқа җүръәт қи-
лишиму мүмкин; 8 лекин Худа Өз меһри-муһәббитини бизгә шуниңда көрситидуки, биз
техи гунакар вақтимизда, Мәсиһ биз үчүн женини пида қилди. 9 Һазир биз Униң қени
билән һәққаний қилинған екәнмиз, әнди У арқилиқ келидиған ғәзәптин қутулушимиз
техиму җәзмәндур. 10 Чүнки бурун Худаға дүшмән болған болсақму, Оғлиниң өлүми
арқилиқ бизни Униң билән енақлаштурған йәрдә, Униң билән енақлаштурулғандин
кейин, әнди Оғлиниң һаяти арқилиқ биз техиму қутулдурулмамдуқ?! 11 Буниң биләнла
қалмай, һазир биз Рәббимиз Әйса Мәсиһ арқилиқ Худа билән енақлаштурулдуқ, У арқи-
лиқму Худаниң Өзидин шатлинимиз.

Адәм атидин өлүм, Мәсиһтин һаятлиқ — гунаниң йилтизи

12 Шуниңдәк, гунаниң дунияға кириши бирла адәм арқилиқ болди, өлүмниң дунияға
кириши гуна арқилиқ болди; шуниң билән гуна арқилиқ өлүм һәммә адәмгә тарқалди;
чүнки һәммә адәм гуна садир қилди. 13 (чүнки Тәврат қанунидин илгириму гуна дуния-
да бар еди, әлвәттә; һалбуки, қанун болмиса гунаниң һесави елинмайду. 14 Шундақтиму,
өлүм Адәм ата вақтидин Муса пәйғәмбәр вақтиғичә инсанларғиму һөкүм сүрди; улар
гәрчә Адәм атиниң садир қилған итаәтсизлигидәк гуна садир қилмиған болсиму, бу ин-
санларму өлүм һөкүмидин халий болмиди).
Адәм атиниң өзи — кейин келидиған Мәсиһниң бир бешарәтлик үлгисидур; 15 һалбу-

---

5:1 Йәш. 32:17; Юһ. 16:33; Әф. 2:13.
5:2 Юһ. 10:9; 14:6; 1Кор. 15:1; Әф. 2:18; 3:12; Ибр. 3:6; 10:19.
5:3-4 **«мүшкүл әһваллар ичидә шатлинимиз...»** — яки «мүшкүл әһваллардин тәнтәнә қилимиз».
5:3-4 Яқ. 1:3.
5:5 **«Вә бу үмүт бизни йәргә қаритип қоймайду, чүнки бизгә ата қилинған Муқәддәс Роһ арқилиқ Худаниң меһир-муһәббити аллибурун қәлбимизгә қуюлуп ешип ташти»** — инсанниң Худаға бағлиған һәр қандақ үмүти, униң бизгә болған муһәббитиниң бар-йоқ екәнлигигә зич бағлиниду, әлвәттә. Әгәр биз «Худа бизни сөйиду» дәп билсәк һәмдә Худаниң муһәббити өз вуҗудимизда пәйда болған болса, һәр қандақ зор үмүтләрму болиду.
5:6 **«Чүнки биз пәқәт амалсиз қалғинимизда...»** — «амалсиз» — өзимизни гунадин қутулдурушқа амалсиз.
5:6 Әф. 2:1; Кол. 2:13; Ибр. 9:15; 1Пет. 3:18.
5:8 Ибр. 9:15; 1Пет. 3:18.
5:9 **«әнди У арқилиқ келидиған ғәзәптин қутулушимиз техиму җәзмәндур»** — «келидиған ғәзәп» Худаниң гуналарниң үстигә чүшидиған ғәзиви.
5:10 **«Чүнки бурун Худаға дүшмән болған болсақму, Оғлиниң өлүми арқилиқ бизни Униң билән енақлаштурған йәрдә, Униң билән енақлаштурулғандин кейин, әнди Оғлиниң һаяти арқилиқ биз техиму қутулдурулмамдуқ?!»** — Худаниң нәҗатида «қутулуш» пәқәт дозақтин қутулуш әмәс, гунаниң барлиқ асарәтлиридин азат болуп йеңи әһмийәтлик һаяттин бәһримән болуштин ибарәттур.
5:11 **«У арқилиқму Худаниң Өзидин шатлинимиз»** — «Худаниң Өзидин шатлинимиз» дегәнниң башқа бирхил мәнаси барки, «Худани қаттиқ даңлаймиз».
5:12 **«Шуниңдәк, гунаниң дунияға кириши бирла адәм арқилиқ болди»** — «бирла адәм арқилиқ» болса, Адәм атимиз арқилиқ, әлвәттә.
5:12 Яр. 2:17; 3:6; 1Кор. 15:21.
5:14 **«... Шундақтиму, өлүм Адәм ата вақтидин Муса пәйғәмбәр вақтиғичә инсанларғиму һөкүм сүрди; улар гәрчә**

ки, Худаниң шапаәтлик соғити Адәм атиниң итаәтсизлигиниң пүтүнләй әксидур.
Чүнки бирла адәмниң итаәтсизлиги билән нурғун адәм өлгән болса, әнди Худаниң
меһри-шәпқити вә шуниңдәк бирла адәм, йәни Әйса Мәсиһниң меһри-шәпқити арқи-
лиқ кәлгән соғат ешип-тешип турғачқа, нурғун адәмгә йәткүзүлүп техиму зор нәтиҗә
һасил қилди!
[16] Шу шапаәтлик соғатниң нәтиҗиси болса, шу бир адәмниң гунайиниң ақивити-
гә пүтүнләй охшимайду. Чүнки бир адәмниң бир қетим өткүзгән итаәтсизлигидин
чиқарған һөкүм инсанларни гунакар дәп бекиткән болсиму, амма шу шапаәтлик соғат
болса көплигән кишиләрниң нурғун итаәтсизликлиридин «һәққаний қилиниш»қа
елип бариду. [17] Әнди бир адәмниң итаәтсизлиги түпәйлидин, әнә шу бир адәм арқилиқ
өлүм һөкүмран болған йәрдә, Худаниң мол меһри-шәпқитини, шундақла һәққанийлиқ
болған шапаәтлик соғитини қобул қилғанлар бир адәм, йәни шу Әйса Мәсиһ арқилиқ
һаятта шунчә ғалипанә һөкүмранлиқ қилғучилар болмамду!
[18] Шуңа, бир қетимлиқ итаәтсизлик түпәйлидин барлиқ инсанлар гунаниң җазасиға
мәһкүм қилинған болса, охшашла бир қетимлиқ һәққаний әмәл билән һаятлиқ елип
келидиған һәққанийлиқ пүткүл инсанларға йәткүзүлгән. [19] Бир адәмниң бир қетим-
лиқ итаәтсизлиги арқилиқ нурғун кишиләр дәрвәқә гунакар қилинип бекитилгәндәк,
бир адәмниң бир қетимлиқ итаәтмәнлиги биләнму нурғун кишиләр һәққаний қили-
нип бекитилиду. [20] Әнди Тәврат қануни инсанниң итаәтсизликлири көпрәк ашкар-
линип билинсун дәп киргүзүлгән еди. Лекин гуна қәйәрдә көпәйгән болса, Худаниң
меһри-шәпқитиму шу йәрдә техиму ешип ташти. [21] Шуниңдәк, гуна инсанийәтниң
үстидин һөкүмранлиқ қилип уларни өлүмгә елип барғинидәк, Худаниң меһри-шәпқи-
ти һәққанийлиққа асаслинип һөкүмранлиқ қилип, инсанни Рәббимиз Әйса Мәсиһ арқи-
лиқ мәңгүлүк һаятлиққа ериштүриду.

Гунадин қутулуп Мәсиһ арқилиқ һаятлиққа еришиш

6 [1] Ундақта, немә дегүлүк? Худаниң меһри-шәпқити техиму ашсун дәп гуна ичидә
яшаверәмдуқ? [2] Яқ, һәргиз! Гунаға нисбәтән өлгән бизләр қандақму униң ичидә

Адәм атиниң садир қилған итаәтсизлигидәк гуна садир қилмиған болсиму, бу инсанларму өлүм һөкүмидин халий болмиди» — расулниң гепи бойичә, гуна пәқәт өз-өзидин мәлум болғандила андин гуна һесаплиниду. Бу мәлум болуш икки йол билән болиду: — *(1)* Худаниң инсанға беваситә ейтқан сөзлири, қануни арқилиқ; *(2)* инсаниң виҗдани арқилиқ. Адәм атимиз Худаниң беваситә буйруғини аңлиған вә униңға итаәтсизлик қилди. Адәм атимиз вақтидин Муса пәйғәмбәр вақтиғичә, йәни Тәврат қануни берилгичә, инсанлар Худадин беваситә кәлгән бирәр қанунни көрмигән. Һалбуки, шу дәвирләрдики адәмләрниң һәммиси өлди. Уларда Худаниң очуқ көрсәткән қануни болмисиму, Павлус жуқурида ейтқандәк, Худаниң қанунидики әхлақий тәләпләр өз қәлб-виҗданлирида мәвҗут еди. Шуниң билән шу дәвирләрдикиләр «Адәм атимизниң итаәтсизлиги» *(йәни Худаниң беваситә бир әмригә хилаплиқ қилған итаәтсизлиги)*дәк гуна қилмиған болсиму, улар гуна садир қилғинида виҗдани арқилиқ уни ениқ билип йәткән вә гуна сәвәвидин өлүп кетиватқан еди. **«Адәм атиниң өзи — кейин келидиған Мәсиһниң бир бешарәтлик үлгисидур»** — Адәм атимизниң бирла қетимлиқ гунайи пүткүл инсанға яман тәсир йәткүзгәндәк, Мәсиһниң шу бир қетимлиқ итаәт қилғини *(қурбанлиғи қилғини)* пүткүл ишәнгән инсанға дәл униң әксини йәткүзиду.

5:17 **«шу Әйса Мәсиһ арқилиқ һаятта шунчә ғалипанә һөкүмранлиқ қилғучилар болмамду!»** — «һөкүмранлиқ қилғучилар» дегән ибарә: — бу дунияда гуна үстидин, өлүм үстидин, Шәйтан қатарлиқлар үстидин ғәлибә қилип һөкүмран болушни көрсәтсә керәк. Кәлгүсидә, Худаниң падишалиғи кәлгәндә шу һөкүмранлиқниң башқа тәрәплириму болиду.

5:19 **«Бир адәмниң бир қетимлиқ итаәтсизлиги арқилиқ нурғун кишиләр дәрвәқә гунакар қилинип бекитилгәндәк, бир адәмниң бир қетимлиқ итаәтмәнлиги биләнму нурғун кишиләр һәққаний қилинип бекитилиду»** — бу интайин муһим айәт, Адәм ата «өз ичигә алған» барлиқ инсанларға гуналиқ тәбиитини йәткүзгәндәк, охшашла Мәсиһ Әйсаму етиқат арқилиқ «Өз ичигә алған» барлиқ инсанларға йеңи һәққаний тәбиитини йәткүзиду. Адәм ата гунакар инсан аилисиниң беши болған; Мәсиһ Әйса йеңи бирхил инсан аилисиниң беши вә униң тунҗа әзаси һәм вәкили болди.

5:20 Луқа 7:47; Юһ. 15:22; Рим. 4:15; 7:8; Гал. 3:19

яшаверимиз? 3 Яки силәр билмәмсиләр? Һәр қайсимиз Мәсиһ Әйсаға киришкә
чөмүлдүрүлгән болсақ, Униң өлүми ичигә чөмүлдүрүлдуқ? 4 Биз чөмүлдүрүш арқилиқ
Униң өлүми ичигә кирип, Униң билән биллә көмүлдуқ; буниң мәхсити, Мәсиһ Атиниң шан-
шәриви арқилиқ өлүмдин тирилгинидәк, бизниңму йеңи һаятта меңишимиз үчүндур.
5 Чүнки Мәсиһниң өлүмигә охшаш бир өлүмдә Униң билән биргә бағланған екәнмиз,
әнди биз чоқум Униң тирилишигә охшаш бир тирилиштиму Униң билән биргә боли-
миз. 6 Шуни билимизки, гунаниң макани болған тенимиз кардин чиқирилип, гунаниң
қуллуғида йәнә болмаслиғимиз үчүн, «кона адәм»имиз Мәсиһ билән биллә крестли-
нип өлгән. 7 (чүнки өлгән киши гунадин халас болған болиду). 8 Мәсиһ билән биллә
өлгән болсақ, униң билән тәң яшайдиғанлиғимизғиму ишинимиз. 9 Чүнки Мәсиһниң
өлүмдин тирилгәндин кейин қайта өлмәйдиғанлиғи, өлүмниң әнди Униң үстидин
йәнә һөкүмранлиқ қилалмайдиғанлиғи бизгә мәлум. 10 Чүнки Униң өлүми, У гунани
бир тәрәп қилиш үчүн пәқәт бир қетимлиқ өлди; Униң һазир яшаватқан һаяти болса,
У Худаға йүзлинип яшаватқан һаяттур. 11 Шуниңға охшаш, силәрму өзәңларни гунаға
нисбәтән өлгән, амма Мәсиһ Әйсада болуп Худаға йүзлинип тирик дәп һесаплаңлар.
12 Шуңа гунаниң өлидиған тениңларда һөкүмранлиқ қилишиға йол қоймаңлар, униң
рәзил арзу-һәвәслиригә бойсунмаңлар, 13 шуниңдәк тениңларниң һеч әзасини һәққа-
нийәтсизликкә қурал қилип гунаға тутуп бәрмәңлар. Әксичә, өлүмдин тирилдүрүлгән-
ләрдәк, өзәңларни Худаға атаңлар һәмдә тениңлардики әзаларни һәққанийәтниң қура-
ли қилип Худаға атаңлар.
14 Гуна силәрниң үстүңларға һеч һөкүмранлиқ қилмайду; чүнки силәр Тәврат қануни-
ниң астида әмәс, бәлки Худаниң меһри-шәпқити астида яшаватисиләр.

Һәққанийлиқниң қули болуш һаятлиқ йолидур

15 Ундақта, қандақ қилиш керәк? Қанунниң астида әмәс, меһри-шәпқәт астида болған-
лиғимиз үчүн гуна садир қиливәрсәк боламду? Яқ, һәргиз! 16 Өзлириңларни итаәтмән

6:3 **«Һәр қайсимиз Мәсиһ Әйсаға киришкә чөмүлдүрүлгән болсақ, Униң өлүми ичигә чөмүлдүрүлдуқ?»** — «Мәсиһ Әйсаға киришкә чөмүлдүрүлүш» суға чөмүлдүрүп етиқатни етирап қилишни көрситәмду, яки Муқәддәс Роһқа чөмүлдүрүлүшни көрситәмду? Бизниңчә һәр иккисини көрситиду. Чүнки Худа алдида пәқәт «бир чөмүлдүрүлүш» бар *(«Әф.» 4:5)*; Худаниң адәмниң суға чөмүлдүрүлүшидә болған мәхсити, бу чөмүлдүрүлүш арқилиқ Өз Роһиға чөмүлдүрүлүшни елип беришидин ибарәт. Бириси суға чөмүлдүрүлүп Муқәддәс Роһқа чөмүлдүрүлмигән болса техи толуқ «Мәсиһ ичигә чөмүлдүрүлгән» болмайду *(Инҗил, «Рос.» 19:1-6, «Әф.» 4:5, «Кол.» 2:11-13, «1Пет.» 3:21 вә изаһатларни көрүң)*.

6:3 Гал. 3:27.

6:4 **«Биз чөмүлдүрүш арқилиқ униң өлүми ичигә кирип»** — грек тилида «чөмүлдүрүлүш» «шу чөмүлдүрүлүш» дейилиду. Жуқирқи изаһатни көрүң. **«Мәсиһ Атиниң шан-шәриви арқилиқ өлүмдин тирилгинидәк...»** — «Ата» Худаатини көрситиду.

6:4 Рим. 8:11; Әф. 4:23; Фил. 3:10,11; Кол. 2:12; 3:10; Ибр. 12:1; 1Пет. 2:2.

6:5 **«Чүнки Мәсиһниң өлүмигә охшаш бир өлүмдә Униң билән биргә бағланған екәнмиз, әнди биз чоқум Униң тирилишигә охшаш бир тирилиштиму униң билән биргә болимиз»** — «Униң өлүмигә охшаш бир өлүм» суға чөмүлдүрүлүшни көрситиду; «Униң тирилишигә охшаш бир тирилиш» бизниңчә *(1)* йеңи һаятқа еришиш; вә *(2)* қиямәт күнидики тирилишниму көрситиду.

6:5 Рим. 8:11; Кол. 3:1.

6:6 Гал. 2:20; 5:24; Фил. 3:10; 1Пет. 4:1, 2.

6:7 1Пет. 4:1.

6:8 2Тим. 2:11.

6:9 Вәһ. 1:18.

6:10 **«Униң һазир яшаватқан һаяти болса, У Худаға йүзлинип яшаватқан һаяттур»** — «Худаға йүзлинип яшаватқан һаяттур»: бу ибариниң бәлким үч мәнаси бар болуши мүмкин; *(1)* Худаниң шан-шәриви үчүн яшаш; *(2)* Худаға пүтүнләй тайинип яшаш *(шундақ қилғанда өлүм болмайду)*; *(3)* Худаниң йетәкчилиги астида яшаш. Расул бәлким ишәнгүчиләрниң яшаватқан йеңи һаятиму өзиниң шәхсий нийәтлири үчүн әмәс, бәлки «Худаға йүзлинип яшаватқан» болуши керәк, демәкчи болиду *(11-айәтни көрүң)*.

6:10 1Пет. 2:24.

6:13 Луқа 1:74; Рим. 12:1; Гал. 2:20; Ибр. 9:14; 1Пет. 4:2.

қуллардәк биригә тутуп бәрсәңлар, шу кишиниң қули болғанлиғиңларни билмәмсиләр
— яки өлүмгә елип баридиған гунаниң қуллири, яки Худа алдида һәққанийлиққа елип
баридиған итаәтмәнликниң қуллири болушуңлар муқәррәр? [17] Худаға тәшәккүр! Бурун
гунаниң қули болғансиләр, бирақ Мәсиһниң тәлимигә башлинип, бу тәлим көрсәткән
нәмунигә чин дилиңлардин итаәт қилдиңлар. [18] Силәр гунаниң күчидин қутулдурулуп,
һәққанийлиқниң қуллири болдуңлар.
[19] Әтлириңлар аҗиз болғачқа, силәргә инсанчә сөзләватимән: — илгири силәр тән әзай-
иңларни напак ишларға вә әхлақсизлиққа қуллардәк тутуп беришиңлар билән техи-
му әхлақсизлиқларни қилғандәк, әнди һазир тән-әзалириңларни пак-муқәддәсликкә
башлайдиған һәққанийлиққа қуллардәк тутуп бериңлар. [20] Силәр гунаниң қуллири
болған вақтиңларда, һәққанийлиқниң илкидә әмәс едиңлар. [21] Һазир номус дәп қариған
бурунқи ишлардин шу чағда силәр зади қандақ мевә көрдүңлар? У ишларниң ақивети
өлүмдүр. [22] Бирақ, һазир силәр гунадин әркин қилинип, Худаниң қуллири болған екән-
силәр, силәрдә өзәңларни пак-муқәддәсликкә елип баридиған мевә бар, униң нәтиҗиси
мәңгүлүк һаяттур.
[23] Чүнки гунаниң иш һәққи йәнила өлүмдур, бирақ Худаниң Рәббимиз Мәсиһ Әйсада
болған соғити болса мәңгүлүк һаяттур.

Никаһ мунасивитидин мисал

7 [1] И қериндашлар, мән һазир Тәврат қанунини билгәнләргә сөзләватимән; силәр
қанунниң пәқәт һаят вақтидила инсан үстигә һөкүмран болидиғанлиғини
билмәмсиләр?
[2] Мәсилән, ери бар аял, ери һаятла болидикән, қанун бойичә еригә бағланған; лекин ери
өлүп кәтсә, өзини еригә бағлиған никаһ қанунидин азат қилиниду. [3] Шуниң үчүн, бу аял
ери һаят вақтида башқа бир әргә бағланса, зинахор аял дәп атилиду. Лекин ери өлүп
кәтсә, у никаһ қанунидин әркин болиду; шу чағда башқа бир әргә тәгсә, зина қилған бол-
майду. [4] Худди шуниңдәк, қериндашлар, силәр Әйса Мәсиһниң қурбанлиқ тени арқилиқ
Тәврат қануниға нисбәтән өлдүңлар. Буниң мәхсити силәрниң башқа бирисигә, йәни
өлүмдин Тирилгүчигә бағлинишиңлар вә шуниң билән Худаға мевә беришиңлардин
ибарәттур.
[5] Чүнки биз «әт»ниң илкидә вақтимизда, Тәврат қануни гунаниң арзу-һәвәслирини те-
химу қозғап, тенимиздики әзаларда өлүмгә елип баридиған мевини чиқарған еди; [6] ле-

6:16 Юһ. 8:34; 2Пет. 2:19.
6:18 Юһ. 8:32; Гал. 5:1; 1Пет. 2:16.
6:19 **«әтлириңлар аҗиз болғачқа, силәргә инсанчә сөзләватимән...»** — «мән инсанчә сөзләватимән» дегән ибарә тоғрилиқ 3:5тики изаһатни көрүң.
6:20 Юһ. 8:34.
6:23 Яр. 2:17; Рим. 5:12; 1Кор. 15:21; Як. 1:15.
7:2 1Кор. 7:2,10,39.
7:3 Мат. 5:32.
7:4 **«Буниң мәхсити силәрниң башқа бирисигә, йәни өлүмдин Тирилгүчигә бағлинишиңлар вә шуниң билән Худаға мевә беришиңлардин ибарәттур»** — бирдин-бир «өлүмдин Тирилгүчи» Мәсиһдур, әлвәттә. «Худаға мевә бериш»ниң һәр тәрәплимә мәнаси бар; «никаһниң мевиси» адәттә балилар болиду; Мәсиһкә бағлинишниң нәтиҗиси бәлким башқиларниң биз арқилиқ Худаға етиқат бағлап Униңға пәрзәнт болушидин ибарәт болиду; бу, шүбһисизки, расул мошу йәрдә көрсәткән «мевә»ниң бир қисми. «Гал.» 5:22ниму көрүң.
7:4 Гал. 2:19; 1Пет. 4:1.
7:5 **«Чүнки биз «әт»ниң илкидә вақтимизда, Тәврат қануни гунаниң арзу-һәвәслирини техиму қозғап, тенимиздики әзаларда өлүмгә елип баридиған мевини чиқарған еди»** — «әт» дегән сөзниң мошу йәрдики мәнаси тоғрилиқ «кириш сөз»имизни көрүң. «Тәврат қануни гунаниң арзу-һәвәслирини техиму қозғап» дегән сөзләр қанунниң инсанниң тәбиитидә пәйда қилған тәсирлирини көрситиду. Буниң үч тәрипи бар: *(1)* инсанниң нурғун қилмишлири аңсиз; *(2)* инсанниң тәбиити бәк тәтүр болуп, Худа буни қил десә, у башқичә қилиду; *(3) (әң*

кин, һазир биз Тәврат қанунининң илкидин әркин болдуқ. Чүнки өзимизни боғуп туридиған бу қанунға нисбәтән өлгән болуп, қанунниң дәстуриниң кона йолида әмәс, бәлки Роһниң йеңи йолида Худаниң қуллуғида болимиз.

Муқәддәс қанун вә гуна

[7] Ундақта немә дегүлүк? Тәврат қанунининң өзи гунаму? Һәргиз ундақ әмәс! Дәрвәқә, қанунниң көрсәтмилири болмиса, гунаниң немә екәнлигини билмәйттим. Қанун «нәпсанийәтчилик қилма» демигән болса, нәпсанийәтчиликниң немә екәнлигини билмигән болаттим. [8] Лекин гуна қанунниң әмри арқилиқ пурсәт тепип, ичимдә һәр хил нәпсанийәтчиликләрни қозғиди. Тәврат қануни болмиса, гунаму өлүктәк жансиз болатти.
[9] Бир чағларда қанунниң сиртида яшиғинимда һаят едим, лекин қанун әмрини билишим биләнла, гунаму жанлинип, мени өлүмгә елип барди. [10] Әслидә кишигә һаятлиқ елип кәлсун дәп буйрулған қанунниң әмри әксичә маңа өлүм елип кәлди. [11] Чүнки гуна қанунниң әмри билән һуҗум пурситини тепип, мени аздурди вә әмир арқилиқ мени өлтүрди.
[12] Буниңдин қариғанда қанун һәқиқәтән пак-муқәддәстур, униң әмриму муқәддәс, тоғра-адаләтлик вә яхшидур. [13] Ундақта, яхши болғини маңа өлүм болдиму? Һәргиз ундақ әмәс! Бәлки, гунаниң қәвәтла қәбиһ екәнлиги әмир арқилиқ очуқ ашкарилиниши үчүн, бу яхши әмирниң вастиси билән гуна мәндә өлүм пәйда қилди.

Гунаниң дәһшәтлик күчи

[14] Тәврат қанунининң «роһқа тәвә» екәнлигини билимиз. Бирақ мән болсам «әткә тәвә»-дурмән, демәк гунаға қулдәк сетилғанмән. [15] Чүнки немә қиливатқинимни өзәмму билмәймән. Чүнки өзәм нийәт қилған ишларни қилмаймән; әксичә, нәпрәтлинидиғинимни қилимән. [16] Лекин әгәр өзәм халимиған ишларни қилсам, өзәм қанунниң яхши екәнлигини етирап қилған болимән. [17] Шундақ екән, бу ишларни мән әмәс, бәлки ичимдә мәвҗут болған гуна қилдуриду. [18] Ичимдә, йәни мениң әтлиримдә һеч яхшилиқниң мәвҗут әмәслигини билимән; чүнки яхшилиқ қилиш нийитим бар болсиму, уни қилалмаймән. [19] Шуниң үчүн өзәм халиған яхшилиқни қилмай, әксичә халимиған яманлиқни қилимән. [20] Өзәм нийәт қилмиған ишни қилсам, буни қилидиған мән әмәс, бәлки ичимдә макан қилған гунадур.

муһими) нурғун кишиләр шу гувалиқни беридуки, өзиниң Худаниң қанунлириға әмәл қилишқа тиришқансери өз гуналири техиму ашкарилиниду, һәтта көпийип кетиду. Төвәндики 7-25-айәтләрдә Павлус өзиниң бу тоғрилиқ тәҗрибисини биз үчүн қисқичә баян қилиду.

7:6 **«лекин, һазир биз Тәврат қанунининң илкидин әркин болдуқ. Чүнки өзимизни боғуп туридиған бу қанунға нисбәтән өлгән болуп, қанунниң дәстуриниң кона йолида әмәс, бәлки Роһниң йеңи йолида Худаниң қуллуғида болимиз»** — оқурмән «Тәврат қануни»ға әмәл қилай десә, униңда 613 маддилиқ әмир-бәлгүлиминиң бар екәнлигини билиши керәк. Уларға әмәл қилиш бирякта турсун, уларни есидә чиң тутушла көп адәмләргә қийин келиши мүмкин. –«Роһ» — Худаниң Муқәддәс Роһи.

7:6 Рим. 2:29; 2Кор. 3:6.

7:7 Мис. 20:17; Қан. 5:21; Рим. 3:20; Ибр. 7:18.

7:8 Юһ. 15:22; Рим. 4:15; 5:20; Гал. 3:19.

7:9 **«бир чағларда қанунниң сиртида яшиғинимда ...»** — буниң мәнаси бәлким: «Тәврат қанунининң мәндин немини тәләп қилидиғанлиғини чүшәнмәйдиған вақтимда,....». **«қанун әмрини билишим биләнла...»** — грек тилида «қанун әмри маңа кәлгәндила,....». **«....гунаму жанлинип, мени өлүмгә елип барди»** — мошу айәттики «өлүм» шүбһисизки, роһий җәһәттики өлүмни көрситиду.

7:10 **«Әслидә кишигә һаятлиқ елип кәлсун дәп буйрулған қанунниң әмри ...»** — мәсилән, «Қан.» 4:1ни көрүң.

7:12 1Тим. 1:8.

7:14 **«бирақ мән болсам «әткә тәвә»дурмән, демәк гунаға қулдәк сетилғанмән»** — «әткә тәвә» яки «әттә болған» тоғрилиқ кириш сөзни көрүң.

7:14 Йәш. 52:3.

7:15 Гал. 5:17.

7:18 Яр. 6:3,5; 8:21.

21 Буниңдин өзәмдики шундақ бир қанунийәтни байқайմәнки, яхшилиқни қилмақчи
болғинимда, яманлиқ һаман ичимдә маңа һәмраһ болиду. 22 Қәлбимдә Худаниң қану-
нидин сөйүнимән; 23 бирақ тенимдики әзалиримда башқа бир қанунийәтни сезимән.
Бу қанунийәт қәлбимдики қанун билән жәң қилип, мени тенимдики әзалиримдики
гуна садир қилдурғучи қанунийәткә әсир қилиду. 24 Немидегән дәрдмән адәммән-һә!
Өлүмгә елип баридиған бу тенимдин кимму мени қутқузар? 25 Рәббимиз Әйса Мәсиһ
арқилиқ Худаға тәшәккүр болсун! Шундақ қилип, қәлбим билән Худаниң қануниға
итаәт қилимән, лекин әтлиримдә гуна садир қилдурғучи қанунийәткә итаәт қилимән.

Муқәддәс роһтики һаятлиқ қанунийити

8 1 Хуласилисақ, Мәсиһ Әйсада болғанлар гунаниң жазасиға мәһкүм болмайду. 2 Чүнки
Мәсиһ Әйсада болған һаятлиқни бәхш етидиған Роһниң қанунийити адәмни гунаға
вә өлүмгә елип баридиған қанунийәттин силәрни халас қилди. 3 Чүнки гуналиқ
әт елип келидиған ажизлиқ түпәйлидин Тәврат қануни қилалмиғанни Худаниң
Өзи қилди; У Өз Оғлини гунакар әтлик қияпәттә гунани бир тәрәп қилишқа әвәтип,
әттики мәвҗут гунани өлүмгә мәһкүм қиливәтти; 4 буниң билән муқәддәс қанунниң
һәққаний тәливи әткә әгәшмәйдиған, бәлки Роһқа әгишип маңидиған бизләрдә әмәлгә
ашурулиду.
5 Чүнки әткә бойсунидиғанлар әткә хас ишларниң ойида жүриду; Муқәддәс Роһқа бой-
сунидиғанлар болса, шу Роһқа аит ишларниң ойида жүриду. 6 Әттики ой-нийәтләр
адәмни өлүмгә елип бариду; Муқәддәс Роһқа аит ой-нийәтләр һаятлиқ вә хатирҗәм-а-
манлиқтур; 7 чүнки әттики ой-нийәтләр Худаға дүшмәнликтур; чүнки әт Худаниң қа-
нуниға бойсунмайду һәм һәтта униңға бойсунуши мумкин әмәс; 8 әттә болғанлар Ху-
дани хурсән қилалмайду.
9 Амма силәргә кәлсәк, пәқәт Худаниң Роһи дәрвәқә ичиңларда яшаватқан болса,
силәр әттә әмәс, бәлки Роһта яшайсиләр. Амма Мәсиһниң Роһиға егә болмиған адәм
болса, у Мәсиһкә мәнсупләрдин әмәс. 10 Лекин Мәсиһ қәлбиңларда болса, тениңлар
гуна түпәйлидин өлүмниң илкидә болсиму, һәққанийлиқ түпәйлидин роһуңлар һаят-
тур. 11 Һалбуки, өлгән Әйсани өлүмдин Тирилдүргүчиниң Өзидики Роһ силәрдә яши-

---

7:21 **«Буниңдин өзәмдики шундақ бир қанунийәтни байқайմәнки, яхшилиқни қилмақчи болғинимда, яманлиқ һаман ичимдә маңа һәмраһ болиду»** — грек тилида «қанунийәт» вә «қанун» бирла сөз билән ипадилиниду.
7:22 Әф. 3:16.
7:23 Гал. 5:17.
7:25 **«Рәббимиз Әйса Мәсиһ арқилиқ Худаға тәшәккүр болсун!»** — демәк, у өзи қилалмайдиған ишни Худа Өзи қилған; башқичә ейтқанда, «Рәббимиз Әйса Мәсиһ арқилиқ адәмни қутқузидиған Худаға тәшәккүр!». **«шундақ қилип, қәлбим билән Худаниң қануниға итаәт қилимән, лекин әтлиримдә гуна садир қилдурғучи қанунийәткә итаәт қилимән»** — төвәндики 8-бап, 8-9-айәтни көрүң.
8:2 **«силәрни халас қилди»** — бәзи кона көчүрмә орам язмиларда «мени халас қилди» дәп йезилиду.
8:2 Юһ. 8:36; Рим. 6:18, 22; Гал. 5:1.
8:3 **«У Худа Өз Оғлини гунакар әтлик қияпәттә гунаға қурбанлиқ сүпитидә гунани бир тәрәп қилишқа әвәтип»** — Әйса Мәсиһ пүтүнләй инсан болди, униң тени бизниң тенимизгә охшаш, бирақ униң ети «гунакар әт» әмәс еди; шуңа Павлус униң: «гунакар әткә **охшайдиған** әтлик қияпәт»лик тәндә дунияға кәлгәнлигини баян қилиду.
8:3 Рос. 13:39; Рим. 3:28; Гал. 2:16; Ибр. 7:18.
8:4 **«муқәддәс қанунниң һәққаний тәливи... Муқәддәс Роһқа әгишип маңидиған бизләрдә әмәлгә ашурулиду»** — «қанунниң һәққаний тәливи» — кириш сөзимиздә «ишәнгүчиләрниң Тәврат қануни билән мунасивити тоғрилиқ» язғинимизни көрүң.
8:5 **«Муқәддәс Роһ»** — грек тилида «Роһ». 6-, 13-, 23-, 26- вә 27-айәттиму шундақ.
8:5 1Кор. 2:14.
8:9 1Кор. 3:16.
8:10 **«Лекин Мәсиһ қәлбиңларда болса, тениңлар гуна түпәйлидин өлүмниң илкидә болсиму, һәққанийлиқ түпәйлидин роһуңлар һаяттур»** — демәк, бириси етиқат арқилиқ Худаниң һәққанийлиғиға еришкән болса, шу һаман мәңгүлүк һаят униң роһида башлиниду. Башқа бирхил тәрҗимиси: «һәққанийлиқ түпәйлидин *(Муқәддәс)* Роһ силәрниң һаятиңлар болди».

са, Мәсиһни өлүмдин тирилдүргүчи қәлбиңларда яшаватқан Роһи арқилиқ өлидиған
тениңларниму һаяти күчкә егә қилиду.[171][172]
[12] Шуниң үчүн, қериндашлар, биз әткә қәриздар әмәс, йәни униңға әгишип яшашқа
қәриздар әмәсмиз. [13] Чүнки әткә әгишип яшисаңлар, һалак болисиләр; лекин Муқәд-
дәс Роһқа тайинип әттики қилмишларни өлүмгә мәһкүм қилсаңлар, яшайсиләр.[173]
[14] Чүнки кимләрки Худаниң Роһиниң йетәкчилигидә яшиса, шуларниң һәммиси Худа-
ниң пәрзәнтлиридур.[174] [15] Чүнки силәр қобул қилған роһ қуллуққа аит әмәс, шундақла
силәрни қайта қорқунучқа салғучи бирхил роһ әмәс, бәлки силәр оғуллуққа елип ба-
ридиған Роһни қобул қилғансиләр; У арқилиқ «Абба, ата!» дәп нида қилимиз.[175][176] [16] Роһ
бизниң өз роһумиз билән биллә бизниң Худаниң балилири екәнлигимизгә гувалиқ
бериду.[177] [17] Худаниң балилири екәнмиз, әнди мирасхорларму болимиз — Худаниң
мирасхорлири һәмдә Мәсиһ билән тәң мирасхор болимиз — пәқәтла униң билән тәң
азап-оқубәт тартсақла, униң билән шан-шәрәптин тәң бәһримән болимиз.[178]

Кәлгүсидики шан-шәрәп

[18] Чүнки мән һазирқи азап-оқубәтләрниң кәлгүсидә биздә ашкарилинидиған
шан-шәрәпләргә һеч селиштурғучилиғи йоқ дәп һесаплаймән.[179][180] [19] Чүнки пүткүл ка-
инат Худаниң оғуллириниң аян қилинишини интизарлиқ билән күтмәктә. [20-21] Чүн-
ки яритилған каинат Худаниң ләнити астида қелип, бемәналиққа чөктүрүлди. Бу, каинатниң өз ихтияри билән әмәс, бәлки уни чөктүргүчиниң ирадиси билән болди вә шундақ үмүти билән болдики, каинат өзиму чириштин болған қуллуқтин қутқузулуп, Худаниң пәрзәнтлиригә беғишлинидиған шан-шәрәпкә тәвә болған һөрлүккә ериштүрүлүштин ибарәт еди.
[22] Чүнки пүткүл каинатниң һазирғичә налә-пәряд көтирип, туғут толғиғиниң азави-
ни бирликтә тартиватқанлиғини билимиз.[181] [23] Ялғуз каинат әмәс, һәтта бизму, йәни
муқәддәс Роһниң тунҗа чиқарған мевисидин бәһримән болған бизләрму дилимизда налә-пәряд көтәрмәктимиз һәмдә Худаниң оғуллири сүпитидә қобул қилинишимизни, йәни тенимизниң нижатниң һөрлүгигә чиқирилишини интизарлиқ билән күт-

---

8:11 **«Мәсиһ Әйсани өлүмдин Тирилдүргүчи»** — Худа, әлвәттә. **«Һалбуки, өлгән Әйсани өлүмдин Тирилдүргүчиниң Өзидики Роһ силәрдә яшиса, Мәсиһни өлүмдин Тирилдүргүчи қәлбиңларда яшаватқан Роһи арқилиқ өлидиған тениңларниму һаяти күчкә егә қилиду»** — бу баянни икки тәрәптә чүшәнгили болиду: *(1)* Худа қиямәт күнидә бу дунияда өлидиған тенимизни тирилдүриду; *(2)* тенимиз бу дунияда гуна түпәйлидин «өлүмгә мәһкүм болған» *(10-айәт)*, лекин Худа бизгә Өз Роһи арқилиқ һаят өткүзүп, тенимизни күчәйтип җанландуриду. Бизниңчә һәр икки мәнаси тоғридур.

8:11 Рим. 6:4, 5; 1Кор. 6:14; 2Кор. 4:14; Әф. 2:5; Кол. 2:13.

8:13 **«... Әткә әгишип яшисаңлар, һалак болисиләр»** — грек тилида «... Әткә әгишип яшисаңлар, өлисиләр».

8:14 Гал. 5:18.

8:15 **«...силәр оғуллуққа елип баридиған Роһни қобул қилғансиләр»** — «оғуллуққа елип баридиған» — «Худаға оғул болушқа елип баридиған», демәк. Грек тилида бу сөз адәттә бирисиниң житим балини өз оғлум дәп қобул қилип беқивелишини көрситиду. **«У арқилиқ «Абба, ата!» дәп нида қилими»** — «Абба» дегән сөз ибраний тили болуп, «сөйүмлүк ата» дегән мәнада. «Абба» һәм сөйүмлүк мунасивәтни һәм һөрмәтни билдүриду. Павлус ибраний тилидики бу сөзни грек тилида сөзләйдиған Рим шәһиридики етиқатчиларға мошу йәрдә тонуштуриду.

8:15 Йәш. 56:5; 1Кор. 2:12; Гал. 3:26; 4:5, 6; 2Тим. 1:7.

8:16 2Кор. 1:22; 5:5; Әф. 1:13; 4:30.

8:17 2Тим. 2:11,12.

8:18 **«кәлгүсидә биздә ашкарилинидиған шан-шәрәпләргә һеч селиштурғучилиғи йоқ»** — «һеч селиштурғучилиғи йоқ» грек тилида «селиштурушқа әрзимәйду». «Биздә ашкарилинидиған шан-шәрәпләр» — башқа бирхил тәрҗимиси: «бизгә ашкарилинидиған шан-шәрәпләр...». Бирақ кейинки айәткә қариғанда тәрҗимимиз тоғридур.

8:18 Мат. 5:12; 2Кор. 4:10, 17; Фил. 3:20; 1Пет. 4:13; 1Юһа. 3:1, 2.

8:22 Вәһ. 5:13

мәктимиз.
24 Биз үмүткә бағланғачқа тқузулған екәнмиз. Лекин үмүт қилинған нәрсә көрүлгән
болса, у йәнә үмүт боламду? Кимму көз алдидики нәрсини үмүт қилсун? 25 Бирақ, техи
көрмигинимизгә үмүт бағлиған екәнмиз, уни сәвирчанлиқ билән күтүшимиз керәктур.
26 Шуниңдәк, инсаний аҗизлиғимизда Муқәддәс Роһ келип бизгә ярдәм қилиду; чүн-
ки қандақ дуа қилишимиз керәклигини билмәймиз. Лекин Роһниң Өзи ипадилигүсиз
налә-пәряд билән биз үчүн Худаниң алдида туруп дуа-тилавәт қилмақта. 27 Инсанлар-
ниң қәлбини инчикиләп күзитип Қариғучи болса, Муқәддәс Роһниң ой-нийәтлириниң
немә екәнлигини билиду; чүнки У Худаниң ирадиси бойичә муқәддәс бәндилири үчүн
Худаниң алдида дуа қилип өтүнмәктә. 28 Шундақла шуни билимизки, пүткүл ишлар
Худани сөйидиғанларниң, йәни униң мәхсәт-муддиаси бойичә чақирилғанларниң
бәхит-бәрикитигә бирликтә хизмәт қилмақта. 29 Чүнки Худа алдин көңлигә пүккән-
кишиләрни, уларниң кәлгүсидә Өз Оғлиниң образиға охшаш болидиғинини, Оғлиниң
нурғун қериндашлири арисидики тунҗа оғли болидиғинини алдин бәлгүлигән. 30 Ал-
дин бекиткән кишиләрни У чақирди, чақирған кишиләрни У һәққаний қилди; һәққаний
қилғанларға У шан-шәрәп ата қилди.

Худаниң меһир-муһәббитиниң күчлүклиги

31 Ундақта, бу ишларға йәнә немә дәйли? Худа биз тәрәптә турған екән, кимму биз-
гә қарши чиқалисун?! 32 Өз Оғлиниму айимай, Уни һәммимиз үчүн пида йолиға
тапшурған Худа, Униңға қошуп һәммини бизгә шәртсиз ата қилмай қаларму? 33 Ким-
му Худаниң таллиғанлири үстидин шикайәт қилалисун?! Худа һәққаний қилған йә
рдә, 34 кимму гунаға мәһкүм қилалисун? Өлгән, шундақла тирилгән вә Худаниң оң
йенида туруватқан, һәмдә биз үчүн Худаниң алдида туруп дуа-тилавәт қиливатқан
Мәсиһ шундақ қиларму?! 35 Ким бизни Мәсиһниң меһир-муһәббитидин айриветә-
лисун? Җапа-мушәққәтму, дәрд-әләмму, зиянкәшликму, ачарчилиқму, яланачлиқ-

---

8:23 **«...Худаниң оғуллири сүпитидә қобул қилинишимиз...»** — грек тилида «оғуллуққа қобул қилинишимизни». **«ялғуз каинат әмәс, һәтта бизму, йәни Муқәддәс Роһниң тунҗа чиқарған мевисидин бәһримән болған бизләрму дилимизда налә-пәряд көтәрмәктимиз һәмдә Худаниң оғуллири сүпитидә қобул қилинишимизни, йәни тенимизниң ниҗатниң һөрлүгигә чиқирилишини интизарлиқ билән күтмәктимиз»** — бу айәттики үч нуқта тоғрилиқ тохтилимиз; *(1)* «Муқәддәс Роһниң тунҗа чиқарған меваси»; бу ибариниң бәлким икки җәһәти бар: *(a)* Муқәддәс Роһ барлиқ ишәнгүчиләрдә Худаниң мевисини, йәни муһәббәт, шатлиқ, хатирҗәмлик қатарлиқларни чиқириду; бу мевә болса Худаниң падишалиғиниң бу дунияда чиқарған тунҗа мевисидур вә шундақла униң реаллиғиға испат болиду *(14:17ни көрүң)*; *(ә)* ишәнгүчиләр өзлиридә чиқирилған бу мевидин бәһримән болуп, униңдин Худаниң падишалиғиниң кәлгүсидә пүткүл дунияға, җүмлидин өзлириниң һәммиси үстигә толуқ һөкүмранлиқ қилидиғанлиғиға испат һәм капаләт дәп билиду; *(2)* «оғул сүпитидә қобул қилиниш» — кона заманларда мөтивәр адәм мәлум намрат яки «җәмийәттә орни йоқ» бир яш кишини беқивалмақчи болса, җамаәтни чоң соруңға чақирип уни «өз оғлум», «өз қизим» дәп җакалайтти. Расул Худаму кәлгүсидә аләм алдида ишәнгүчиләрни «Өз оғлум» дәп шундақ җакалайдиғанлиғини көрсәтмәкчи. *(3)* «тенимизниң ниҗаттики һөрлүккә чиқирилиши» — һазир ишәнгүчиләргә Худаниң ниҗат-илтипати билән йеңи роһи, йеңи қәлби бар; Мәсиһ Әйса биз үчүн еришкән ниҗатта йәнә «йеңи тенимиз»му бар, қиямәт күнидә уни У бизгә бериду.
8:23 Луқа 21:28.
8:26 **«...инсаний аҗизлиғимизда Муқәддәс Роһ келип бизгә ярдәм қилиду... »** — «Муқәддәс Роһ» — грек тилида пәқәт «Роһ» дейилиду.
8:26 Мат. 20:22; Яқ. 4:3.
8:29 **«Худа... Оғлиниң нурғун қериндашлири арисидики тунҗа оғли болидиғинини алдин бәлгүлигән»** — «тунҗа оғул» биринчи орунда, мошу йәрдә пүткүл аләмдә биринчи орунда туриду, әлвәттә. «Зәб.» 88:28ни көрүң.
8:29 Кол. 1:18.
8:31 Чөл. 14:8.
8:32 Яр. 22:12; Йәш. 53:5; Юһ. 3:16.
8:33 Йәш. 50:8.
8:34 **«Өлгән, шундақла тирилгән вә Худаниң оң йенида туруватқан, һәмдә биз үчүн ... дуа-тилавәт қиливатқан Мәсиһ»** — «Худаниң оң йенида» болса аләмниң әң жуқури җайи, һәммини башқуридиған йәр.
8:34 Ибр. 7:25.

му, хейим-хәтәрму яки қиличму? [36] Муқәддәс язмиларда ейтилғинидәк: —
«Сени дәп күн бойи қирилмақтимиз,
Боғузлинишни күтүп турған қойлардәк һесапланмақтимиз».
[37] Бирақ бизни Сөйгүчигә тайинип буларниң һәммисидә ғалипларниң ғаливи болмақтимиз; [38] Шуниңға қәтъий қайил қилиндимки, мәйли өлүм болсун һаятлиқ болсун, пәриштиләр болсун җин-шәйтан һөкүмранлар болсун, һазирқи ишлар яки кәлгүсидики ишлар болсун, һәр қандақ роһий күчләр болсун, [39] пәләк болсун һаң болсун, шундақла пүткүл каинатта яритилған һәр қандақ башқа бир шәйи болсун, бизни Рәббимиз Мәсиһ Әйсада болған Худаниң меһир-муһәббитидин һеч қачан айриваткүчи болалмайду.

Худа вә Униң таллиғини Исраил

9 [1] Мән Мәсиһтә һәқиқәтни сөзләймән, ялған гәп ейтмаймән, виҗданим Муқәддәс Роһниң илкидә болуп өзәмгә гувалиқ қилмақта — [2] Қәлбимдә зор дәрд-әләм
вә түгимәс азап бар. [3-4] Чүнки мениң бурадәрлирим, йәни җисманий җәһәттики қериндашлирим болған Исраилларни ниҗат тапқузалисам Худаниң ләнитигә келип Мәсиһтин мәһрум қилинишимни тиләшкә рази едим; улар Исраиллар! — уларға оғуллуқ һоқуқи, Худаниң шан-шәривиниң аян қилиниши, әһдилири, Тәврат қанунининң аманәт болуши, ибадәт хизмәтлири вә Тәврат вәдилири несивә қилинди. [5] Улуқ ибраний ата-
бовилири уларниңкидур; җисманий җәһәттә Мәсиһ уларниң әҗдадидур. У барлиқ мәвҗудат үстидин һөкүм сүргүчи, мәңгү мубарәк Худадур. Амин!
[6] — Бирақ Худаниң Исраилға болған сөзи бекар болди, демәймән; чүнки Исраилдин болғанларниң һәммисила һәқиқий Исраил һесапланмайду; [7] шуниңдәк, Ибраһимниң әвлатлири болсиму, һәммисила униң пәрзәнтлири һесапланмайду. Чүнки муқәддәс язмиларда Ибраһимға: «Исһақтин төрәлгәнләрла сениң нәслиң һесаплиниду» — дейилгән.
[8] Демәк, җисманий җәһәттин Ибраһимдин төрәлгән пәрзәнтләр Худаниң пәрзәнтлири боливәрмәйду, бәлки Худаниң вәдиси арқилиқ төрәлгәнләр Ибраһимниң һәқиқий нәсли һесаплиниду. [9] Чүнки Худаниң бәргән вәдиси мундақ еди: «Келәр жили мошу чағда

8:36 «Сени дәп күн бойи қирилмақтимиз, боғузлинишни күтүп турған қойлардәк һесапланмақтимиз» — «Зәб.» 43:23 — нәқил кәлтүрүлгән бу айәт бойичә ишәнгүчиләр Худаниң йолида, Худани дәп көп җапа-мушәққәтләргә вә зиянкәшликкә учриши мүмкин.
8:36 Зәб. 43:23; 1Кор. 4:9; 2Кор. 4:11.
8:38 «пәриштиләр болсун җин-шәйтан һөкүмранлар болсун,...» — «җин-шәйтан һөкүмранлар» болса грек тилида пәқәт «һөкүмранлар»ла дейилиду. Инҗилда бу сөз адәттә җин-шәйтанларни көрситиду *(«Әф.» 6:12ни көрүң)*. **«һәр қандақ роһий күчләр болсун»** — грек тилида «һәр қандақ күчләр болсун».
9:1 «мән Мәсиһтә һәқиқәтни сөзләймән» — «Мәсиһтә»: «Мәсиһгә мәнсуп болуп, Униң йетәкчилигидә, Униңдин илтипат, күч-қудрәтни алғанда.....» дегән мәнада,. «Кириш сөз»имизниму көрүң.
9:1 Рим. 1:9; 2Кор. 1:23; 11:31; Гал. 1:20; Фил. 1:8; 1Тес. 2:5; 5:27.
9:3-4 «уларға оғуллуқ һоқуқи,... вә Тәврат вәдилири несивә қилинди» — «оғуллуқ һоқуқи» дегәклик, Мәсиһ арқилиқ Худаға оғул болуштики имтияз.
9:3-4 Мис. 32:32; Рим. 10:1; Мис. 4:22; Қан. 7:6; Рим. 2:17; 3:2; Әф. 2:12.
9:5 «улуқ ибраний ата-бовилири» — демәк, Ибраһим, Исһақ, Яқуп, Йүсүп вә Йәһуда қатарлиқлар. **«җисманий җәһәттә Мәсиһ уларниң әҗдадидур»** — демәк, Мәсиһниң туғулушиниң **роһий җәһәтиму** бар еди — У һәм инсандин *(пак Исраиллиқ қиз Мәрйәмдин)* һәм Муқәддәс Роһдин туғулған. **«...мәсиһ уларниң әҗдадидур. У барлиқ мәвҗудат үстидин һөкүм сүргүчи, мәңгү мубарәк Худадур. Амин!»** — расул Павлусқа әң дәрд йәткүзидиған иш — Мәсиһ Исраилда туғулған вә толуқ Худалиқ тәбиити болсиму, Исраиллар өзлири уни, йәни өз Мәсиһини һеч тонумайтти.
9:5 Йәр. 23:6; Юһ. 1:1; Рос. 20:28; Рим. 1:4; Ибр. 1:8,9,10.
9:6 Чөл. 23:19; Юһ. 8:39; Рим. 2:28; 3:3; 2Тим. 2:13.
9:7 «Исһақтин төрәлгәнләрла сениң нәслиң һесаплиниду» — *(«Яр.» 21:12)*. Бу сөз интайин қисқа болуп, толуқ мәнаси: «Мән саңа вәдә қилған әвлатлириң, йәни пүткүл дунияға бәхитимни йәткүзидиған әвлатлириң Исмаилдин әмәс, Исһақтинла келип чиқиду» дегәндәк.
9:7 Яр. 21:12; Гал. 3:29; 4:23; Ибр. 11:18.
9:8 Гал. 4:28.

қайтип келимән, Сараһ бир оғулға ана болиду».
[10] Униң үстигә, Ривкаһ бир әрдин, йәни әҗдадимиз Исһақтин кош гезәкгә һамилдар
болғанда, [11-12] Пәрзәнтлири техи туғулмиғанда, һеч қандақ яхши яки яман ишниму қил-
маста, Худа Өзиниң адәмләрни таллаштики муддиасиниң уларниң қилған иш-әмәлли-
ригә әмәс, пәқәт Чақирғучи болғанниң ирадисигә асасланғанлиғини көрситиш үчүн,
Ривкаһға: «Чоңи кичигиниң хизмитини қилиду» — дейилгән еди. [13] Худди йәнә муқәд-
дәс язмиларда ейтилғинидәк: «Яқупни сөйдүм, Әсавдин нәпрәтләндим».
[14] Ундақта, буларға немә дәйли? Худада адаләтсизлик барму? Һәргиз йоқ! [15] Чүнки Худа
Мусаға мундақ дегән: —
«Кимгә рәһим қилғум кәлсә, шуниңға рәһим қилимән,
Кимгә ич ағритқум кәлсә, шуниңға ич ағритимән».
[16] Демәк, бу иш инсанниң ирадисигә яки уларниң тиришчанлиғиға әмәс, бәлки рәһим-
диллиқ көрсәткүчи Худаға бағлиқтур. [17] Чүнки Худа муқәддәс язмиларда Пирәвнгә мун-
дақ дегән: — «Мениң сени тиклишимдики мәхсәт дәл шуки, қудритимни үстүңдә көрси-
тиш һәмдә намимниң пүткүл җаһанға җакалиниши».
[18] Демәк, Худа халиғиниға рәһим қилиду, халиғинини таш жүрәк қилиду.

Худаниң ғәзиви вә шапаити

[19] Әнди бәлким сән маңа: «Худаниң ирадисигә һеч ким қарши чиқалмайдиған турса, ун-
дақта Худа немә үчүн инсанни әйипләйду?» — дейишиң мүмкин.
[20] Бирақ, әй инсан, Худа билән такаллашқидәк кимсән? Қелипта шәкилләндүрүливатқан
нәрсә өзини шәкилләндүргүчигә: —
«Мени немә үчүн бундақ ясидиң?» — дейәләмду? [21] Хумданчиниң охшаш бир калләк
лайдин есил орунға ишлитидиған қачиму, шундақла адәттики орунға ишлитидиған
қачиму ясаш һоқуқи йоқму? [22] Худа Өз ғәзивини көрситишни вә күч-қудритини то-
нутушни нийәт қилған болса, ғәзивигә лайиқ болған, һалакәткә тәйярланған «қачи-

---

9:9 **«Келәр жили мошу чағда қайтип келимән, Сараһ бир оғулға ана болиду»** — (*«Яр.» 18:10, 14*). Бу айәттә дейилгән «оғул» Исһақ болиду.
9:9 Яр. 18:10.
9:10 Яр. 25:21.
9:11-12 **«Худа Өзиниң адәмләрни таллаштики муддиасиниң уларниң қилған иш-әмәллиригә әмәс, пәқәт Чақирғучи болғанниң ирадисигә асасланғанлиғини көрситиш үчүн...»** — «Чақирғучи болған» — Худа Өзи, әлвәттә. **«Чоңи кичигиниң хизмитини қилиду»** — (*«Яр.» 25:23*). Қош гезәкниң кичиги Яқуп, чоңи Әсав болиду.
9:11-12 Яр. 25:23.
9:13 **«Яқупни сөйдүм, Әсавдин нәпрәтләндим»** — Тәврат, «Мал.» 1:2-3.
9:13 Мал. 1:2-3.
9:14 Қан. 32:4; 2Тар. 19:7; Аюп 34:10.
9:15 **«Кимгә рәһим қилғум кәлсә, шуниңға рәһим қилимән, кимгә ич ағритқум кәлсә, шуниңға ич ағритимән»** — «Мис.» 33:19.
9:15 Мис. 33:19.
9:17 **«Чүнки Худа муқәддәс язмиларда пирәвнгә мундақ дегән:...»** — Пирәвн Мисирдики падиша болуп, Исраилларни қуллуққа салған. У Худаниң Муса пәйғәмбәр арқилиқ кәлгән пәрманлириға зор қаршилиқ көрсәткән вә барғансери Худаға қарап өз көңлини таш қилип Униң сөзини аңлимиған. Бирақ ахир берип Худа Өзиниң шан-шәривини көрситиш үчүн, «Мисирдин чиқиш»та хатириләнгәндәк, «Худа Пирәвнниң көңлини қаттиқ қилди» (*9:12*) вә шуниң билән Исраилни униң қолидин қутқузуш үчүн нурғун мөҗизиләрни яратти. **«Мениң сени тиклишимдики мәхсәт дәл шуки, қудритимни үстүңдә көрситиш һәмдә намимниң пүткүл җаһанға җакалиниши»** — «Мис.», 9:16.
9:17 Мис. 9:16.
9:20 Йәш. 29:16, 45:9; Йәр. 18:6.
9:21 **«Хумданчиниң охшаш бир калләк лайдин есил орунға ишлитидиған қачиму, шундақла адәттики орунға ишлитидиған қачиму ясаш һоқуқи йоқму?»** — «есил орунға ишлитидиған қачиму... адәттики орунға ишлитидиған қачиму...» немини көрситиду? Мәсилән, бир қачида өй ғоҗайини шарап ичиду, башқа бир қачиға балиниң тәрәтлири елиниду. Иккисиниң өз ишлитиш орни бар, бирақ буларниң бири «есил» бири «адәттики» дәп һесаплиниду.
9:21 2Тим. 2:20.

лар»ға адәттин ташқири сәвирчанлиқ билән көкси-қарнини кәң қилип кәлгән болса,
униңға немә бопту?[23-24] Вә шуниң билән Өзиниң рәһим-шәпқитиниң нишани қилған вә
шан-шәрәпкә муйәссәр болушқа алдин-ала тәйярлиған «қачилар»да, йәни Өзи Йәһудий-
лар арисидинла әмәс, бәлки әлләр арисидинму чақирған бизләрдә шан-шәривиниң чәк-
сизлигини намайән қилиш үчүн шундақ қилишни халиған болса, буниңға немә бопту?
[25] Бу худди Худаниң Һошия пәйғәмбәр арқилиқ ейтқинидәк: —
«Әсли хәлқим һесапланмиған хәлиқни хәлқим,
Әсли сөймигәнләрни сөйгәнлирим дәймән»;
[26] вә йәнә: — «Бурун уларға: «Силәр Мениң хәлқим әмәссиләр» дейилгән жайда,
Кәлгүсидә дәл шу жайда уларға «Тирик Худаниң оғуллири!» дегән нам берилиду».
[27] Йәшая пәйғәмбәрму Исраил тоғрилиқ мундақ жакалиған еди: —
«Исраилларниң сани деңиз саһилидики қумдәк көп болсиму, лекин пәқәт бирла «қал-
ди» қутқузулиду; [28] чүнки, Пәрвәрдигар Өз ишини түгитиветип, һәққанийлиқ билән
тездин уни ижра қилиду; чүнки У йәр йүзидә һөкүмини тәлтөкүс вә тез ижра қилиду».
[29] Йәшая пәйғәмбәр йәнә алдин-ала ейтқинидәк: — «Әгәр самави қошунларниң Сәрдари
болған Пәрвәрдигар бизгә бир нәсил қалдурмиған болса, Содом шәһиридәк, Гоморра
шәһиридәк йоқалған болаттуқ».

Исраилларниң путлишип кетиши

[30] Ундақта, буларға немә дейишимиз керәк? Һәққанийлиққа интилмигән әлликләр
һәққанийлиққа, йәни етиқатқа асасланған бирхил һәққанийлиққа еришти. [31] Лекин
Исраил һәққанийлиқни көрсәткән Тәврат қануниға интилгини билән қанунниң тәли-
вигә йетәлмиди.
[32] Немә үчүн? Чүнки уларниң һәққанийлиққа интилиши етиқат билән әмәс, бәлки «са-
ваблиқ ишлар» билән еди. Улар «путликашаң таш»қа путлишип жиқилип чүшти; [33] худ-

9:22 **«һалакәткә тәйярланған «қачилар»»** — яки «өзлирини һалакәткә тәйярлиған «қачилар»».
9:23-24 **«Худа Өз ғәзивини көрситишни вә күч-қудритини тонутушни нийәт қилған болса, ғәзивигә лайиқ болған, һалакәткә тәйярланған «қачилар»ға адәттин ташқири сәвирчанлиқ билән көкси-қарнини кәң қилип кәлгән болса, униңға немә бопту? Вә шуниң билән өзиниң рәһим-шәпқитиниң нишани қилған вә шан-шәрәпкә муйәссәр болушқа алдин-ала тәйярлиған «қачилар»да, йәни Өзи Йәһудийлар арисидинла әмәс, бәлки әлләр арисидинму чақирған бизләрдә шан-шәривиниң чәксизлигини намайән қилиш үчүн шундақ қилишни халиған болса, буниңға немә бопту?»** — *(22-24-айәт)* оқурмәнләр диққәт қилса билидуки, Павлус өзиниң ушбу муһим соалиға җавап бәрмәйду. Соалниң умумий шәкли: «Худа шундақ қилишни халиған болса әнди бизниң қандақму униң билән такаллишиш һоқуқимиз бар?» дегәндәк. Әйни әһвал униң дегинидәк болсун яки болмисун, бу бизниң ишимиз әмәс, бәлки Худаниңкидур. Бизгә нисбәтән әң муһими шуки, гунайимиздин қутулушни халисақла, Худа Өзи Мәсиһниң қурбанлиғи арқилиқ тәйярлиған товва қилиш етиқатлиқ йолини алдимизға очуқ қилди.
9:25 **«Әсли хәлқим һесапланмиған хәлиқни хәлқим, әсли сөймигәнләрни сөйгәнлирим дәймән»** — «Һош.» 2:23.
9:25 Һош. 2:25
9:26 **«Бурун уларға: «Силәр Мениң хәлқим әмәссиләр» дейилгән жайда, кәлгүсидә дәл шу жайда уларға «Тирик Худаниң оғуллири!» дегән нам берилиду»** — «Һош.» 1:10.
9:26 Һош. 2:1; 1Пет. 2:10.
9:27 Йәш. 10:22.
9:28 **«Исраилларниң сани деңиз саһилидики қумдәк көп болсиму, лекин пәқәт бирла «қалди» қутқузулиду; чүнки, Пәрвәрдигар Өз ишини түгитиветип, һәққанийлиқ билән тездин уни ижра қилиду; чүнки У йәр йүзидә һөкүмини тәлтөкүс вә тез ижра қилиду»** — *(27-28-айәт)* «Йәш.» 10:22-23. Бәзи кона көчүрмә язмиларда Йәшаяниң бешарити сәл қисқирақ: «Пәрвәрдигар бу йәр йүзи үстидин чиқарған һөкүмини тәлтөкүс вә тез ижра қилиду» дәп нәқил кәлтүрүлиду.
9:28 Йәш. 10:22, 23.
9:29 **«Әгәр самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар бизгә бир нәсил қалдурмиған болса, Содом шәһиридәк, Гоморра шәһиридәк йоқалған болаттуқ»** — «Йәш.» 1:9. Оқурмәнләрниң есидә барки, Худа Содом вә Гоморра шәһәрлирини рәзиллиги түпәйлидин үстигә от вә гүнгүрт яғдуруп йоқатқан *(«Яр.» 19-бап)*.
9:29 Яр. 19:24; Йәш. 1:9; 13:19; Йәр. 50:40; Әз. 16:46.
9:30 **«әлликләр»** — йәни «Йәһудий әмәсләр».
9:31 Рим. 10:2; 11:7.
9:32 **«уларниң һәққанийлиққа интилиши етиқат билән әмәс, бәлки «саваблиқ ишлар» билән еди»** — «саваблиқ

ди муқәддәс язмиларда йезилғинидәк:
«Хәлиқни путлишидиған путликашаң ташни,
Адәмни жиқитидиған қорам ташни Зионға қойдум,
Униңға етиқат қилғучи һәргиз йәргә қаритилип қалмас».

10 [1] Қериндашлар, жүрәк интизарим, шундақла Худаға йелинишим Исраилларниң
қутқузулуши үчүндур. [2] Чүнки шуниңға гувалиқ бериманки, уларниң Худаға
һәқиқәтәнму қизғин интилиши бар, бирақ уларниң интилиши һәқиқий билим
үстигә қурулған әмәс. [3] Чүнки улар Худаниң һәққанийлиғини билмигәчкә, униң
орниға өзлириниң һәққанийлиғини тикләшкә тиришип, Худаниң һәққанийлиғиға
бойсунмиди. [4] Чүнки Тәврат қанунининиң нишан-мәхсити Мәсиһниң Өзидур; шуниң
билән етиқат қилғучиларниң һәр бири үчүн һәққанийлиқ бар болди.
[5] Чүнки Тәврат қануниға әмәл қилиштин кәлгән һәққанийлиқ һәққидә Муса пәйғәмбәр
мундақ язған; «Қанунниң әмирлиригә әмәл қилғанлар шу ишлиридин һаятлиқ тапиду».
[6] Лекин етиқаттин болған һәққанийлиқ мундақ дәйду: — «Көңлүңдә: — «Ким асманға
чиқар?» (йәни «Ким Мәсиһни асмандин елип чүширәр?»). [7] вә яки «Һаң тегигә ким
чүшәр?» (йәни «Мәсиһни өлүмдин ким қайтурар?») — демигин».

ишлар»: — оқурмәнләргә мошу мәктуптин һазир аян болидуки, Худа алдида бизгә һеч иш «саваб» һесапланмайду; һәққанийлиқ пәқәт у әвәткән Мәсиһкә бағлиған етиқаттин келиду. Шуңа «саваблиқ ишлар» *(«Худа бу ишлар арқилиқ маңа саваб қошуп бериду» дегән мәнада чүшәнгән болсақ)* Худа алдида қәтъий мәвжут әмәстур.

9:33 **«Адәмни жиқитидиған қорам ташни Зионға қойдум»** — «Зион» дегән, Йерусалимниң яки Исраилниң бир шеирий нами. **«Хәлиқни путлишидиған путликашаң ташни, адәмни жиқитидиған қорам ташни Зионға қойдум, униңға етиқат қилғучи һәргиз йәргә қаритилип қалмас»** — толуқ бешарәт «Йәш.» 8:14, 28:16дә тепилиду. Оқурмән бу айәтләрни өзи оқуса униңдин бу ташниң Әйса Мәсиһниң екәнлигини көрәләйду. Уни қобул қилмиғанлар һәққанийлиққа еришмәй жиқилиду; уни қобул қилғанлар һәққаний қилинип тик туриду.

9:33 Зәб. 2:12; 118:22; Пәнд. 16:20; Йәш. 8:14; 28:16; Йәр. 17:7; Мат. 21:42; 1Пет. 2:6.

10:2 **«уларниң Йәһудийларниң Худаға һәқиқәтәнму қизғин интилиши бар, бирақ уларниң интилиши һәқиқий билим үстигә қурулған әмәс»** — «һәқиқий билимгә үстигә қурулған әмәс»: Йәһудийларниң көп диний мәзһәпидикиләргә нисбәтән әң муһим иш Тәврат қануни үстидики «билим» вә «билим ашуруш» еди. Шуниң билән Павлусниң бу сөзи ишәнмигән Йәһудийларға бәк еғир келиши мумкин еди.

10:2 Рос. 22:3; Рим. 9:31; Гал. 4:17.

10:4 **«Тәврат қанунининиң нишан-мәхсити Мәсиһниң Өзидур»** — грек тилида «нишан-мәхсәт» дегәнниң «хатимә» дегән йәнә бир мәнасиму бар. Демәк, айәтниң мәнаси: *(1)* Худаниң Тәврат қанунида болған мәхсити инсанға өз гунайини тонутуп, Мәсиһниң қутқузушиға муһтаж болғанлиғини билдүрүштин ибарәт еди; шуңа Худа қанунни бәргән вақтида Мәсиһниң дунияға келишини көзлигән еди; *(2)* Мәсиһ Өзи Тәврат қанунини мукәммәл әмәлгә ашурди, жүмлидин Тәврат қануни тәләп қилған, шундақла бешарәт бәргән гунани жуйидиған қурбанлиқни қилди; *(3)* Мәсиһ Тәврат қанунини толуқ әмәлгә ашурғандин кейин, етиқат қилғучилар үчүн униң һеч тәливи қалмиди *(7:4ни көрүң)*. Мәзкур айәт бу мәналириниң һәммисини өз ичигә алиду.

10:4 Мат. 5:17; Рос. 13:38; 2Кор. 3:13; Гал. 3:24.

10:5 **«Қанунниң әмирлиригә әмәл қилғанлар шу ишлиридин һаятлиқ тапиду»** — «Лав.» 18:5 вә йәнә «Қан.» 4:1, 6:24.

10:5 Лав. 18:5; Әз. 20:11; Гал. 3:12.

10:6 Қан. 30:12.

10:7 **Лекин етиқаттин болған һәққанийлиқ мундақ дәйду: — Көңлүңдә: — «Ким асманға чиқар?» йәни «Ким Мәсиһни асмандин елип чүширәр?» вә яки «Һаң тегигә ким чүшәр?» йәни «Мәсиһни өлүмдин ким қайтурар?» — демигин»** — *(6-7-айәт)* нәқил кәлтүрүлгән икки айәт: — «Қан.» 30:12-13 .

–Бу сирлиқ гәпләрниң әҗайип мәналири бәлким мундақ:

–*(1)* «Кимму асманға чиқар?» — «Кимму Худаниң асман пәләктәк жуқури тәләп қилған һәққанийлиғиға йетәлисун?» дегәнликтур. Лекин әгәр бириси: «Һәққанийлиғим мукәммәл, «асманға чиққандәкмән»» дегән болса, бу дегини «Мән Мәсиһкә охшаш һәққаний» дегәнгә баравәр болуп, Худаниң Мәсиһтә көрсәткән мукәммәл һәққанийлиғиға аһанәт қилған болиду. Бундақ дейиши бәрибир Мәсиһни өзиниң пәскәш «һәққанийлиғи»ниң дәрҗисигә чүширип, «Мәсиһни асмандин чүшәрмәкчи» болғини.

–*(2)* «Кимму һаңниң тегигә чүшәр?» дейиши, бир киши өз гунайиниң бәдилини төлимәкчи болуп дозақта бир мәзгил турсам андин гунайимдин халас болимән» демәкчи болғини; бу, Мәсиһниң өлүмидә гунайимиз үчүн жаза тартип бәдәл төлишиниң маңа *(шундақла һеч кимгә)* кериги йоқ; мошундақ дегән киши «Мәсиһни өлүмдин ким қайтурар» дегән болиду, йәни «Мәсиһни өлүм йолидин қайтуруш керәк, униң өлүши керәксиз, әхмиқанә иштур» дегүчи болиду.

–Жиғип ейтқанда, һеч ким өзигә тайинип Худаниң мукәммәл һәққанийлиғиға йетәлмәйду; һеч ким өз гунайи үчүн өзи бәдәл төләлмәйду.

10:7 Қан. 30:13

[8] Әнди шу һәққанийлиқ немә дәйду? — «Сөз-калам саңа йеқиндур, тилиңда вә дилиң-
дидур!» — бу сөз-калам дәл биз җакалайдиған етиқатниң сөзидур. [9] Демәк, «Әйсаниң
Рәб екәнлигини ағзиң билән етирап қилсаң вә қәлбиңдә Худаниң уни өлүкләр ариси-
дин тирилдүргәнлигигә ишәнсәң, қутқузулисән»! [10] Чүнки инсан қәлбидә етиқат қилиш
билән һәққаний қилиниду, еғизида етирап қилиш биләнниҗатқаеришиду. [11] Муқәддәс
язмиларда дейилгәндәк; «Униңға етиқат қилғучиниң һәр бири һәргиз йәргә қаритил-
мас». [12] Чүнки бу җәһәттә Йәһудийлар билән Грекларниң пәрқи йоқ; һәр иккисиниң
Рәбби һәмминиң Рәббидур вә Өзигә нида қилғанларниң һәммисигә мол байлиқлирини
айимайду. [13] Чүнки: «Кимдиким Рәбниң намини чақирип нида қилса қутқузулиду».
[14] Лекин Рәбгә ишәнмигән киши қандақму Униңға нида қилалисун? У тоғрилиқ аң-
лимиған киши қандақму Униңға ишәнсун? Хуш хәвәр җакалиғучи болмиса, улар уни
қандақму аңлиялисун? [15] Шу җакалиғучилар әвәтилмигән болса, хуш хәвәрни қандақ-
му йәткүзәлисун? Муқәддәс язмиларда йезилғинидәк: «Аман-хатирҗәмлик тоғрилиқ
хуш хәвәрни, бәхит-саадәт тоғрилиқ хуш хәвәрни йәткүзгәнләрниң аяқлири немидегән
гөзәл-hә!».
[16] Бирақ, худди Йәшая пәйғәмбәрниң «И Пәрвәрдигар, бизниң хәвиримизгә кимму
ишәнди?» дегинидәк һәммә адәм хуш хәвәргә итаәт қилған әмәс. [17] Шуңа етиқат хәвәр-
ни аңлаштин келиду вә шу хәвәр Мәсиһ тоғрилиқ сөздә аңлитилиду.
[18] Лекин шуни сорайманки, улар шу хәвәрни аңлимиғанмиду? Әлвәттә аңлиди: — «Улар-
ниң садаси пүткүл дунияға,
Сөзлири йәр йүзиниң қәрлиригә йәтти».
[19] Йәнә шуни сорайманки, Исраиллар шу хәвәрдин вақип болмиғанмиду? Алди билән,
Муса Исраилға мундақ бешарәт бәргән: —
««Һеч хәлиқ әмәс» болған бир хәлиқ арқилиқ силәрдә һәсәт қозғаймән,

---

10:8 **«Сөз-калам саңа йеқиндур, тилиңда вә дилиңдидур!»** — «Қан.» 30:14.
10:8 Қан. 30:12-14.
10:11 **«Униңға етиқат қилғучиниң һәр бири һәргиз йәргә қаритилмас»** — «Йәш.» 28:16.
10:11 Йәш. 28:16; Рим. 9:33.
10:12 **«Чүнки бу җәһәттә Йәһудийлар билән Грекларниң пәрқи йоқ»** — демәк, «бу җәһәттә *(Мәсиһ арқилиқ ниҗатқа еришиштә)* Йәһудийлар билән Йәһудий әмәсләрниң пәрқи йоқ».
10:12 Рос. 15:9; Рим. 3:22.
10:13 **«Кимдиким Рәбниң намини чақирип нида қилса қутқузулиду»** — «Йо.» 2:32.
10:13 Йо. 2:32; Рос. 2:21.
10:15 **«Аман-хатирҗәмлик тоғрилиқ хуш хәвәрни, бәхит-саадәт тоғрилиқ хуш хәвәрни йәткүзгәнләрниң аяқлири немидегән гөзәл-hә!»** — «Йәш.» 52:7, «Nah.» 1:15. Мәнаси бәлким «хуш хәвәр йәткүзгәнләр кәлгәндәк вақтида кәлгән!» дегәнни өз ичигә алиду.
–Бәзи кона көчүрмә язмиларда «бәхит-саадәт тоғрилиқ хуш хәвәрни...» дегән сөзләр тепилмайду.
10:15 Йәш. 52:7; Nah. 2:1.
10:16 **«И Пәрвәрдигар, бизниң хәвиримизгә кимму ишәнди?»** — «Йәш.» 53:1.
10:16 Йәш. 53:1; Юһ. 12:38.
10:17 **«... етиқат хәвәрни аңлаштин келиду вә шу хәвәр Мәсиһ тоғрилиқ сөздә аңлитилиду»** — бәзи кона көчүрмә язмилар: «... етиқат хәвәрни аңлаштин келиду вә шу хәвәр Худаниң сөзидә аңлитилиду» дейилиду.
10:18 **«Лекин шуни сорайманки, улар шу хәвәрни аңлимиғанмиду? Әлвәттә аңлиди...»** — бәзи алимлар мошу йәрдики «улар»ни Исраилларни көрситиду, дәп қарайду. Лекин кейинки айәт алаһидә Исраилларниң «аңлиши» тоғрилиқ болғачқа, «улар»ни дунийадики барлиқ адәмләр, Йәһудийлар вә Йәһудий әмәсләрниму көрсәтсә керәк, дәп қараймиз. Бу айәтни шундақ чүшинимизки, «һәммә адәм аңлиған; шуңа, Йәһудий хәлқиму чоқум аңлиған». **«Уларниң садаси пүткүл дунияға, сөзлири йәр йүзиниң қәрлиригә йәтти»** — «Зәб.» 18:5. Зәбурдики бу сөзләр әсли асмандики нурлуқ җисимлар Худаниң улуқлуғини барлиқ аләмгә ипадилигәнлиги тоғрилиқ еди. Расул Павлус бу сөзни нәқил кәлтүрүп Инҗилдики хуш хәвәр дунийадики һәр йәрләргә йорутулуп тарқитилмақта, демәкчи.
10:18 Зәб. 18:5

Надан бир хәлиқ арқилиқ ғәзивиңларни қозғаймән».[261][262]
20 Кейин, Йәшая пәйғәмбәр интайин жүрәклик һалда шу бешарәтни берип: —
«Өзәмгә интилмигәнләргә Өзәмни тапқуздум,
Мени соримиғанларға Өзәм көрүндүм» — деди.[263][264]
21 Лекин, У Исраиллар һәққидә: —
«Мән күн бойи бу итаәтсиз вә тәрса хәлиққә қоллиримни узитип интилип кәлдим!» — дәйду.[265][266]

Худаниң Исраил тоғрилиқ мәхситиниң ахирида әмәлгә ашурулуши

11 1 Ундақта, шуни сораймәнки: — Худа Өз хәлқидин ваз кәчтиму? Һәргиз
ундақ әмәс! Мәнму Ибраһим әвладидин, Бинямин қәбилисидин болған бир
Исраилғу![267]
2 Худа алдин көңлигә пүккән Өз хәлқидин ваз кәчкини йоқ. Муқәддәс язмиларда Иляс
пәйғәмбәр һәққидә немә дейилгәнлиги силәргә аян әмәсму? У Исраиллардин азар чекип
Худаға йелинип: —[268] 3 «И Пәрвәрдигар, улар Сениң пәйғәмбәрлириңни өлтүрүшти, қурбан-
гаһлириңни чеқишти. Пәқәт өзәм ялғузла қалдим, улар йәнә мениңму җенимни алмақчи
болушуватиду», дегән.[269] 4 Худаниң униңға қайтурған калами қандақ болди? У: «Баалға тиз
пүкмигән йәттә миң адәмни Өзәмгә елип қалдим» — дегән.[270][271]
5 Худди шуниңдәк, бүгүнки күндиму Худаниң шапаити билән Исраилдин Өзи таллиған
бир «қалди» бар.[272] 6 Уларниң таллиниши шапаәт билән болған болса, ундақта өзлириниң
әҗир-әмили билән болған әмәс. Әмәллардин болған болса, шапаәт шапаәт болмай қалат-
ти.[273][274]
7 Нәтиҗидә қандақ болди? Исраиллар издигинигә еришәлмиди, лекин улардин тал-

---

10:19 ««һеч хәлиқ әмәс» болған бир хәлиқ арқилиқ силәрдә һәсәт қозғаймән, надан бир хәлиқ арқилиқ ғәзивиңларни қозғаймән» — «Қан.» 32:21. Демәк, башқа әлләр аңлиған, қобул қилған йәрдә, Исраил чоқум чүшәнгән. Исраиллар әсли «надан, билимсиз, худасиз» дәп һесаплиған Йәһудий болмиған һәр қайси ят милләттин болған ишәнгүчи кишиләрниң хуш хәвәргә ишәнгәчкә «Худаниң йеңи хәлқи» болғанлиғини, уларниң бәхитини көрүп һәсәт қилиду, һәтта уларға ғәзәплиниду. Муса пәйғәмбәрниң «һеч хәлиқ әмәс» дегән сөзи кәлгүси заманда һасил қилинидиған Мәсиһниң җамаитини көрситиду. Уларниң көпинчиси һәр қайси милләтләрдин кәлгәчкә, биринчидин улар «бир хәлиқ» яки «бир әл» болалмайду; иккинчидин, уларниң арисида Йәһудийлар көп болмайду. Улар һәр хил кишиләрдин тәркиб тапқачқа, Йәһудийлар уларни «бир хәлиқ» яки «бир әл» һесаплимайду һәм «һеч хәлиқ әмәсләр» дәп қарайду.

10:19 Қан. 32:21.

10:20 «Өзәмгә интилмигәнләргә Өзәмни тапқуздум, Мени соримиғанларға Өзәм көрүндүм» — «Йәш.» 65:1.

10:20 Йәш. 65:1.

10:21 «Мән күн бойи бу итаәтсиз вә тәрса хәлиққә қоллиримни узитип интилип кәлдим!» — «Йәш.», 65:2.

10:21 Йәш. 65:2.

11:1 Йәр. 31:37; 2Кор. 11:22; Фил. 3:5.

11:2 «Худа алдин көңлигә пүккән Өз хәлқидин ваз кәчкини йоқ» — «Худа алдин көңлигә пүккән *(билгән)* хәлқи» — бәлким: «Худа һәммидин бурун Өз хәлқи болуш үчүн таллиған хәлиқ» дегән мәнада.

11:3 1Пад. 19:10,14.

11:4 «Баалға тиз пүкмигән йәттә миң адәмни өзәмгә елип қалдим» — «1Пад.» 19:10, 14.
–«Баал» бир бут еди. «7000 адәм», әр кишиләрни көрситиду.

11:4 1Пад. 19:18.

11:5 Рим. 9:27.

11:6 «Худди шуниңдәк, бүгүнки күндиму Худаниң шапаити билән Исраилдин өзи таллиған бир «қалди» бар. Уларниң таллиниши шапаәт билән болған болса, ундақта өзлириниң әҗир-әмили билән болған әмәс. Әмәллардин болған болса, шапаәт шапаәт болмай қалатти» — *(5-6-айәт)* Худа Тәвраттики бир нәччә йәрләрдә «Сән Исраилни шапаитим билән таллиғанмән» дегән еди *(мәсилән, «Қан.» 7:7ни көрүң)*. Мошу йәрдә расул Павлус: Худа шапаити бойичә Исраиллар ичидин «бир қалди»ни таллиған, дәйду. Инсан Худаниң ярдимигә еришишкә пүтүнләй лаяқәтсиз туруп, Униңдин мәдәткә еришсә, мана бу «Худаниң шапаити» болиду. Худа Исраилларни уларниң мәлум бир яхши яки улуқ әмилигә қарап таллиған болса, ундақта Худаниң таллиши «шапаәт»тин болмиған болатти.

11:6 Қан. 9:4.

ланғанлар еришти. Қалғанларниң болса, көңүллири бихудлаштурулди. [8] Худди муқәд-
дәс язмиларда ейтилғинидәк: —
«Худа уларниң роһ-қәлбини ғәпләткә салди,
Бүгүнгә қәдәр көзлирини көрмәс,
Қулақлирини аңлимас қилди».
[9] Шуниңдәк Давут пәйғәмбәрму мундақ дегән:
«Уларниң дәстихини өзлиригә қапқан вә қапқан болуп,
Уларни путлаштуруп, қилмишлирини өз бешиға чүшәрсун!
[10] Көзлири қараңғулишип, көрәлмисун;
Бәллирини мәңгү руслатмай пүкүлдүргәйсән!»

[11] Ундақта, шуниму сорайки: Исраиллар жиқилип қайтидин турғузулмаслиққа пут-
лашқанму?
Һәргиз ундақ әмәс! Лекин уларниң тейилип итаәтсизлик қилғанлиғидин ниҗат ят әл-
ликләргә йәткүзүлди. Буниңдин мәхсәт Исраилларни һәсәткә қозғаштин ибарәттур.
[12] Әнди уларниң тейилип итаәтсизлик қилиши дунияға асайишлиқ бәхш әткән болса,
шундақла уларниң зиян тартқини әлләрни бейитқан болса, ундақта кәлгүсидә уларниң
һәммисиниң толуқ ниҗатлиққа еришиши дунияға техиму зор бәхит елип кәлмәмду?!

Йәһудий әмәслар тәкәббурлашмаслиғи керәк

[13] Әнди силәр әлликләргә сөзләватимән; мән әлликләргә расул сүпитидә бекитилгән-
дин кейин, вәзипәмни шан-шәрәплик дәп улуқлаймәнки, [14] җанҗигәрлирим болған-
ларниң һәситини қозғап, уларниң бәзилирини қутулдурармәнмекин дегән үмүттә
болимән. [15] Чүнки уларниң ташливетилгәнлигиниң нәтиҗиси дуниядики әлләрни
Худа билән енақлаштуруш болса, ундақта уларниң қобул қилиниши өлүмдин тири-
лиш болмай немә?

11:7 **«Нәтиҗидә қандақ болди? Исраиллар издигинигә еришәлмиди, лекин улардин талланғанлар еришти. Қалғанларниң болса, көңүллири бихудлаштурулди»** — демәк, Исраиллар издигән һәққанийлиққа һәммисила еришәлмигән әмәс; уларниң ичидин Худаниң шапаәти билән Худа таллиған «қалди»лар һәққанийлиққа еришкән.
11:7 Рим. 9:31.
11:8 **«Худа уларниң роһ-қәлбини ғәпләткә салди, бүгүнгә қәдәр көзлирини көрмәс, қулақлирини аңлимас қилди»** — «Қан.» 29:4 һәм «Йәш.» 29:10.
11:8 Қан. 29:2; Йәш. 6:9; 29:10; Әз. 12:2; Мат. 13:14; Мар. 4:12; Луқа 8:10; Юһ. 12:40; Рос. 28:26.
11:9 Зәб. 68:23
11:10 **«Уларниң дәстихини өзлиригә қапқан вә қапқан болуп, уларни путлаштуруп, қилмишлирини өз бешиға чүшәрсун! Көзлири қараңғулишип, көрәлмисун; бәллирини мәңгү руслатмай пүкүлдүргәйсән!»** — *(9-10-айәт)* «Зәб.» 68:23-24. Бу, Давут пәйғәмбәрниң шундақла Худаниң сөзи, Давутниң *(вә шундақла Мәсиһниң)* дүшмәнлири тоғрилиқ ейтилған. Бу 69-күйниң һәммиси Мәсиһ тоғрилиқ бешарәттур.
11:10 Зәб. 68:23-24
11:11 **«... һәргиз ундақ әмәс! Лекин уларниң тейилип итаәтсизлик қилғанлиғидин ниҗат ят әлликләргә йәткүзүлди. Буниңдин мәхсәт Исраилларни һәсәткә қозғаштин ибарәттур»** — жуқурида изаһатта дегинимиздәк, Исраиллар Мәсиһкә етиқат қилған «ят әлләр»ниң бәхитини көрүп һәсәт қилиду.
11:12 **«Әнди уларниң Йәһудийларниң тейилип итаәтсизлик қилиши дунияға асайишлиқ бәхш әткән болса, шундақла уларниң зиян тартқини әлләрни бейитқан болса...»** — «әлләр» — Йәһудий әмәсләр, «ят әлләр».
11:13 **«силәр әлликләргә»** — демәк, «силәр Йәһудий әмәс болғанларға». **«мән әлликләргә расул сүпитидә бекитилгәндин кейин, вәзипәмни шан-шәрәплик дәп улуқлаймәнки, ...»** — оқурмәнләрниң есидә барки, Худа расул Павлусни *(гәрчә у «Йәһудийларниң Йәһудийси» болсиму)* Йәһудий әмәс болған әл-милләтләргә хуш хәвәрни йәткүзүшкә алаһидә әвәткән.
11:13 Рос. 9:15; 13:2; 22:21; Гал. 1:16; 2:8; Әф. 3:8; 1Тим. 2:7; 2Тим. 1:11.
11:14 **«җанҗигәрлирим болғанларниң һәситини қозғап, уларниң бәзилирини қутулдурармәнмекин дегән үмүттә болимән»** — «җанҗигәрлирим болғанлар» грек тилида «мениң әтлирим болғанлар» — өзиниң Йәһудий хәлқини көрситиду.

[16] Һосулдин тунҗа болуп чиққан хемирдики калләк муқәддәс һесапланса, пүтүн хемир
муқәддәс дәп һесаплиниду. Дәрәқниң йилтизи муқәддәс болса, шахлириму муқәддәс
болиду.
[17] Зәйтун дәриғиниң бир нәччә шехи дәрвәқә сундуруветилгән еди, вә сән явайи зәйтун
көчити болуп, уларниң орниға уландиң. Мана әнди дәрәқ йилтизидин озуқлуқ елип,
мол ширнисидин бәһримән болғучи болған екәнсән, [18] әнди сундуруветилгән әшу
шахлардин өзәңни үстүн қилип махтанма. Махтансаң, шуни унтумиғинки, сән йилтиз-
ни әмәс, йилтиз сени көтирип қувәтләватиду.
[19] Сән әнди: «Шахлар мениң улинишим үчүн сундуруветилди» — дейишиң мүмкин.
[20] Тоғра, улар етиқатсизлиқтин сундурулди; сән болсаң, етиқадиң билән тик турисән; би-
рақ униңдин мәғрурланма, әксичә Худадин қорқ! [21] Чүнки Худа әйни вақтида бу дәрәқ-
ниң өз шахлирини айимиған екән, сениму айимаслиғи мүмкин. [22] Мана, бу ишларда
Худаниң меһриванлиғиға һәмдә қаттиқ қол екәнлигигә қара. У Өз йолидин жиқилип
чүшкәнләргә қаттиқ қол еди, лекин саңа (меһриванлиғида давамлиқ турсаңла) меһри-
ванлиқ көрсәтмәктә. Ундақ болмиғанда, сәнму кесип ташлинисән. [23] Йәһудийларму
етиқатсизлиқта чиң турувалмиса, әслидики дәрәққә улиниду. Чүнки Худа уларни қай-
та улашқа қадирдур. [24] Чүнки әгәр сән явайи зәйтун дәриғидин кесип елинип, тәбиий
қанунийәткә хилап һалда бағдики яхши зәйтун дәриғигә уланған йәрдә, әслидики бу
тәбиий шахларниң өз дәриғикә улиниши техиму мүмкинғу?!

Худаниң меһриванлиғи пүткүл инсан үчүндур

[25] Қериндашлар, өзәңларни үстүн вә әқиллиқ чағлаштин сақлинишиңлар үчүн, вәһий
қилинған шу сирдин хәвәрсиз қелишиңларни халимаймәнки, та Худа таллиған Йәһу-
дий әмәсләрниң сани толуқланғичә, Исраилниң бир қисми таш жүрәкликкә қалдуру-
лиду; [26] андин пүткүл Исраил қутқузулиду. Бу тоғрилиқ муқәддәс язмиларда мундақ
йезилған: —
«Қутқазғучи Зиондин келип,
Ипласлиқни Яқуптин йоқ қилиду.
[27] Мән уларниң гуналирини елип ташливәткинимдә,

11:16 **«Һосулдин тунҗа болуп чиққан хемирдики калләк муқәддәс һесапланса, пүтүн хемир муқәддәс дәп һесаплиниду. Дәрәқниң йилтизи муқәддәс болса, шахлириму муқәддәс болиду»** — мошу йәрдә «муқәддәс»ниң биринчи мәнаси «Худаға аталған», шуниң билән «пак» дегән мәнада. Биринчи җүмлиниң көчмә мәнаси бәлким «Әгәр Исраилларниң әҗдатлири, йәни Ибраһим, Исһақ вә Яқуплар Худаға аталған болса, уларниң пәрзәнтлириму Худаға аталған болиду» дегән болуши мүмкин. Төвәндики җүмлиләрдә Павлус Исраилни бир «зәйтун дәриғи»кә охшитиду *(«Йәр.» 11:16-19ни көрүң)*.

11:16 Чөл. 15:20

11:17 **«Зәйтун дәриғиниң бир нәччә шехи дәрвәқә сундуруветилгән еди, вә сән явайи зәйтун көчити болуп, уларниң орниға уландиң»** — демисәкму, «зәйтун дәриғи» Исраилға, «уланған явайи зәйтун күчити» Мәсиһгә етиқат қилған Йәһудий әмәсләргә, «зәйтун дәриғиниң сундуруветилгән шахлири» болса Исраиллар арисидин Мәсиһкә етиқат қилмиғачқа, Худаниң бәхит-берикәтлиридин үзүлүп қалған Йәһудийларға вәкил болиду. **«Мана әнди дәрәқ йилтизидин озуқлуқ елип, мол ширнисидин бәһримән болғучи болған екәнсән,...»** — бүниң көчмә мәнаси бәлким: «Сән худди дәрәқниң йилтизидин озуқлуқ елип, ширнисидин бәһримән болуватқан шехидәк, Худа Ибраһимға вәдә қилған бәхиттин бәһримән болуватисән» дегәнлик болса керәк.

11:21 **«Худа әйни вақтида бу дәрәқниң өз шахлирини айимиған екән»** — «бу дәрәқниң өз шахлири» Йәһудийларни көрситиду, әлвәттә.

11:23 2Кор. 3:16.

11:25 **«өзәңларни... әқиллиқ чағлаштин сақлинишиңлар үчүн...»** — грек тилида «өзәңларни үстүн вә әқиллиқ чағлашлардин сақлинишиңлар үчүн...» дейилиду. Йәһудий әмәсләр Йәһудийларниң әһвалиға қарап: «Биз қутулдуқ, улар Худаниң ләнити астида қалиду» дәп тәкәббурлишиши мүмкин.

11:25 Луқа 21:24.

11:26 **«Қутқазғучи Зиондин келип, ипласлиқни Яқуптин йоқ қилиду»** — «Яқуп» мошу йәрдә Яқупниң әвлатлири Исраилни көрситиду. Бешарәт «Йәш.» 59:20, 21ни көрүң.

11:26 Зәб. 13:7; Йәш. 27:9; 59:20; Йәр. 31:31, 32, 33, 34; 2Кор. 3:16; Ибр. 8:8; 10:16.

Мана бу улар билән түзидиған әһдәм болиду».
28 Әнди хуш хәвәр җәһәттин қариғанда, силәрниң бәхитиңлар үчүн Йәһудий хәлқи
хуш хәвәргә дүшмән қилип бекитилгән; бирақ Худаниң таллиши җәһәттин қариғанда,
ата-бовилиримиз сәвәвидин сөйүлгәндур. 29 Чүнки Худа Өзи бәргәнлирини вә чақи-
риқини қайтурувалмайду.
30 Силәр әлликләрму бир чағларда Худаға итаәт қилмиған болсаңларму, Йәһудийларниң
итаәтсизлигиниң нәтиҗисидә һазир рәһим-шәпқәткә ериштиңлар. 31 Йәһудийлар бол-
са итаәт қилмай келиватиду; Худаниң бунидики мәхсити, силәргә көрсәткән рәһим-
шәпқәт арқилиқ уларниму рәһим-шәпқәткә ериштүрүштин ибарәттур. 32 Чүнки Худа
пүткүл инсанға рәһим-шәпқәт көрситиш үчүн, һәммәйләнни итаәтсизликкә солап қой-
ди.
33 — Аһ! Худаниң даналиғи вә илим-һекмитиниң бебаһа байлиқлири һәм һесапсиз
чоңқурлуғи!
Униң һөкүмилириниң тегигә йәткили болмас!
Униң йоллири издәп тепиштин шунчә жирақтур!
34 «Кимму Пәрвәрдигарниң ой-муддиалирини чүшинип йәтти?
Кимму Униңға мәслиһәтчи болалиди?»
35 «Униңға ким авал бир нәрсә берип,
Кейин уни қайтуруп бәр дейәлиди?».
36 Чүнки барлиқ мәвҗудатлар Униңдин кәлгән,
У арқилиқ мәвҗут болуп туриду,
Хәм Униң үчүн мәвҗут болуп туриду.
Барлиқ шан-шәрәп әбәткичә Униңға болғай! Амин.

Етиқатчиниң өзини Худаға атиши

12 1 Шуңа, әй қериндашлар, Худаниң рәһимдиллиғи билән силәрдин шуни
өтүнимәнки, тениңларни муқәддәс, Худани хурсән қилидиған, тирик қурбанлиқ
сүпитидә Униңға беғишлаңлар. Мана бу силәрниң Худаға қилидиған һәқиқий
ибадитиңлардур. 2 Бу дунияниң келипиға кирип қалмаңлар, бәлки ой-пикриңларниң
йеңилиниши билән өзгәртилиңлар; ундақ қилғанда Худаниң яхши, қобул қиларлик вә

11:27 **«...Мән уларниң гуналирини елип ташливәткинимдә, мана бу улар билән түзидиған әһдәм болиду»** — 26-27-айәттики бешарәт сөзлири «Йәш.» 59:20, 21, 27:9тин вә «Йәр.» 31:33-34тин нәқил кәлтүрүлгән.
11:27 Йәш. 59:20, 21; Дан. 9:24
11:31 **«Йәһудийлар болса итаәт қилмай келиватиду; Худаниң бунидики мәхсити, силәргә көрсәткән рәһим-шәпқәт арқилиқ уларниму рәһим-шәпқәткә ериштүрүштин ибарәттур»** — демәк, жуқурида изаһлиғинимиздәк, Йәһудийлар Йәһудий болмиған ишәнгүчиләрниң бәхитигә қариғачқа, өзлири товва қилип Мәсиһни қобул қилсун.
11:32 **«Чүнки Худа пүткүл инсанға рәһим-шәпқәт көрситиш үчүн, һәммәйләнни итаәтсизликкә солап қойди»** — «һәммәйлән» Йәһудийлар вә Йәһудий әмәсләрни көрситиду.
11:32 Гал. 3:22.
11:34 **«Кимму Пәрвәрдигарниң ой-муддиалирини чүшинип йәтти? Кимму Униңға мәслиһәтчи болалиди?»** — «Йәш.» 40:13.
11:34 Йәш. 40:13; 1Кор. 2:16.
11:35 **«Униңға ким авал бир нәрсә берип, кейин уни қайтуруп бәр дейәлиди?»** — «Аюп» 41:11.
11:35 Аюп 41:3.
11:36 Пәнд. 16:4; 1Кор. 8:6.
12:1 **«Мана бу силәрниң Худаға қилидиған һәқиқий ибадитиңлардур»** — «һәқиқий ибадитиңлар» грек тилида йәнә «йоллуқ, орунлуқ, тегишлик, әқилгә мувапиқ хизмәт» дегән мәналарни өз ичигә алиду.
12:1 Рим. 6:13,16; 1Пет. 2:5.

мукәммәл ирадисиниң немә екәнлигини испатлап биләләйсиләр.
[3] Маңа ата қилинған шапаәткә асасән һәр бириңларға шуни ейтимәнки, өзәңлар тоғри-
лиқ өзәңларда бар болғинидин артуқ ойлимай, бәлки Худа һәр бириңларға тәқсим
қилған ишәшниң миқдариға асасән салмақлиқ билән өзәңларни дәңсәп көрүңлар.
[4] Чүнки тенимиз көплигән әзалардин тәркиб тапқан һәмдә һәр бир әзайимизниң ох-
шаш болмиған роли болғандәк, [5] бизму көп болғинимиз билән Мәсиһтә бир тән болуп
бир-биримизгә бағлинишлиқ әза болимиз.
[6] Шуниң үчүн бизгә ата қилинған меһри-шәпқәт бойичә, һәр хил роһий илтипатлири-
мизму бар болди. Бирисигә ата қилинған илтипат вәһийни йәткүзүш болса, ишәши-
синиң даирисидә вәһийни йәткүзсун; [7] башқиларниң хизмитини қилиш болса, хизмәт
қилсун; тәлим бериш болса, тәлим бәрсун; [8] риғбәтләндүруш болса, риғбәтләндурсун;
сәдиқә бериш болса, мәртлик билән сәдиқә бәрсун; йетәкләш болса, әстайидиллиқ
билән йетәклисун; хәйрхаһлиқ көрситиш болса, хошал-хорамлиқ билән қилсун.
[9] Меһир-муһәббитиңлар сахта болмисун; рәзилликтин нәпрәтлиниңлар, яхшилиққа
чиң бағлиниңлар; [10] Бир-бириңларни қериндашларчә қизғин меһир-муһәббәт билән
сөйүңлар; бир-бириңларни һөрмәтләп жуқури орунға қоюңлар.
[11] интилишиңларда еринмәңлар, роһ-қәлбиңлар ялқунлап көйүп туруп, Рәбкә қулларчә
хизмәт қилиңлар.
[12] Үмүттә болуп шатлинип жүрүңлар; мушәққәт-қийинчилиқларға сәвир-тақәтлик
болуңлар; дуайиңларни һәр қандақ вақитта тохтатмаңлар. [13] Муқәддәс бәндиләрниң
еһтияжидин чиқиңлар; меһмандостлуққа интилиңлар; [14] Силәргә зиянкәшлик қилғу-
чиларға бәхит тиләңлар; пәқәт бәхит тиләңларки, уларни қарғимаңлар.
[15] Шатланғанлар билән биллә шатлиниңлар; қайғуруп жиғлиғанлар билән биллә қайғу-
руп жиғлаңлар.
[16] Бир-бириңлар билән енақ өтүп охшаш ой-пикирдә болуңлар; нәзириңларни үстүн
қилмаңлар, бәлки төвән тәбиқидики кишиләр билән бериш-келиш қилиңлар. Өзәңлар-
ни данишмән дәп чағлимаңлар. [17] Һеч кимниң яманлиғиға яманлиқ билән жавап қай-
турмаңлар. Барлиқ кишиниң алдида ишлириңлар пәзиләтлик болушқа көңүл қоюңлар.

12:2 **«Бу дунияниң қелипиға кирип қалмаңлар»** — башқа бирхил ипадиләш шәкли: — «бу дунияниң еқимлириға әгишип жүрмәңлар». Әйни сөзләр «бу дуниядики қелипқа шәкилләндүрүлмәңлар».
12:2 Әф. 5:17; 1Тес. 4:3; 1Юһа. 2:15.
12:3 Рим. 1:5; 1Кор. 12:11; Әф. 4:7.
12:4 1Кор. 12:27; Әф. 1:23; 4:16; 5:23; Кол. 1:24.
12:5 1Кор. 12:4; 2Кор. 10:13; 1Пет. 4:10.
12:6 1Кор. 12:4.
12:7 1Кор. 12:10; 1Пет. 4:10, 11.
12:8 Қан. 15:7; Мат. 6:1, 2, 3; 2Кор. 9:7.
12:10 **«бир-бириңларни һөрмәтләп жуқури орунға қоюңлар»** — бу сөзниң: «бир-бириңларға һөрмәт көрситиштә биринчи болуңлар», «бир-бириңларға бәс-бәстә һөрмәт көрситиңлар» дегән башқа бир мәнаси бар. Расул бәлким қәстән икки мәнасини тәң ишләткән болуши мүмкин.
12:10 Әф. 4:2; Фил. 2:3; 1Пет. 5:5; Ибр. 13:1; 1Пет. 1:22; 2:17.
12:11 **«роһ-қәлбиңлар ялқунлап көйүп туруп,...»** — «Муқәддәс Роһта, Муқәддәс Роһ арқилиқ қизғин болуп...» яки «өз роһуңда қизғин болуп...» дегән мәналарниң қайсисини билдүридиғанлиғиға бир немә демәк тәс. Әмәлийәттә нижатта Муқәддәс Роһ ишәнгүчиниң роһи билән бир болуп, у арқилиқ ишләйду, шуңа бу икки мәна арисида чоң пәриқ йоқ.
12:12 Луқа 18:1; Рим. 15:13; Әф. 6:18; Кол. 4:2; 1Тес. 5:16,17; Ибр. 10:36; 12:1; Яқ. 5:7
12:13 1Кор. 16:1; Ибр. 13:2; 1Пет. 4:9.
12:14 Мат. 5:44; 1Кор. 4:12.
12:16 Пәнд. 3:7; Йәш. 5:21; Рим. 15:5; 1Кор. 1:10; Фил. 2:2; 3:16; 1Пет. 3:8.
12:17 **«Барлиқ кишиниң алдида ишлириңлар пәзиләтлик болушқа көңүл қоюңлар»** — башқа бирхил тәржимиси: «Көпчилик яхши дәп қариған ишларни көңүл қоюп қилиңлар».
12:17 Пәнд. 20:22; Мат. 5:39; 1Кор. 6:7; 2Кор. 8:21; 1Тес. 5:15; 1Пет. 2:12.

[18] Имканийәтниң баричә көпчилик билән енақ өтүңлар; [19] интиқам алмаңлар, и сөйүм-
лүклирим; уни Худаға тапшуруп Униң ғәзивигә йол қоюңлар, чүнки муқәддәс язмиларда
мундақ йезилған: «Пәрвәрдигар дәйдуки, интиқам Мениңкидур, яманлиқ Мән қайтури
мән». [20] Шуңа әксичә «Дүшминиң ач болса, уни тойдур, уссиған болса, қандур. Бундақ
қилиш билән «униң бешиға көмүр чоғини топлап салған болисән». [21] Яманлиқ алдида
баш әгмәңлар, бәлки яманлиқни яхшилиқ билән йеңиңлар.

Һөкүмәт алдидики мәсъулийитимиз

13 [1] Һәммә адәм өзлирини идарә қилғучи һоқуқ егилиригә бойсунсун. Чүнки Худа
тиклимигән һөкүмәт йоқ; қайси һоқуқ-һөкүмәт мәвжут болсила Худа тәрипидин
тикләнгәндур. [2] Шуниң үчүн, һоқуқ-һөкүмәткә қаршилиқ қилғучи киши Худаниң
орунлаштурушиға қаршилиқ қилған болиду. Қаршилиқ қилғучилар сораққа тартилиду
[3] (чүнки һөкүмранлар яхшилиқ қилғучиларға әмәс, бәлки яманлиқ қилғучиларға
қорқунуч кәлтүриду). Һөкүмранлардин қорқушни халимаймән десәң, ундақта яхши
әмәл қил. У чағда һөкүмәт тәрипидидин тәриплинисән. [4] Чүнки һөкүмранлар сениң
мәнпәитиң үчүн Худаниң хизмәтчисидур. Лекин яманлиқ қилсаң, униңдин қорқушуң
керәк! Һөкүмран қилични бекарға есивалмайду, у яманлиқ қилғучиға Худаниң ғәзивини
көрситидиған җаза бәргүчи сүпитидә Худаниң хизмәтчисидур.
[5] Шуниң үчүн, һөкүмранларға бойсунуш керәк. Бу, пәқәт җазалиништин сақлиниш үчүн-
ла әмәс, бәлки пак виҗданлиқ болуш үчүндур. [6] Мошу сәвәптинму баҗ тапшуруңлар;
һөкүмранлар болса, Худаниң мәхсус бу ишларни башқурушқа бекиткән хизмәткарли-
ридур.
[7] Һәр кимгә өз тегишлик һәққини төләңлар; ғәллә-парақ тапшурувалғучиға ғәллә-парақ-
ни, баҗ жиққучиларға баҗни тапшуруңлар; еһтирамға тегишлик болғанларға еһтирам
қилиңлар, һөрмәт қилишқа тегишлик болғанни һөрмәт қилиңлар.

Башқилар алдидики мәсъулийитимиз

[8] Бир-бириңларни сөйүштин башқа, һеч кимгә һеч нәрсидин қәриздар болмаңлар. Чүнки
башқиларни сөйгән киши Тәврат қануниниң тәливини әмәлгә ашурған болиду. [9] Чүнки
«зина қилма, қатиллиқ қилма, оғрилиқ қилма, нәпсанийәтчилик қилма» дегән пәрһиз-
ләр вә булардин башқа һәр қандақ пәрзләрму, «хошнаңни өзәңни сөйгәндәк сөйгин»
дегән бу әмиргә жиғинчақланған. [10] Меһир-муһәббәткә берилгән киши өз йеқиниға һеч
қандақ яманлиқ жүргүзмәйду; шуниң үчүн, меһир-муһәббәт Тәврат қануниниң тәливи-
ни әмәлгә ашурғучидур.

12:18 **Мар. 9:50; Ибр. 12:14.**
12:19 **«Пәрвәрдигар дәйдуки, интиқам Мениңкидур, яманлиқ Мән қайтуримән»** — «Қан.», 32:35.
12:19 **Қан. 32:35; Мат. 5:39; Луқа 6:29; Ибр. 10:30.**
12:20 **«Дүшминиң ач болса, уни тойдур, уссиған болса, қандур. Бундақ қилиш билән «униң бешиға көмүр чоғини топлап салған болисән»** — (*«Пәнд.» 25:21-22*). «Униң бешиға көмүр чоғини топлап салған болисән» дегән мәнаси: «уни қаттиқ уялдурисән». Бу ибарә Мисирдики кона бир адәтни көрситиду. Адәмниң товва қилғанлиғини билдүрүш үчүн бешида бир сивәт чоғни көтирип маңатти. Шуңа «униң бешиға көмүр чоғини топлап салған болисән» дегини, униң товва қилишиға ярдәм берәләйсән» «виҗданини ойғитисән» дегәнликтур.
12:20 **Пәнд. 25:21-22; Мат. 5:44.**
13:1 **Пәнд. 8:15; Дан. 4:29; Тит. 3:1; 1Пет. 2:13.**
13:2 **«Шуниң үчүн, һоқуқ-һөкүмәткә қаршилиқ қилғучи киши Худаниң орунлаштурушиға қаршилиқ қилған болиду. Қаршилиқ қилғучилар сораққа тартилиду»** — бундақ җаза Худа тәрипидин яки һөкүмәт тәрипидин кәлгәнлигини расул демәйду, бирақ мошу йәрдә бәлким һөкүмәт тәрипидин болуши мумкин.
13:8 **Гал. 5:14; 1Тим. 1:5.**
13:9 **Мис. 20:13-17; Лав. 19:18; Қан. 5:17-19; Мат. 19:18; 22:39; Мар. 12:31; Гал. 5:14; Яқ. 2:8.**

[11] Һазирқи вақитниң жиддийлиғини билип, шуларни қилиңлар. Чүнки биз үчүн ал-
ликачан уйқидин ойғиниш вақит-саити йетип кәлди. Чүнки дәсләпки етиқат қилған
вақтимизға нисбәтән ниҗатимиз техиму йеқинлап қалди. [12] Кечә өтүшкә аз қалди, күн-
дүз йеқинлашти. Шуңа, қараңғулуқниң ишлирини ташлап, йоруқлуқниң қурал-ярақли-
рини кийәйли. [13] Күндүзгә мувапиқ диянәтлик һаят кәчүрәйли, әйш-ишрәт вә шарап-
хорлуққа, зина вә кәйп-сапаға, жедәл-мажира вә һәсәтхорлуққа берилмәйли; [14] әксичә
өзәңларға Рәб Әйса Мәсиһни кийивелиңлар вә гунакар әттики арзу-һәвәсләрни қандақ
қандурушни һеч ойлимаңлар.

Қериндашлар үстидин һөкүм қилмаңлар

14 [1] Етиқади аҗизларни қобул қилиңлар, лекин улар билән пикирдә талаш-тартиш
қилмаңлар.
[2] Бириси һәр қандақ йемәкликни йейишкә болидиғиниға ишиниду; лекин йәнә етиқади
аҗиз бириси пәқәт көктатларнила йәйду. [3] Һәр қандақ йемәкликләрни йәйдиған киши
йемәйдиған кишини кәмситмисун; һәмдә бәзи нәрсини йемәйдиған киши һәр қан-
дақ йемәкликләрни йәйдиған киши үстидин һөкүм қилмисун. Чүнки Худа уни қобул
қилған. [4] Башқа бирисиниң хизмәткари үстидин һөкүм қилғучи сән ким едиң? Хизмәт-
карниң тик туруши яки жиқилип кетишигә пәқәтла өз ғожайини мәсъулдур. Һәмдә шу
хизмәткарму тик туридиған қилиниду — чүнки хуҗайини Рәб уни тик турғузушқа қа-
дирдур.
[5] Мәлум бириси мәлум бир күнни йәнә бир күндин үстүн көриду, йәнә бириси һәммә
күнни охшаш дәп қарайду. Һәр ким өзиниң көзқаришиға толуқ ишәши болсун. [6] Мәлум
күнни қәдирләйдиған киши буниң билән Рәббиниң һөрмитидә уни қәдирләйду. Бир
нәрсини йәйдиған кишиму Рәббиниң һөрмитидә йәйду, чүнки у өз рисқи үчүн Худаға
тәшәккүр ейтиду. Мәлум нәрсини йемәйдиған киши йемәйдиғанлиғи билән өзиниң
Рәббиниң һөрмитидә йемәйду, уму шундақла Худаға тәшәккүр ейтиду. [7] Чүнки һеч қай-
симиз өзимиз үчүн яшимаймиз вә һеч қайсимиз өзимиз үчүн өлмәймиз; [8] Бәлки әгәр
яшисақ, Рәббимиз үчүн яшаймиз; өлсәк, Рәббимиз үчүн өлимиз. Шуниң үчүн яшисақму,
өлсәкму Рәббимизгә мәнсуптурмиз. [9] Чүнки Мәсиһниң өлүши вә тирилиши дәл шу мәх-

13:11 Әф. 5:14; 1Тес. 5:6.
13:12 Кол. 3:8; 1Тес. 5:5.
13:13 Луқа 21:34; 1Кор. 6:10; Әф. 5:5; Фил. 4:8; 1Тес. 4:12; 5:6; Яқ. 3:14.
13:14 Гал. 3:27; 1Пет. 2:11.
14:1 **«Етиқади аҗизларни қобул қилиңлар, лекин улар билән пикирдә талаш-тартиш қилмаңлар»** — әйни заманда Әйса Мәсиһкә етиқат қилғучилар Йәһудийлардин һәм һәр хил ғәйрий динға әгәшкәнләрдин чиққан Йәһудий әмәсләр еди. Уларниң көп қисимлирида әслидә «Худани хурсән қилиш» үчүн йемәк-ичмәклик җәһәттә күчлүк қаидиләр бар еди. Лекин, хуш хәвәр билән йәткүзүлгән вәһийләр бойичә, Худа дуниядики барлиқ озуқлуқ нәрсиләрни яратқандин кейин, етиқатчилар уларни йейишкә болиду (*мәсилән, «Мар.» 7:18-23ни көрүң*). Бирақ бир қисим етиқатчилар бу йеңи әркинликни толуқ чүшәнмигән яки униңға ишәнмигән болса, кона адәтлири бойичә яшашни давам қилатти. Шуниң билән Павлус уларни «етиқади аҗизлар» дәп атиди. Қизиқ бир йери шуки, «етиқади аҗиз» адәмниң бәзи интайин күчлүк пикирлири болуши мүмкин!
14:2 Пәнд. 15:7
14:4 Яқ. 4:12.
14:5 **«Мәлум бириси мәлум бир күнни йәнә бир күндин үстүн көриду, йәнә бириси һәммә күнни охшаш дәп қарайду. Һәр ким өзиниң көзқаришиға толуқ ишәши болсун»** — етиқатчиларниң бир қисми Йәһудий болуп, улар йәнила Тәвратта бәлгүләнгән, Йәһудийлар өткүзүп кәлгән һейт-байрамларни тутушқа, болупму «шабат күни» (*дәм елиш күни, йәни шәнбә күни*)ни тутушқа адәтләнгән, шундақла буларни бурунқидәк давамлаштуруш керәк, дәйтти.
14:5 Гал. 4:10; Кол. 2:16.
14:6 1Кор. 10:31; 1Тим. 4:3.
14:7 2Кор. 5:15; Гал. 2:20; 1Тес. 5:10; 1Пет. 4:2.

сәт билән болдики, Униң өлүкләрниң һәм тирикләрниң Рәбби болуши үчүндур.
[10] Ундақта, сән немә үчүн қериндишиң үстидин һөкүм қилисән? Яки немә үчүн қерин-
дишиңни мәнситмәйсән? Чүнки һәммимиз Худаниң сорақ тәхти алдида туришимиз
керәк болиду. [11] Чүнки муқәддәс язмиларда ейтилғинидәк: —
«Пәрвәрдигар дәйдуки: —
Өз һаятим билән қәсәм ичимәнки,
Маңа барлиқ тизлар пүкүлиду,
Барлиқ тиллар Мени етирап қилип мәдһийә оқуйду».
[12] Шуңа, һәр биримиз Худа алдида өзимиз тоғрилиқ һесап беримиз.

Ажиз қериндишиңларни Худа йолидин чәтнитип қоймаңлар

[13] Шуниң үчүн, бир-биримизниң үстидин һөкүм қилғучи иккинчи бири болмайли. Бу-
ниң орниға шундақ һөкүм-қарарға келиңларки, һәр қандақ қериндашқа гунаға жиқи-
тидиған бир нәрсини яки қапқанни қоймаслиқ керәк. [14] Рәббимиз Әйсада болғанлиғим-
дин шуниңға қәтъий ишәндүрүлүп билимәнки, һәр қандақ нәрсә өзлигидин һарам
әмәстур; лекин бир нәрсини һарам дәп қариған киши үчүн, у униңға һарамдур. [15] Әгәр
йемәклигиң түпәйлидин қериндишиңни азапқа қойған болсаң, меһир-муһәббәт йоли-
да маңмиған болисән. Мәсиһ униң үчүн Өз женини пида қилип өлгән, бу қериндишиңни
йемәклигиң билән набут қилма!
[16] Әнди силәр яхши дәп қариған ишларниң яман дейилишигә сәвәпчи болуп қалмаңлар.
[17] Чүнки Худаниң падишалиғи йемәк-ичмәктә әмәс, бәлки Муқәддәс Роһта болған
һәққанийлиқ, енақлиқ-хатирҗәмлик вә шатлиқтидур. [18] Буларда яшап Мәсиһкә хизмәт
қилғучи киши Худани хурсән қилиду вә инсанларниң тәриплишигә сазавәр болиду.
[19] Шуниң үчүн өзимизни енақлиқни илгири сүридиған вә бир-биримизниң етиқади-
ни қуруп чиқидиған ишларға атайли. [20] Йемәкликни дәп Худаниң әҗрини набут қил-
маңлар. Һәммә нәрсә дәрвәқә һалалдур; бирақ бириси йегини билән етиқадида пут-
лашса, у униңға яман һесаплиниду. [21] Шуниң үчүн гөш йейиш, шарап ичиш, шундақла
башқа һәр қандақ ишларни қилишиң қериндишиңни гунаға тейилдуридиған, азапқа
қойидиған яки уни ажизлаштуридиған болса, буларни қилмиғиниң түзүк.
[22] Сениң мәлум бир ишни қилишқа ишәшиң барму? Әнди бу ишәш Худа билән сениң

14:10 **«Чүнки һәммимиз Худаниң сорақ тәхти алдида туришимиз керәк болиду»** — «сорақ тәхти» адәттә Рим империйәсидә һәр бир шәһәрниң чоң мәйданида болатти. Йәрлик әмәлдарлар муһим һөкүмләрни яки еланларни чиқириш үчүн униңда олтиратти. Худаниң «сорақ тәхти» яки «һөкүм чиқириш тәхти» алдида болидиған сорақ бәлким **ишәнгүчиләрниң** әмәллириниң үстидин һөкүм чиқириш үчүнла болиду (*«2Кор.» 5:10ни көрүң*).
14:10 Мат. 25:31; 2Кор. 5:10.
14:11 **«Пәрвәрдигар дәйдуки: — Өз һаятим билән қәсәм ичимәнки, Маңа барлиқ тизлар пүкүлиду, барлиқ тиллар Мени етирап қилип мәдһийә оқуйду»** — «Йәш.» 45:23.
14:11 Йәш. 45:23; 49:18; Фил. 2:10.
14:12 Зәб. 61:13; Йәр. 17:10; 32:19; Мат. 16:27; Рим. 2:6; 1Кор. 3:8; 2Кор. 5:10; Гал. 6:5; Вәһ. 2:23; 22:12.
14:13 1Кор. 10:32; 2Кор. 6:3.
14:14 Мат. 15:11; Рос. 10:15; 1Кор. 8:4; 1Тим. 4:4.
14:15 1Кор. 8:11.
14:17 1Кор. 8:8.
14:19 **«Шуниң үчүн өзимизни енақлиқни илгири сүридиған вә бир-биримизниң етиқадини қуруп чиқидиған ишларға атайли»** — «бир-биримизниң етиқадини қуруп чиқидиған» әйни текстә «бир-биримизни қуруп чиқидиған» дегән сөзләр билән ипадилиниду. Бу муһим ибариниң мәнаси тоғрилиқ «кириш сөз»имизни көрүң.
14:20 **«бирақ бириси йегини билән етиқадида путлашса, у униңға яман һесаплиниду»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «бирақ бириси йесә вә шуңлашқа башқиларни (*иман, виждан тәрипидә*) путлаштурса, бу иш униңға яман болиду».
14:20 Тит. 1:15.
14:21 **«азапқа қойидиған яки уни ажизлаштуридиған»** — бәзи кона көчүрмиләрдә мошу сөзләр тепилмайду.
14:21 1Кор. 8:13.

арандики иштур. Өзи қиливатқан ишни тоғра дәп қариған, шуниңдин виждиниму әй-
ипкә буйрулмиған киши немидегән бәхитлик-һә! [23] Лекин йемәкликтин гуманлинип
туруп йәнә шуни йегән киши әйипкә буйрулиду, чүнки буни ишәш билән йемигән.
Ишәштин болмиған һәр қандақ иш гунадур.

Өзимизни қанаәтләндүрүшнила ойлимайли

15 [1] Әнди етиқадимиз күчлүк болған бизләр өзимизни қанаәтләндүрүшнила ойлимай,
бәлки етиқади аҗизларниңму аҗизлиқлирини көтиришимиз керәк. [2] Һәр биримиз
өз йеқинимизниң етиқадини қуруп чиқиши үчүн, униң бәхит-бәрикитини көзләп,
уни хурсән қилишқа интиләйли. [3] Чүнки һәтта Мәсиһму Өзини қандурушни
ойлимиған еди. Бу тоғрисида муқәддәс язмиларда мундақ пүтүлгән: «Сән Худани
һақарәт қилғанларниң һақарәтлири Мениң үстүмгә чүшти». [4] Чүнки бурунда вәһий
билән пүтүлгән язмилардики һәр қайси сөзләр бизгә үгитиш үчүн йезилған болуп,
мәхсити муқәддәс китаплардин кәлгән сәвир-тақәт вә илһамбәхш арқилиқ бизда
азру-үмүтниң болуши үчүндур.
[5] Әнди сәвир-тақәт вә илһамбәхшниң Егиси Худа силәрни Мәсиһ Әйсани үлгә қилип, өз
ара бир ой-нийәткә кәлтүргәй; [6] буниң билән силәр Худани, йәни Рәббимиз Әйса Мәсиһ-
ниң Атисини бир җан бир дил билән бир еғиздин улуқлиғайсиләр.

Бир-бириңларни қобул қилиңлар

[7] Шуңа, Мәсиһ силәрни қобул қилип, Худаға шан-шәрәп кәлтүргинидәк, силәрму
бир-бириңларни қобул қилиңлар. [8-9] Чүнки силәргә шуни ейтиманки, Әйса Мәсиһ Ху-
даниң ата-бовилирға бәргән вәдилирини испатлаш үчүн, шу арқилиқ әлләрму Худаниң
рәһим-шәпқитини көрүп уни улуқлиши үчүн, хәтнә қилинғанларға Худаниң һәқиқити-
ни йәткүзгүчи хизмәткар сүпитидә тайинланди. Бу худди муқәддәс язмиларда: —
«Шуңа Саңа әлләр арисида мәдһийә оқуймән,
Вә Сениң намиңни күйләймән» — дәп йезилған еди.
[10] Вә У йәнә: —
«Әй әлләр,

14:23 Тит. 1:15.
15:1 1Кор. 9:22; Гал. 6:1
15:3 **«Сән Худани һақарәт қилғанларниң һақарәтлири Мениң үстүмгә чүшти»** — *(«Зәб.» 68:8-10)*.
15:3 Зәб. 68:8-10; Йәш. 53:4, 5.
15:4 Рим. 4:23, 24.
15:5 Рим. 12:16; 1Кор. 1:10; Фил. 2:2; 3:16; 1Пет. 3:8.
15:7 **«Мәсиһ силәрни қобул қилип, Худаға шан-шәрәп кәлтүргинидәк, силәрму бир-бириңларни қобул қилиңлар»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Мәсиһ силәрни қобул қилғандәк, силәрму бир-бириңларни қобул қилип Худаға шан-шәрәп кәлтүрүңлар». Әмәлийәттә бу мәнасиму бизниң тәрҗимимиздин чиқиду.
15:8-9 **«Әйса Мәсиһ Худаниң ата-бовилирға бәргән вәдилирини испатлаш үчүн»** — «Худаниң ата-бовилирға бәргән вәдилири» Худа Ибраһим, Исһақ, Яқуп, Йүсүп, Муса пәйғәмбәр вә башқа пәйғәмбәрләргә йәткүзгән вәдилири дегәнлик. **«шу арқилиқ әлләрму Худаниң рәһим-шәпқитини көрүп уни улуқлиши үчүн...»** — «әлләр» мошу йәрдә ят әлләр, Йәһудий әмәсләрни көрситиду. **«Шуңа Саңа әлләр арисида мәдһийә оқуймән...»** — «әлләр» йәнә мошу йәрдә ят әлләр, Йәһудий әмәсләрни көрситиду. **«Шуңа Саңа әлләр арисида мәдһийә оқуймән, вә Сениң намиңни күйләймән»** — *(«Зәб.» 17:50. Бу бешарәттә Мәсиһ Өз Роһи арқилиқ Давут пәйғәмбәрниң ағзидин сөзләйду. Павлус бу муһим гәплири (8-9-айәтләр)* арқилиқ Йәһудий әмәсләр вә Йәһудийларниң бир-бирини қобул қилишини дәвәт қилиду; чүнки Мәсиһ Әйса Өзи Йәһудийлар *(«хәтнә қилинғанлар»)*ға хизмәткар тайинланди һәм шуниңдәк Йәһудий әмәсләр *(«ят әлләр»)*ниң Худани мәдһийилишигә башламчилиқ қилиду; демәк, Мәсиһ икки тәрәпниң хизмитидә болғандин кейин, немишкә силәр Йәһудийлар вә Йәһудий әмәсләр кичик пеиллиқ билән Униң улуқ үлгисигә әгишип бир-бириңларни қобул қилмайсиләр?
15:8-9 2Сам. 22:50-51; Зәб. 17:50

Худаниң хәлқи билән биллә шат-хорам болуңлар!» — дәйду.
[11] Вә йәнә У: —
«Әй барлиқ әлләр, Пәрвәрдигарни мәдһийиләңлар,
Әй пүткүл қовмләр, Уни улуқлаңлар!» — дәйду. [12] Йәнә, Йәшая пәйғәмбәрму мундақ
дәйду: —
«Йәссәниң йилтизи болған киши мәйданға чиқиду,
Әлләргә һакимлиқ қилидиған зат орнидин туриду;
Әлләр дәрвәқә Униңға үмүт бағлайду».
[13] Әнди үмүтниң Егиси Худа Өзигә ишиниватқанлиғиңлардин қәлбиңларни толуқ
шат-хорамлиқ вә тинич-хатирҗәмликкә толдурғай, шуниң билән Муқәддәс Роһниң
күч-қудрити билән үмүткә толуп ташқайсиләр.

Павлусниң расуллуқ хизмити тоғрисида

[14] И қериндашлирим, көңлүңларниң меһриванлиқ билән толғанлиғиға, мол билимләр
билән толуқ безәлгәнлигигә, шундақла бир-бириңларға өз ара жекиләп берәләйдиған-
лиғиңларғиму қайилмән.[15] Шундақ болсиму, Худа маңа ата қилған шапаәт түпәйлидин
мән силәргә бир қисим тәрәплардин нәччә ишларни әслитип қоюшқа сәл җүръәтлик
болуп ушбу хәтни язмақтимән. [16] Шу шапаәт билән мән Худаниң хуш хәвирини йәткүзүп
каһиндәк Униң ибадитини һәммә йәрдә вуҗудқа кәлтүрүш хизмитидә Йәһудий әмәс
әлләргә Мәсиһ Әйсаниң хизмәткари болуп тайинландим. Бу хизмитимниң мәхсити
әлләрниң Худаға сунидиған ибадити Муқәддәс Роһ арқилиқ пак-муқәддәс қилинип,
Худани хурсән қилидиған қурбанлиқтәк Униң қобул қилишиға лайиқ болуши үчүн-
дур. [17] Шуниң үчүн Мәсиһ Әйсада болғанлиғимдин Худаниң маңа тапшурғанлиридин
пәхирлинимән. [18-19] Чүнки әлләрниң Худаға итаәт қилиши үчүн Мәсиһниң маңа қил-
дурғанлиридин башқа һеч немини тилға елишқа һәддим әмәс. Сөз вә әмәлләр арқилиқ,
аламәтлик мөҗизиләр вә карамәтләр арқилиқ, Муқәддәс Роһниң күч-қудрити билән
Йерусалимдин башлап Иллирикон өлкисгичә айлинип һәммә йәрдә Мәсиһниң хуш

15:10 **«Вә У йәнә: ... дәйду»** — бу вә кейинки айәттики «У» Мәсиһдур. Мошу айәттики бешарәтләр Униң Өзиниң пәйғәмбәрләрниң ағзи арқилиқ ейтқан сөзлиридур. 15-айәттики изаһатни көрүң. **«Әй әлләр»** — «әлләр» ят әлләр, Йәһудий әмәсләрни көрситиду. **«Әй әлләр, Худаниң хәлқи билән биллә шат-хорам болуңлар!»** — «Қан.» 32:43.

15:10 Қан. 32:43.

15:11 **«Әй барлиқ әлләр, Пәрвәрдигарни мәдһийиләңлар, әй пүткүл қовмләр, Уни улуқлаңлар!»** — *(«Зәб.» 116:1)* — бу айәт вә жуқуриқи нәқил кәлтүрүлгән икки айәттә, Мәсиһ *(дунияға келиштин бурун)* пәйғәмбәрләрниң ағзидин бешарәт берип, кәлгүсидә Йәһудий әмәсләр билән Өзи таллиған хәлқи биллә Худаға ибадәт қилишип, Униң хизмитидә биллә болушидиғанлиғини алдин-ала ейтиду.

15:11 Зәб. 116:1.

15:12 **«Йәссәниң йилтизи болған киши мәйданға чиқиду, әлләргә һакимлиқ қилидиған зат орнидин туриду; әлләр дәрвәқә Униңға үмүт бағлайду»** — *(«Йәш.» 11:10)* Мәсиһ тоғрилиқ йәнә бир бешарәт. Йәссә болса, Давут пәйғәмбәрниң атиси еди. Бирақ униң әвлади Мәсиһ, йәни «униң йилтизи»дур.

15:12 Йәш. 11:10; Вәһ. 5:5; 22:16.

15:13 **«үмүтниң Егиси Худа...»** — әйни сөз «үмүтниң Худаси...».

15:16 **«бу хизмитимниң мәхсити әлләрниң Худаға сунидиған ибадити Муқәддәс Роһ арқилиқ пак-муқәддәс қилинип...»** — «әлләр»: ят әлләр, Йәһудий әмәсләрни көрситиду. **«Шу шапаәт билән мән Худаниң хуш хәвирини йәткүзүп каһиндәк Униң ибадитини һәммә йәрдә вуҗудқа кәлтүрүш хизмитидә Йәһудий әмәс әлләргә Мәсиһ Әйсаниң хизмәткари болуп тайинландим. Бу хизмитимниң мәхсити әлләрниң Худаға сунидиған ибадити, Муқәддәс Роһ арқилиқ пак-муқәддәс қилинип, Худани хурсән қилидиған қурбанлиқтәк униң қобул қилишиға лайиқ болуши үчүндур»** — расул Павлус өзини каһинға охшитиду. Худаниң кона заманлардики ибадәтханиға каһинларни тәминләштики мәхсити хәлиқниң тоғра йолда Худаға ибадәт қилишидин ибарәт еди. Шуңа улар хәлиқниң өз қурбанлиқлирини тоғра, Худаниң қобул қилишиға лайиқ петидә сунушиға ярдәмчи вә хизмәткар еди. Павлус өзиниң хуш хәвәрни йәткүзүшниң ахирқи мәхсити Худаға һәқиқий, мәналиқ, чин диллиқ ибадәтни барлиққа кәлтүрүштин ибарәттур, дәйду. Хәқниң бу ибадитини пак-муқәддәс қилиш Муқәддәс Роһниң иши, әлвәттә. Бу ибадәтму пәқәт җамаәт ибадәт сорунлирида әмәс, бәлки ишәнгүчиниң пүтүн һаяти арқилиқ ипадилиниду *(12:1-2)*.

хәвирини толуқ җакалидим. [20] Шундақ қилип башқилар салған һулниң үстигә бена сал-
маслиқ үчүн, әзәлдин Мәсиһниң нами аңланмиған йәрләрдә бу хуш хәвәрни җакалашқа
интилип кәлдим. [21] Бу тоғрисида муқәддәс язмиларда ейтилғинидәк: —
«Униңдин хәвәрсиз болғанлар Уни көриду,
Аңлимиғанлар аңлап чүшиниду».

Павлусниң Римға бериш плани

[22] Мана, шу хизмәтлирим сәвәвидин йениңларға беришни көп қетим ойлиған болсамму,
лекин тосулғуларға учрап баралмидим. [23-24] Лекин һазир мошу әтрапларда хуш хәвәр
йәткүзүлмигән йәрләр маңа қалмиғанлиқтин, һәмдә көп жиллардин бери силәрни
йоқлап бериш арзуюм болғанлиқтин, Испанийәгә беришимда силәрниму йоқлап өт-
мәкчимән. Сәпиримдә алди билән силәр билән көрүшүп, бир мәзгил һәмраһлиғиңлар-
дин толуқ хошаллинип, андин силәрниң ярдимиңларда сәпиримни давамлаштурушум-
ни үмүт қилимән.
[25] Бирақ һазир болса Йерусалимға берип, у йәрдики муқәддәс бәндиләрниң хизми-
тидә болушқа кетиватимән. [26] Чүнки Македонийә вә Ахая өлкилиридики җамаәтләр
Йерусалимдики муқәддәс бәндиләр арисидики йоқсулларға сәдиқә топлап ярдәм
беришни лайиқ көрди. [27] Бу ишни улар бәрһәқ лайиқ көрди; әмәлийәттә болса улар
Йерусалимдикиләргә қәриздардур. Чүнки әлләр Йәһудий қериндашларниң роһий
бәхитлиридин бәһримән болған болса, маддий җәһәттин уларға ярдәм беришкә
тоғра келиду.
[28] Мән бу ишни пүттүргәндин кейин, йәни Йерусалимдики қериндашларниң
җамаәтләрниң етиқадиниң бу мевисини қобул қилишини җәзмәнләштүргәндин кейин,
силәрни йоқлап өтүп Испанийәгә баримән. [29] Йениңларға барғинимда, Мәсиһниң толуқ
бәхит-бәрикитини силәргә елип баридиғанлиғимни билимән.

[30] Қериндашлар, Рәббимиз Әйса Мәсиһ вә Муқәддәс Роһниң меһир-муһәббити билән
силәрдин өтүнимәнки, мән үчүн Худаға дуа қилип мән билән бирликтә күрәш қилғай-
силәр — [31] мениң Йәһудийә өлкисидики етиқат қилмиғанларниң яман нийәтлиридин
сақлинишим, шуниңдәк Йерусалимда инъамни йәткүзүш хизмитимниң шу йәрдики
муқәддәс бәндиләрниң қобул қилишиға еришиши үчүн. [32] һәмдә ахирда Худа буйруса,

---

15:21 **«Униңдин хәвәрсиз болғанлар Уни көриду, аңлимиғанлар аңлап чүшиниду»** — «Йәш.» 52:15.
15:21 Йәш. 52:15.
15:22 Рим. 1:13; 1Тес. 2:18.
15:23-24 Рим. 1:10; 15:32; 1Тес. 3:10; 2Тим. 1:4.
15:25 Рос. 19:21; 24:17.
15:27 **«Чүнки әлләр Йәһудий қериндашларниң роһий бәхитлиридин бәһримән болған болса, маддий җәһәттин уларға ярдәм беришкә тоғра келиду»** — «ярдәм бериш» дегән сөз грек тилида адәттә муқәддәс ибадәтханидики хизмәт билән мунасивәтликтур.
15:28 **«Йерусалимдики қериндашларниң җамаәтләрниң етиқадиниң бу мевисини қобул қилишини җәзмәнләштүргәндин кейин,...»** — грек тилида «*(Йерусалимдики)* қериндашларға бу мевисини йәткүзүп мөһүрләндүргәндин кейин,...» дегән сөзләр билән ипадилиниду. Расул Павлус Йәһудий қериндашларниң бу соғатни қобул қилишини интайин муһим дәп биләтти. Чүнки уни қобул қилиши соғат бәргәнләрни, йәни Йәһудий әмәс ишәнгүчиләрни «бизниң қериндашлиримиз» дәп қобул қилишиға баравәр болатти, шуңлашқа барлиқ җамаәтләрниң бирлиги вә муһәббитини мустәһкәмләп алға сүрәтти. Худаға тәшәккүр, Йәһудий қериндашлар уни қобул қилди *(«Рос.» 21:17)*.
15:29 Рим. 1:11.
15:30 **«мән үчүн Худаға дуа қилип мән билән бирликтә күрәш қилғайсиләр»** — «күрәш қилғайсиләр» дегән сөзләр җин-шәйтанларниң Худаниң хизмитигә дайим қарши чиқидиғанлиғини көрситиду; шуңа бу хизмәт үчүн дуа қилиш *(буларниң қарши чиққанлиғи түпәйлидин)* бирхил күрәш, тәс бир иш болиду *(мәсилән «Кол.» 2:1, 4:11ни көрүң)*.
15:30 2Кор. 1:11.
15:31 2Тес. 3:2.

пекирниң шат-хорамлиқ билән йениңларға берип, силәр билән ортақ истираһәт қилишимиз үчүнму дуа қилғайсиләр.
[33] Аманлиқ-хатирҗәмлик Егиси болған Худа һәммиңлар билән биллә болғай! Амин!

Павлусниң ахирқи саламлири

16 [1] Кәнхриа шәһиридики җамаәтниң хизмәтчиси сиңлимиз Фибини силәргә тәвсийә
қилип тонуштуримән; [2] уни муқәддәс бәндиләргә лайиқ Рәбниң муһәббитидә
қобул қилип күтүвалғайсиләр, униң һәр қандақ ишта силәргә һаҗити чүшсә, униңға
ярдәм қилғайсиләр. Чүнки у өзиму нурғун кишиләргә, җүмлидин маңиму чоң ярдәмчи
болған.
[3] Мән билән биргә ишлигән, Мәсиһ Әйсада болған хизмәтдашлирим Приска билән Ак-
вилаға салам ейтқайсиләр. [4] (улар мени дәп өз һаятиниң хейим-хәтиригә қаримиди.
Һәм ялғуз мәнла әмәс, бәлки әлләрдики барлиқ җамаәтләрму улардин миннәтдардур).
[5] Уларниң аилисидә җәм болидиған җамаәткиму салам ейтқайсиләр.
Асия өлкисидин Мәсиһкә етиқатта әң дәсләпки мевә болуп чиққан, сөйүмлүгүм Епәнит-
кә салам ейтқайсиләр. [6] Силәр үчүн көп әҗир сиңдүргән Мәрйәмгә салам ейтқайсиләр.
[7] Мән билән зиндандаш болған, Йәһудий қериндашлирим Андроникус вә Юняға салам
ейтқайсиләр. Улар мәндин авал Мәсиһтә болған болуп, расуллар арисидиму аброй-
луқтур.
[8] Рәббимиздә болған сөйүмлүгүм Амплиятқа салам ейтқайсиләр.
[9] Биз биргә ишлигән Мәсиһтә болған хизмәтдишимиз Урбанус вә сөйүмлүгүм Стахусла-
рға салам ейтқайсиләр.
[10] Синақлардин өткән, Мәсиһтә садиқ испатлинип кәлгән Апелисқа салам ейтқайсиләр.
Аристовулусниң аилисидикиләргә салам ейтқайсиләр.
[11] Йәһудий қериндишим Һеродийонға, Наркисниң аилисидикиләрдин Рәбдә болған-
ларға салам ейтқайсиләр.
[12] Рәбниң хизмитидә җапа тартиватқан Трифена вә Трифоса ханимға салам ейтқай-
силәр. Рәбниң хизмитидә нурғун җапа тартқан сөйүмлүк сиңлим Пәрсисқа салам ей-
тқайсиләр.
[13] Рәбдә талланған Руфусқа вә униң маңиму ана болған анисиға салам ейтқайсиләр.
[14] Асинкритус, Филигон, Һәрмис, Патробас, Һермас вә уларниң йенидики қериндашларға
салам ейтқайсиләр.
[15] Филологус вә Юляға, Нериус вә сиңлисиға, Олимпас вә уларниң йенидики барлиқ

15:32 Рим. 1:10; 15:23.
16:2 **«уни муқәддәс бәндиләргә лайиқ Рәбниң муһәббитидә қобул қилип күтүвалғайсиләр...»** — «Рәбниң муһәббитидә» әйни грек тилида «Рәбдә» дегән сөз билән ипадилиниду. Мошу ибарә тоғрилиқ «кириш сөз»имизни көрүң. **«униң йәни Фибиниң һәр қандақ ишта силәргә һаҗити чүшсә, униңға ярдәм қилғайсиләр. Чүнки у өзиму нурғун кишиләргә, җүмлидин маңиму чоң ярдәмчи болған»** — бу сөзләргә қариғанда Фиби өзи мәлум сәвәптин Римға сәпәр қилмақчи еди, шуниң билән Павлусниң бу салам хетини елип бариду. Мошундақ узун вә хәтәрлик сәпәр қилиш асан әмәс еди. Худаға вә Фибигә қолимизда һазир турған бу қиммәтлик хәт үчүн рәхмәт!
16:3 **«Мән билән биргә ишлигән, Мәсиһ Әйсада болған хизмәтдашлирим Приска билән Аквилаға салам ейтқайсиләр...»** — Приска *(Прискила)* вә ери Аквила хуш хәвәрниң көп хизмитини қилған *(«Рос.» 18:2, 26, «1Кор.» 16:19, «2Тим.» 4:19ни көрүң)*.
16:3 Рос. 18:2,26.
16:4 **«... һәм ялғуз мәнла әмәс, бәлки әлләрдики барлиқ җамаәтләрму улардин миннәтдардур»** — «әлләр»: ят әлләр, Йәһудий әмәсләрни көрситиду.
16:7 **«Йәһудий қериндашлирим Андроникус вә Юня»** — мошу йәрдики «қериндашлирим» йәнә «уруқ-туққанлирим» дегән мәнадиму болуши мүмкин. Башқа бирхил тәрҗимиси: «улар расулларниң қаришида бәк абройлуқ кишиләр».

муқәддәс бәндиләргә салам ейтқайсиләр.
[16] Бир-бириңлар билән пак сөйүшләр билән саламлишиңлар. Мәсиһниң һәммә җамаәт-
лиридин силәргә салам!

Ахирқи несиһәт

[17] Қериндашлар, силәрдин шуни өтүнимәнки, силәр үгәнгән тәлимгә қарши чиққан,
араңларда ихтилапларни пәйда қилидиған вә адәмни етиқат йолидин тейилдуридиған
кишиләрдин пәхәс болуңлар, улардин нери болуңлар. [18] Бундақ кишиләр Рәббимиз Мә-
сиһкә әмәс, бәлки өз қарниға қул болиду; улар силиқ-сипайә гәпләр вә хушамәт сөзлири
билән саддиларниң қәлбини аздуриду.
[19] Силәрниң Рәбкә болған итаәтмәнлигиңлардин һәммәйлән хәвәр тапти. Шуңа әһва-
лиңлардин шатлинимән; шундақтиму, яхши ишлар җәһәттә ақил болушуңларни, яман
ишларға нисбәтән надан болушуңларни халаймән. [20] Аманлиқ-хатирҗәмлик Егиси
болған Худа узун өтмәй Шәйтанни аяқ астиңларда йәнҗийду.
Рәббимиз Әйсаниң меһри-шәпқити силәргә яр болғай!

[21] Хизмәтдишим Тимотий, Йәһудий қериндашлирим Лукюс, Ясон вә Соспатирлардин
силәргә салам. [22] (ушбу хәткә қәләм тәврәткүчи мәнки Тәртийму Рәбдә силәргә салам
йоллаймән).
[23] Маңа вә өйидә дайим жиғилидиған пүтүн җамаәткә саһибханлиқ қилидиған Гаюстин
силәргә салам. Шәһәрниң ғәзничиси Ерастус силәргә салам йоллайду, қериндишимиз
Кувартусму шундақ.
[24] Рәббимиз Әйса Мәсиһниң меһри-шәпқити һәммиңларға яр болғай! Амин!

Дуа вә мәдһийә

[25] Узун заманлардин буян сүкүттә сақлинип кәлгән сирниң вәһий қилиниши бойичә,
мениң арқилиқ йәткүзүлгән бу хуш хәвәр, йәни Әйса Мәсиһниң җакалиниши билән
силәрни мустәһкәмләшкә қадир Болғучиға шан-шәрәп болғай! [26] Сир болса инсанларни
етиқаттики итаәтмәнлик йолиға елип бериш үчүн, мәңгү һаят Худаниң әмригә бенаән
һәм беваситә һәм бурунқи пәйғәмбәрләрниң йезип қалдурғанлири арқилиқ, һазир бар-
лиқ әлләргә вәһий қилинди; [27] шундақ қилған бирдин-бир дана Болғучи Худаға Әйса Мә-
сиһ арқилиқ шан-шәрәп әбәдил-әбәт болғай! Амин!

16:15 **«Филологус вә Юля»** — бәлким әр-аял.
16:16 1Кор. 16:20; 2Кор. 13:12; 1Тес. 5:26; 1Пет. 5:14.
16:17 Мат. 18:17; Кол. 2:8; 2Тес. 3:6; 2Тим. 3:5; Тит. 3:10; 2Юһа. 10.
16:18 Әз. 13:18; Фил. 3:19.
16:19 Мат. 10:16; 1Кор. 14:20.
16:21 Рос. 13:1; 16:1; 17:5; 20:4; Фил. 2:19; Кол. 1:1; 1Тес. 3:2; 1Тим. 1:2.
16:22 **«ушбу хәткә қәләм тәврәткүчи мәнки Тәртийму Рәбдә силәргә салам йоллаймән»** — расул Павлусниң көзи аҗиз болғачқа, адәттә ярдәмчигә хәтлирини яздуратти. Тәртий униң үчүн «Римлиқларға»ниң қәләм тәврәткүчиси *(хатирилигүчи)* болған еди.
16:23 Рос. 19:22; 2Тим. 4:20.
16:25 Әф. 1:9; 3:9,20; Кол. 1:26; 2Тим. 1:10; Тит. 1:2; 1Пет. 1:20.

Қошумчә сөз

Һөкүмәткә бойсунуш мәсилилири үстидә (13-бап)

Муқәддәс китапта хатириләнгән, һөкүмәтләр вә һоқуқдарлар билән мунасивәтлик тәлимләр, жүмлидин расул Павлусниң тәлимлирини (мәсилән, «Рим.» 13-бап) төвәндикидәк йәкүнлисәк болиду: —

(1) «Инсанийәт гунаға тейилип петип қалғанлиғи түпәйлидин (Худаниң нижатиға егә болғичә), гунаға нисбәтән тизгинлиниши керәк болғачқа, Худа бу ишниң бир қисмини һөкүмәт-һакимийәтләр арқилиқ орунлайду: — «**Һәммә адәм өзлирини идарә қилғучи һоқуқ егилиригә бойсунсун. Чүнки Худа тиклимигән һөкүмәт болмас; һөкүмәтләрниң һәммиси Худаниң әмри билән болғандур**» («Рим.» 13:1). Бу Худаниң рәһимдиллиғидин болған бир иш; шундақтиму, бу рәһимдиллиғиниң бир қисми шуки, У гаһи вақитларда мәлум бир әлгә савақ бериш үчүн, товва қилип қәлблирини Маңа қаратсун дәп рәһимсиз һөкүмдарни уларниң үстидин һөкүм сүргүзиду. Мәсилән «Йәш.» 19:1-4ни көрүң. Шу вақитта Худа Мисирлиқларни бутларға чоқунуштин товва қилсун дәп уларни «**Рәһимсиз бир һөкүмран,... әшәддий бир падишаниң қолиға тапшуриду**».

Бундақ ишлар йәнә шүбһисизки, расулниң: «**Худа... пүткүл инсанларниң, болупму етиқат қилғучиларниң Қутқазғучиси (сақлиғучиси)**» дәп көрсәткән һәқиқитиниң муһим бир амили болуши керәк («1Тим.» 4:10).

(2) Шуңа етиқатчилар қайси һөкүмәт астида болсун, уларға бойсунуши, жүмлидин баж тапшуруши лазим («Тит.» 3:1-2, «Рим.» 13:3-6).

(3) Етиқатчилар өз үстидин һөкүм сүргәнләр үчүн дуа қилиши керәк. «1Тим.» 2:1-4ни көрүң. Ундақ дуаниң рошән мәхсити, Худаниң бу һөкүмдарларниң қәлблирини Өз қорқунучиға, һәққаний көзқарашларға, өзиниң һөкүмранлиғи астидикиләргә адил муамилә қилишқа, хуш хәвәрни әркин йәткүзүшкә йол қоюшқа қайил қилип йетәклиши үчүндур.

(4) Һоқуқ тутқан кишиләр Худаниң ирадисигә хилаплиқ қанунларни яки пәрманларни чиқарса яки қол астидикиләрни натоғра ишларни қилишқа мәжбурлиған болса, етиқатчилар уларға бойсунмаслиғи керәк. Мәсилән «Рос.» 4:19-20дә, Йәһудий һөкүмдарлар расуллардин Петрус вә Юһаннани Әйсаниң намини җакалаштин мәнъий қилған, Петрус: «**Худаниң алдида силәргә бойсунуш тоғриму яки Худағиму? Буниңға өзәңлар бир немә дәңлар!**» дегән.

(5) Адаләтсиз һөкүмәтләрни, болупму Худаниң сөзини җакалашқа қарши турған һөкүмәтләрни ағдуруш етиқатчилар беваситә көңүл бөлүдиған иш әмәс, бәлки Худаниң Өз ишидур. Рәб Әйса Римлиқ валий Понтиус Пилатус тәрипидин Өзиниң «падиша екән»лиги вәҗидин сораққа тартилғанда униңға мундақ деди: — «**Мениң падишалиғим бу дунияға тәвә әмәстур. Әгәр бу дунияға тәвә болған болса, хизмәтчилирим Мениң Йәһудийларға тапшурулмаслиғим үчүн җәң қиливатқан болатти. Һалбуки, Мениң падишалиғим бу йәргә тәвә әмәстур**» («Юһ.» 18:36).

Шуниң билән етиқатчилар мәлум бир һөкүмәтни ғулитип, башқа бирисини бәрпа қилиш үчүн күрәш қилишқа арилашмаслиғи керәк. Тарихта көп вақиәләрдин көргили болидуки, «**Худа сотчидур; У бирисини көтириду, бирисини төвәнлитиду**» «Зәб.» 75:7). Йеқинқи тарихта, Руминийәдики Чавсискуниң мустәбит һөкүмити пәқәт бир парчә «тазилиқ қәғәз» билән ғулитилғанлиғи буниңға мисал болиду (Румунийә һөкүмити көп муқәддәс китапларни мусадирә қилип уларни «тазилиқ қәғәз»ләргә айландурған еди).

(6) Етиқатчилар һөкүмәт ишлири яки сиясий ишлар билән тоғра шуғулланса болиду (мәсилән, Даниял пәйғәмбәр көп жиллар ичидә бир бутпәрәс һөкүмәтниң мәмурий хадими болған еди). Амма сиясий ишлар интайин мурәккәп, өзини пак-диянәт тутуп уларға арилишиш интайин тәс, Худаниң алаһидә чақириқи болмиса шу ишларға йеқинлишишқа һәргиз болмайду, дәп қараймиз.

Бу теминиң даириси мошу аддий йәкүндин кәң, әлвәттә, амма жуқуриқи сөзлиримиз оқурмәнләрниң бу интайин муһим ишқа мунасивәтлик болған муқәддәс язмилар үстидә көпрәк ойлинишлириға түрткә болсун дәп арзу қилимиз.